

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**AÇILIM YAPMIŞ GAY VE LEZBİYEN BİREY
AİLELERİNİN GEÇİRDİĞİ EVRELERİN AİLE SİSTEM
TEORİSİNE GÖRE AÇIKLANMASI**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Tuğçe KÜRKÇÜOĞLU

İstanbul, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**AÇILIM YAPMIŞ GAY VE LEZBİYEN BİREY
AİLELERİNİN GEÇİRDİĞİ EVRELERİN AİLE SİSTEM
TEORİSİNE GÖRE AÇIKLANMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Tuğçe KÜRKÇÜOĞLU

Öğrenci No:

130790005

Danışman:

Prof. Dr. M. Kerem DOKSAT

İstanbul, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Açılım Yapmış Gay Ve Lezbiyen Birey Ailelerinin Geçirdiği Evrelerin Aile Sistem Teorisine Göre Açıklanması” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içerisinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 15/04/2016

Aday: Tuğçe Kürkçüoğlu

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

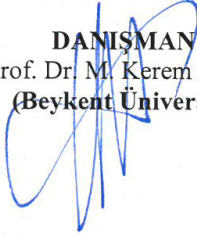
26 / 04 / 2016

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 130790005 numaralı *Tuğçe KÜRKÇÜOĞLU'nun* "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "Açılım Yapmış Gay Ve Lezbiyen Birey Ailelerinin Geçirdiği Evrelerin Aile Sistem Teorisine Göre Açıklanması"* konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 19.04.2016 tarih ve 2016/16 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60.) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Prof. Dr. M. Kerem DOKSAT
(Beykent Üniversitesi)

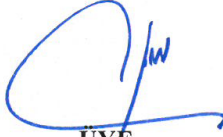
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ezgi Özeke KOCABAŞ
(Mimar Sinan Üniversitesi)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin EBADİ
(Beykent Üniversitesi)

Adı-Soyadı : Tuğçe KÜRKÇÜOĞLU
Danışmanı : Prof. Dr. M. Kerem DOKSAT
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2016
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Eşcinsellik, Aile Sistem Teorisi, Travmatik Stres, Stresle Başa Çıkma

ÖZ

AÇILIM YAPMIŞ GAY VE LEZBİYEN BİREY AİLELERİNİN GEÇİRDİĞİ EVRELERİN AİLE SİSTEM TEORİSİNE GÖRE AÇIKLANMASI

Bu araştırmada, açılım yapmış gay ve lezbiyen birey ailelerinin geçirdiği evrelerin aile sistem teorisine göre açıklanması ve stres, travma gibi faktörlerin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, İstanbul’da ikamet eden rastgele örneklem metodu ile seçilen, 88 açılım yapmış gay ve lezbiyen ailesi çalışmaya dahil edilmiştir. Veri toplama araçları olarak Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Travmatik Stres Belirtileri Ölçeği (TSBÖ), Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBÇTÖ) ve araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Veriler SPSS 23.00 programı aracılığı ile analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen genel bulgulara göre aile tipinin ve problem çözme, iletişim, rol dağılımları gibi aile içi unsurların açılım sonrasındaki süreci etkilediği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte; açılım öncesindeki şüphe, çocuğun açılım yaşı, eğitim düzeyi ve ebeveyn yaşının açılım sonrasındaki süreç üzerinde manidar etkiler oluşturduğu tespit edilmiştir.

Name and Surname : Tuğçe KÜRKÇÜOĞLU
Supervisor : Prof. Dr. M. Kerem DOKSAT
Degree and Date : Master's degree, 2016
Major : Clinical Psychology
Key Words : Homosexuality, Family Systems Theory, Traumatic Stress, Coping With Stress

ABSTRACT

THE EXPLANATION OF PHASES THAT FAMILIES OF GAY AN LESBIAN INDIVIDUALS FACE ACCORDING TO THE FAMILY SYSTEM THEORY

In this study, explanation of phases that families of gay and lesbian individuals face according to the family system theory is aimed. On the other hand, exposing the factors like stress and trauma that occurs at the time of confession are also aims of the study. For this purpose, 88 gay and lesbian families that live in Istanbul selected by random sampling method. Family Assessment Questionnaire (FAQ), Traumatic Stress Symptoms Scale (TSSS), Stress Coping Scale (SCS) and Personal Information Form which is developed by the researcher were used as data collection tools. Data were analyzed by SPSS program 23.00.

According to the general findings of the study, family type and domestic factors such as problem solving, communication, casting effect the process of coming-out. On the other hand; suspicions before coming-out, coming-out age, education level and the age of parent are the other factors which have significant effects on coming-out process.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM CİNSİYET VE ÖTESİ

1.1. BİYOLOJİK CİNSİYET (SEX).....	4
1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET (GENDER)	5
1.3. CİNSEL YÖNELİM (SEXUAL ORIENTATION)	7
1.3.1. Genetik ve Çevre.....	8
1.3.2. Cinsel Yönelim ve Ruh Sağlığı	9
1.3.3. Homofobi ve Heteroseksizm	11
1.3.4. Homofobiyi Ölçmek.....	13
1.3.5. İçselleştirilmiş Homofobi (Internalized Homophobia)	16
1.4. AÇILMA (COMING-OUT)	17
1.4.1. Açılma Sürecinin Tanımı ve Öğeleri	17
1.4.2. Açılma Sürecine İlişkin Modeller	19
1.4.2.1. Vivienne C. Cass'ın (1979) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli.....	20
1.4.2.1.1. Birinci Aşama: Kimlik Karmaşası (Identity Confusion).....	22
1.4.2.1.2. İkinci Aşama: Kimlik Karşılaştırması (Identity Comparison)	23
1.4.2.1.3. Üçüncü Aşama: Kimliğe Tahammül (Identity Tolerance) ...	24
1.4.2.1.4. Dördüncü Aşama: Kimliğin Kabulü (Identity Acceptance) .	25
1.4.2.1.5. Beşinci Aşama: Kimlikten Gurur Duyma (Identity Pride) ...	26
1.4.2.1.6. Altıncı Aşama: Kimlik Sentezi (Identity Synthesis)	27
1.4.2.2. Eli Coleman'ın (1982) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli	27

1.2.4.2.1. Birinci Aşama: Açılma Öncesi (Pre-Coming Out)	27
1.2.4.2.2. İkinci Aşama: Açılma (Coming-Out)	28
1.2.4.2.3. Üçüncü Aşama: Keşif (Exploration)	29
1.2.4.2.4. Dördüncü Aşama: İlk İlişkiler (First Relationships)	29
1.2.4.2.5. Beşinci Aşama: Bütünleşme (Integration)	30
1.2.4.3. Richard R. Troiden'in (1989) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli.....	30
1.2.4.3.1. Birinci Aşama: Duyarlılaştırma (Sensitization)	30
1.2.4.3.2. İkinci Aşama: Kimlik Karmaşası (Identity Confusion).....	31
1.2.4.3.3. Üçüncü Aşama: Kimlik Edinme (Identity Assumption)	32
1.2.4.3.4. Dördüncü Aşama: Kimliği Üstlenme (Commitment)	33

İKİNCİ BÖLÜM

BİR SİSTEM OLARAK AİLE

2.1. AİLE KAVRAMI VE AİLE TİPLERİ.....	35
2.2. AİLE SİSTEM TEORİSİ	37
2.2.1. Aile Yapıları	38
2.2.2. Aile İçi Dengeler	39
2.2.3. Aile İçi Güç Dağılımı	41
2.2.4. Aile İçi Rol Dağılımı.....	42
2.2.5. Aile Sisteminin Özellikleri	42
2.2.5.1. Dışsal Sınırlar:.....	43
2.2.5.2. İçsel Sınırlar	45
2.2.6. Aile Kuralları	46
2.2.7. Aile İçi İletişim	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	49
3.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMLERİ VE ALT PROBLEMLERİ	49
3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ.....	50
3.4. ARAŞTIRMANIN MODELİ	50
3.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	51

3.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	54
3.7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	54
3.7.1. Aile Değerlendirme Ölçeği.....	54
3.7.1.1. Ölçeğin Güvenirlik Analizi.....	56
3.7.1.2. Ölçeğe İlişkin Betimleyici İstatistikler	56
3.7.2. Travmatik Stres Belirtileri Ölçeği	57
3.7.2.1. Ölçeğin Güvenirlik Analizi.....	57
3.7.2.2. Ölçeğin Betimleyici İstatistikleri	58
3.7.3. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği	58
3.7.3.1. Ölçeğin Güvenirlik Analizi.....	59
3.7.3.2. Ölçeğin Betimleyici İstatistikleri	60
3.8. VERİLERİN TOPLANMASI	60
3.9. VERİLERİN ANALİZİ.....	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. KATILIMCILARIN GENEL ÖZELLİKLERİ İLİŞKİN BULGULAR.....	61
4.2. HİPOTEZLERİN SINANMASI	65
4.3. FARK ANALİZLERİ.....	81

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

ÖNERİLER	108
KAYNAKLAR	109
EKLER	117
ÖZGEÇMİŞ.....	123

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo No:

Sayfa No:

Tablo 1. ADÖ'ne İlişkin Cronbach Alfa Tablosu	56
Tablo 2. ADÖ'nin Betimleyici İstatistikleri.....	56
Tablo 3. TSBÖ'ne İlişkin Cronbach Alfa Tablosu.....	57
Tablo 4. TSBÖ'ne İlişkin Betimleyici İstatistikler.....	58
Tablo 5. SBTÖ'ne İlişkin Cronbach Alfa Tablosu.....	59
Tablo 6. SBÇTÖ'ne İlişkin Betimleyici İstatistikler	60
Tablo 7. Katılımcıların Cinsiyetine İlişkin Frekans ve Yüzdelər.....	61
Tablo 8. Katılımcıların Çocuğunun Cinsiyetine İlişkin Frekans ve Yüzdelər.....	61
Tablo 9. Katılımcıların Eğitim Düzeyine İlişkin Frekans ve Yüzdelər	61
Tablo 10. Katılımcıların Yaş Grubuna İlişkin Frekans ve Yüzdelər	62
Tablo 11. Katılımcıların Medeni Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzdelər	62
Tablo 12. Katılımcıların Çocuk Sayısına İlişkin Frekans ve Yüzdelər	62
Tablo 13. Katılımcıların Gelir Düzeyine İlişkin Frekans ve Yüzdelər.....	63
Tablo 14. Katılımcıların Çocuklarının Açılım Yaşına İlişkin Frekans ve Yüzdelər	63
Tablo 15. Katılımcıların Açılım Öncesindeki Şüphelerine İlişkin Frekans ve Yüzdelər	63
Tablo 16. Katılımcıların Açılım Anındaki Tepkilerine İlişkin Frekans ve Yüzdelər	64
Tablo 17. Katılımcıların Konuyu Başkaları İle Paylaşımına İlişkin Frekans ve Yüzdelər	64
Tablo 18. Hipotezlerin Sınanmasına Yönelik Spearman Korelasyon Analizi.....	65
Tablo 19. Spearman Korelasyon Analizi İçin İlişki Türleri Tablosu	66
Tablo 20. Hipotezlerin Genel Durumu	79
Tablo 21. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Cinsiyeti ile İlişkinine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular	81
Tablo 22. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin Katılımcıların Cinsiyeti ile İlişkinine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu	82
Tablo 23. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Çocuklarının Cinsiyeti ile İlişkinine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular	82

Tablo 24. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Çocuklarının Cinsiyeti ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu ...	83
Tablo 25. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Eğitim Düzeyi ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular	84
Tablo 26. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Eğitim Düzeyi ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu	85
Tablo 27. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Yaşı ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular	86
Tablo 28. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Yaşı ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu	87
Tablo 29. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Medeni Durumu ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular	88
Tablo 30. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Medeni Durumu ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu	89
Tablo 31. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Çocuk Sayısı ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular	90
Tablo 32. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Çocuk Sayıları ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu	91
Tablo 33. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Gelir Düzeyi ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular	91
Tablo 34. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Gelir Düzeyi ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu	92
Tablo 35. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Açılım Yaşı ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular	93
Tablo 36. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Açılım Yaşı ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu	94
Tablo 37. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Açılım Öncesi Şüphe ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular	95
Tablo 38. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Açılım Öncesi Şüphe ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu ...	96
Tablo 39. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Açılım Anındaki İlk Tepki ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular	97

Tablo 40. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Açılım Anındaki İlk Tepki ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu.....	98
Tablo 41. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Konu Üzerinde Dertleşme ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular	99
Tablo 42. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Konu Üzerinde Dertleşme ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu .	100

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No:

Sayfa No:

Şekil 1. Araştırma Modeli 51

GİRİŞ

Kişinin kendisi ile aynı cinsten olan kişilere karşı, cinsel, duygusal ilgi ve isteğinin olmasına eşcinsellik ya da homoseksüellik; hem kendi cinsine, hem de karşı cinse duygusal ve cinsel ilgi hissetmesine biseksüellik denilmektedir. 1973 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), 1993 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) eşcinselliği hastalık sınıflandırmasından çıkarmıştır.

Cinsel yönelim kadınlara, erkeklere veya her iki cinse duyulan sürekli duygusal, romantik veya cinsel çekimi tanımlamak için kullanılır. Buna göre cinsel yönelim; heteroseksüellik (karşı cinse duygusal, romantik, cinsel ilgi duymak), gey-lezbiyenlik (kendi cinsine duygusal, romantik, cinsel ilgi duymak) ve biseksüellik (her iki cinse duygusal, romantik, cinsel ilgi duymak) olmak üzere üçe ayrılır. Cinsel yönelim bir kişinin hissettiği bu çekimlere bağlı olarak belirlediği kimliğiyle, bununla ilgili davranışlarıyla ve insan toplulukları içindeki aidiyet duygusuyla da ilişkilidir. Bu yüzden cinsel yönelim sadece kişisel bir özellik değildir, bireyin çevresi ile etkileşimiyle de ilgilidir ve çevresiyle olan ilişkilerini de etkiler.

Eşcinsellik DSM tanı sisteminden çıkarılmasına rağmen, lezbiyen, gey, biseksüel bireyler cinsel yönelimleri sebebiyle toplumdaki birçok kesim tarafından ayrımcılığa ve damgalanmaya uğramakta, duygusal, sözel ya da fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Sosyal anlamda eşcinsel insanlara karşı geliştirilen önyargı ve ayrımcılığın eşcinsel bireylerde görülen duygu-durum ve anksiyete bozuklukları, alkol-madde kötüye kullanımı ve intihar riskini artırdığı öne sürülmektedir. Araştırmalar eşcinsel bireylere uygulanan sözlü saldırının, tacizin, ayrımcılığın neredeyse evrensel bir deneyim olduğunu göstermektedir. Biseksüel bireylerle yapılan çalışmalarda ise, biseksüel bireylerin hem heteroseksüellerden hem de eşcinsellerden ayrımcılık gördüğü ve bunun sonucunda yaşadıkları psikolojik travmanın daha da fazla olduğu saptanmıştır.

Eşcinsellere karşı gösterilen şiddet ve saldırganlığın altında yatan önemli bir neden homofobidir. Homofobi, eşcinselliğe veya eşcinsellere karşı akılcı olmayan şekilde duyulan korku, tikslenme ve nefret olarak tanımlanmıştır. Heteroseksist inanç sistemi, heteroseksüelliğin eşcinsellikten daha üstün ve doğal olduğu varsayımına dayanır. Araştırmalar eşcinsellerin uğradığı toplumsal baskılar ve damgalanmayla

baş etmeye çalışırken sürekli stres altında olduklarını ve buna bağlı olarak heteroseksüel insanlardan daha fazla ruhsal ve fiziksel sağlık sorunu yaşadıklarını göstermektedir.

Toplumun bu tür önyargılı ve heteroseksist tutumlarından dolayı eşcinseller, cinsel yönelimlerini açıktan yaşayamamakta ya da kendi cinsel yönelimleriyle ilgili psikolojik ve sosyal açıdan problemler yaşamaktadırlar. Özellikle ailelerine içinde bulundukları durumu ifade etmekte zorlanmakta, açılım süreci ile başına gelebileceklerden çekinmektedirler. Birçok eşcinsel birey, açılım sürecinden sonra ciddi psikolojik sorunlar yaşamakta, hatta intihar edebilmektedir.

Bununla birlikte bireyin cinsel yöneliminin ebeveynlerinde ve dolayısı ile de ailesinde oluşturduğu etki ele alınması gereken bir diğer konudur. Gündelik hayatta yüzleşilen durumlar değerlendirildiğinde, cinsel yönelimini açıklayan birey çoğunlukla ailesi tarafından ötekileştirilmekte, ilgili literatürün aksine toplumda hastalık önyargısına maruz kalmasından dolayı çocuğun tedavi edilmesi için yollar araştırılmaktadır. Diğer taraftan ebeveynler karşılaştıkları bu durum karşısında stres, depresyon, öfke, anksiyete gibi psikolojik rahatsızlıklar ile yüzleşebilmektedir.

Bu noktada açılım sürecini etkileyen unsurları ayrı ayrı değerlendirmek, ailelerin verdikleri tepkilerin hangi değişkenler etrafında şekillendiğini araştırmak bu çalışmanın ortaya çıkma fikrini oluşturmuştur.

Araştırma, aile sistem teorisi çerçevesinde açılım yapmış gay ve lezbiyen aileleri ele almakta, yaşanan süreçte ailenin hangi unsurlarının süreç üzerinde etkili olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Altı ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde cinsiyet kavramı ele alınmıştır. Bölüm içerisinde biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim kavramları detaylıca ele alınmıştır. Çalışmanın merkezinde yer alan açılma (coming-out) konusunun incelendiği bölüm yine cinsiyet ve ötesi başlığı ile sunulan birinci bölümdür.

Araştırmanın ikinci bölümünde Aile Sistem Teorisi sunulmuştur. Konu başlığında genel olarak aile yapılarından, aile içersindeki görev dağılımlarından ve dengelerden bahsedilmiş; aile sisteminin özellikleri dışsal sınırlar ve içsel sınırlar ayrımı ile sunulmuştur.

Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemine değinilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin, araştırma modelinin ve hipotezlerinin sunulduğu bölümde; kullanılan analiz tekniklerine de değinilerek dördüncü bölüm olan bulgular kısmına geçilmiştir. Bu bölümde ise analizlerden elde edilen bulgular genel demografik yapının sunumu ile başlamış, hipotezlerin sınanması ve fark analizleri ile tamamlanmıştır.

Beşinci bölüm olan tartışma ve yorum bölümünde analizlerden elde edilen bulgular ilgili alanyazın ekseninde ele alınmıştır. Çalışmanın bulgularının literatür tarafından desteklenip desteklenmediği ortaya koyulmuş, araştırma konusu ile ilgili olarak yorumlar dile getirilmiştir.

Çalışmanın son bölümü olan sonuç ve öneriler bölümünde ise literatür ve analizin kombinlenmesi ile çalışmanın önemine ve konu başlığına kazandırdıklarına değinilmiştir. Bununla birlikte, toplum, politikacılar ve sonraki araştırmacılar için çeşitli öneriler sunulmuştur.

Birinci Bölüm

CİNSİYET VE ÖTESİ

Cinsiyet kavramının ve bu kavram çerçevesinde biçimlenen diğer kavramların günlük konuşma dilinde, basında ve hatta bilimsel çalışmalarda sık olarak birbirleri ile karıştırıldığı görülmektedir. Böyle bir karmaşanın LGBTİ'lere ilişkin hususlarda da kafaları karıştırması cinsiyet konusunun anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bu sebeple kuramsal çerçeveye alakalı bu bölümde öncelikle biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim kavramları, araştırmının temel paradigmasına uyumlu olarak açıklanmaktadır.

1.1. Biyolojik Cinsiyet (Sex)

Genellikle Türkçe dilinde cinsiyet ve biyolojik cinsiyet (sex) sözcükleri eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Fakat son zamanlarda cinsiyet ve biyolojik cinsiyet kavramları arasındaki eş anlamlılık, toplumsal cinsiyet (gender) olgusunun öneminin anlaşılması ve giderek daha yaygın biçimde kullanılması sebebiyle sorgulanmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada biyolojik cinsiyetin (sex) söz konusu olduğu durumlarda yalnızca "biyolojik cinsiyet" ifadesi kullanılmaktadır.

Canlı türlerinde var olan anatomi, fizyoloji, genetik ve hormon varyasyonlarını kapsayan biyolojik yapıya biyolojik cinsiyet adı verilmektedir (Johnson ve Repta, 2012). Klasik anlayışa göre biyolojik cinsiyet erkek ve dişi olarak iki kısma ayrılmakta olup, insanın yapısındaki 23 çift kromozomdan, cinsiyet kromozomları şeklinde adlandırılan kromozom çiftinin XX olması halinde birey kadın, XY olması halinde ise erkek olarak doğmaktadır. Bununla beraber günümüzde XXX, XXY, XYY ve XO gibi kromozom varyasyonlarının da var olduğu bilinmektedir. Bu varyasyonlardan bazılarının bireyin sağlığında negatif etkiler yarattığı görülsede biyolojik cinsiyetteki bu ikili algılanmadan yavaş yavaş vazgeçilmeye başlanmaktadır. (Johnson ve Repta, 2012).

Eğer bir bireyin cinsiyet kromozomlarında XX ve XY dışında bir varyasyon varsa böyle bireylere "interseks" adı verilmektedir. Bununla beraber interseksin

tanımı yalnızca genetik anomaliler ile sınırlı bulunmamaktadır. Kadın-erkek biçimindeki tanımlamayı engelleyecek düzeyde üreme organlarındaki ya da cinsiyet hormonlarındaki gelişimsel farklılıklara sahip kişiler de interseks olarak bilinmektedir. İnterseks olmak, cinsel yönelimlerle doğrudan bağlantısı olan bir husus değildir. Başka bir ifade ile cinsel yönelim çeşitliliği yönünden interseks ve interseks olmayan kişiler arasında bir fark bulunmamaktadır. (Amerikan Psikoloji Derneği, 2006).

Johnson ve Repta'nın araştırmasına göre (2012) biyolojik cinsiyet de tıpkı toplumsal cinsiyet gibi sosyal olarak yapılandırılmakta ve zaman içinde değişebilmektedir. Biyolojik cinsiyet, biyolojik doğaya değil de zaman ve yere bağlı olarak erkek, kadın, interseks ve diğer şekillerde sınıflandırılmaktadır. Biyolojik cinsiyete dair çeşitlilik, farklı kültürlerde farklı biçimlerde kavramsallaştırılabilmekte ve insanlığın biyolojik cinsiyete bakışı zaman içerisinde değişebilmektedir. Günümüzde yeni doğan bebek cinsiyetlerinin belirlenmesi ile ilgili anlayışın, interseks bireylerin itirazlarının da etkisi ile büyük oranda değişmiş olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Geçmiş dönemlerde interseks olarak doğan bebekler, birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin tam olarak kadın ya da erkek olarak görülmesi için cerrahi müdahaleye tabi olurken; kişiye vermiş olduğu fiziksel, duygusal ve cinsel zararlar sebebiyle artık bu tür müdahalelerden vazgeçilmektedir (Fausto-Sterling, 2000). Biyolojik cinsiyet ile ilgili bütün bu gelişmeler, cinselliğe ilişkin kalıplaşmış yargıların en temelden sorgulanmasının gerekli olduğuna dair güçlü bir işaret olmaktadır.

1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)

Bireyin beyan etmiş olduğu cinsiyetini/toplumsal cinsiyetini temel alan deneyimleri; toplumsal cinsiyetin (gender) farklı rolleri, sorumlulukları ve sınırlılıklarını yansıtan çok boyutlu yapıya Toplumsal Cinsiyet (Gender) adı verilmektedir (Johnson ve Repta, 2012). Daha özet bir ifade ile toplumsal cinsiyet, erkeklik ve kadınlıkla ilgili özelliklerin kültürel yapılanması demektir. (Rosaldo, 1980).

Biyolojik cinsiyet üzerine kurulu olan toplumsal cinsiyet, kişileri kadın, erkek, transseksüel ve hijra (Urducada üçüncü cinsiyet anlamına gelen kelime) gibi

etiketler ile kategorilere ayırmaktadır. Kültüre ve zamana göre değişiklik gösterebilen bu kategoriler toplumsal olarak inşa edilmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramına ait sınırlar çoğu kez belirli değildir. Bu kavram, gündelik konuşmalarda kullanılırken neyin kastedildiği çoğu zaman açık olmamaktadır (Johnson ve Repta, 2012). Toplumsal cinsiyet kavramı kullanılırken belirli hallerde biyolojik cinsiyet, cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet kimliği gibi kavramlar kastedilebilmektedir (Udry, 1994).

Toplumsal cinsiyet rolleri ile toplumsal cinsiyet kimliği, toplumsal cinsiyetle alakalı en fazla üzerinde durulan iki kavramdır. Erkekler ve kadınlar için çeşitli çıkarların, sorumlulukların, fırsatların, sınırlılıkların ve davranışların belirlendiği sosyal normlar, kurallar ve standartlar olarak tanımlanan toplumsal cinsiyet rolleri (Johnson ve Repta, 2012), geleneksel anlamda, kadınlara ait davranışların "kadınsı", erkeklere ait davranışların ise "erkeksi" olması gerekliliğine dayanmaktadır. Örneğin erkekle ilgili cinsiyet rollerine göre erkeklerin daha mekanik bir biçimde düşündüğü varsayılırken, kadınlarla ilgili cinsiyet rollerine göre kadınlar yemek, temizlik yapma gibi ev işleri ile daha ilgili olduğu beklentisi bulunmaktadır (West ve Zimmerman, 1987). Cinsiyetle ilgili rollerin toplumdaki çeşitliliği yansıtmaması sebebi ile geleneksel ve ikili bir biçimde ele alınması oldukça sorunlu hale gelmektedir. Cinsiyet rolleriyle ilgili toplumda var olan bu ikili yapı, daha önce belli rollere uymayan kişilerin ayrımcılığa tabi tutulmasına neden olabilmektedir. Hatta "toplumsal cinsiyet rolleri" biçimindeki bir kavramsallaştırma, toplumsal cinsiyette var olan edimsel ve ayırt edici yapının üstünü örterek toplumsal cinsiyete yerleşik ve değişmez bir fonksiyon kazandırmaktadır (West ve Zimmerman, 1987).

Toplumsal cinsiyetle ilgili kimlik ise diğer sosyal kimliklere benzer biçimde fiziksel varoluşa bağlı olup kişilerin içinde yaşamış oldukları sosyal  evre içerisindeki konumlarına ve diğer insanların kendilerini nasıl yargıladıklarına aracılık etmektedir. Ancak bu durum, özünde bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin olarak kendilerini nasıl gördüğü ile ilgili olmaktadır (Johnson ve Repta, 2012). Toplumsal cinsiyet kimliklerinin, biyolojik cinsiyetlere bağlı bulunan toplumsal cinsiyetlerin "doğru" veya "uygun" olarak onaylandığı cinsiyetçi toplumlarda gelişmekte olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle kadınlık ve erkeklik dışındaki toplumsal cinsiyet kavramları, heteroseksüelliğin evrensel bir norm olarak görüldüğü toplumlarda

heteroseksüellik haricindeki cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine sahip kişilerin bireysel kimliklerini tanımlama gereksinimi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Zira dünyada birçok yerde kapalı olan toplumsal cinsiyet beyanının ayrımcılıkla, şiddetle ve hatta ölümle sonuçlanabildiği gözlenmektedir (Stryker & Whittle, 2006).

1.3. Cinsel Yönelim (Sexual Orientation)

Cinsel Yönelim, Amerikan Psikoloji Derneği'ne (2009) göre bireyin, diğer bireylere ait cinsel kimlik ve cinsiyete dair özelliklere bağlı olarak, onlara karşı hissettiği cinsel, romantik, duygusal uyarım ve arzuyu ifade etmektedir. Bilinçli bir seçimin ötesinde, "aşık olmak" gibi yoğun duygu durumlarını içermekte olan psikolojik dürtülere ve biyolojik sisteme bağlı olan cinsel yönelimin bu tanımı, cinsel yönelimin bireye ait iradeyle karar verilebilecek bir unsur olmadığına göstergesidir. Daha önce kullanılmakta olan "cinsel tercih" kavramının yerine artık "cinsel yönelim" kavramının kullanılması da bu duruma bağlı olmaktadır.

Öz farkındalık, kendini tanıma, kendini keşfetme, gruba bağlılık ve aidiyet, kültür gibi faktörler ile ilişkili olan cinsel yönelimin kabulünü ve içselleştirilmesini ifade eden cinsel yönelim kimliği ise kendini tanımlamaya ait özel ve açık yolları içermektedir. İlişkisel ve şahıslar arası kararların belirlenmesi hususunda anahtar bir unsur olan cinsel yönelim kimliği, toplum, sosyal destek, rol modelleri, arkadaşlık ve partner olma biçimlerine de temel oluşturmaktadır. (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009).

Cinsel yönelim genel olarak bireyin karşı cinse duyduğu cinsel ve romantik çekimi ifade eden heteroseksüellik, bireyin hemcinslerine duyduğu cinsel ve romantik çekimi ifade eden eşcinsellik (homoseksüellik) ve her iki cinse de duyduğu cinsel ve romantik çekimi ifade eden biseksüellik kavramları ile sınıflandırılmaktadır. Eğer eşcinsellik söz konusu ise erkek eşcinseller için genellikle gey, kadın olan eşcinseller için ise lezbiyen sözcüğü kullanılmaktadır. Dördüncü bir cinsel yönelim kategorisi olarak ele alınabilen aseksüellik ise bireyin herhangi bir cinsel çekime sahip olmaması durumunu ifade etmektedir. (Prause ve Graham, 2007). Bu kavramlarla ve cinsel yönelim kavramıyla ilgili tanımlamalar çok çeşitli olmakla beraber, tanımlarda genel olarak konunun psikoloji ve davranışla ilgili boyutları vurgulanmaktadır (Sell, 1997). LeVay'e (2010) göre bireyin cinsel

yönelimine ilişkin, “Erkeklere mi, kadınlara mı veya her ikisine birden mi cinsel çekim hissine sahipsiniz?” gibi doğrudan sorulan soruya verdiği cevaba bakılıp karar verilebilmektedir. Buna dayalı olarak, cinsel yönelimin belirlenmesi, bireyin beyanına bağlı olduğu belirtilmektedir.

1.3.1. Genetik ve Çevre

Cinsel yönelimin oluşum biçimine dair iki önemli görüş "biyolojik özcülük" ve "sosyal yapısalcılık" şeklinde adlandırılabilir. Birinci kesime göre eşcinsellik doğuştan gelen bir nitelik olmakta ve bu kesim ikiz araştırmalarıyla genetik aşamaları vurgulamaktadır. İkinci kesime göre ise eşcinselliğin ortaya çıkışında çocukluk yaşantıları ve sosyal değişkenler daha mühim görülmektedir (Moe, Reicherzer & Dupuy, 2011). Çağımızda, cinsel yönelimin oluşumunda yalnızca çevresel faktörlerin etkin olduğu düşüncesinden büyük ölçüde uzaklaşma görülmektedir. Birçok saygın bilimsel kurum tarafından cinsel yönelimin oluşumunda genetik ve doğum öncesi faktörler vurgulanmaktadır.

Amerikan Pediatri Akademisi tarafından cinsel yönelimin tek bir etken aracılığıyla belirlenmediğini ve genetik, hormonal ve çevresel faktörlerin etkileşimi neticesinde ortaya çıktığı belirtilmektedir (Frankowski, Kaplan, Diaz, Feinstein, Fisher, Klein, ve Yancy, 2004). İngiltere Kraliyet Psikiyatri Koleji'ne göre ise bireyin heteroseksüel ya da eşcinsel olmasında ailenin veya erken çocukluk yaşantılarının etkisine ilişkin güvenilir bir kanıt bulunmamakta; cinsel yönelim genetik faktörler ve erken dönem rahim ortamının karmaşık etkileşimi sonucunda ortaya çıkmakta ve cinsel yönelim bir tercih olmaktan çıkmaktadır (Kraliyet Psikiyatri Koleji, 2007).

Cinsel yönelimin tercih olduğu görüşünü savunan kesimler, eşcinselliğin bir irade zayıflığı ve ahlaksızlık olduğunu belirtmektedir. Bu düşünceye göre birey, eşcinselliğinden vazgeçebilmekte ve heteroseksüel bir birey olarak hayatını sürdürebilmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi çoğu saygın bilimsel kuruluşun konu ile ilgili görüşleri cinsel yönelimin bir tercih olduğundan dolayı bireyin kendi isteği ile bu durumu değiştirebileceğine yönelik heteroseksist bakış açısının terk edilmesine katkı sağlamaktadır. LeVay (2010, s.43) cinsel yönelime ait biyolojik köken ile ilgili aşağıdaki gözlemlerden söz etmektedir:

- Eşcinsel davranışlar hayvanlar arasında yaygın olup bazı hayvan türlerinde, türün belirli bireylerinin aynı cinsten partner seçmesine yönelik tercihleri sürekli olmaktadır.

- Gerek çocukluk döneminde gerekse yetişkinlik dönemindeki eşcinsel bireyler “toplumsal cinsiyet” adı altında toplanabilecek belli bazı zihinsel özellikler açısından heteroseksüel bireylerden ayrılmaktadır.

- Fetal dönemde yayılmakta olan cinsiyetin hormon seviyelerinin cinsel kimlik özelliklerine etki ettiğine dair kanıt bulunmaktadır.

- Genlerin cinsel yönelime etki ettiğine yönelik kanıt bulunmaktadır.

- Eşcinsel ve heteroseksüel bireyler, beyinlerinde ve vücutlarında yapısal ve fonksiyonel farklılıklar barındırmaktadır.

- Doğum esnasında cinsel yönelim etkilenmektedir ve bu etkinin sosyal bir mekanizmadan çok biyolojik bir mekanizmaya bağlı olduğu görülmektedir.

Cinsel yönelime ait biyolojik kökene ilişkin bu tür bulguların varlığı, eşcinselliğe karşı gruplar ile mücadelede çeşitli argümanlar ortaya koymaktadır. Bununla beraber Candansayar (2011) bu tür bulgulara dayalı olarak eşcinselliğin "doğal ve normal" gösterilmeye çalışılmasının risklerinden söz etmektedir. İnsanların doğallık ve normallik ölçütü genellikle kendini baz alma eğilimindedir. Bu sebeple örneğin, eşcinselliğin hayvanlarda bile var olduğu bulgusu, eşcinselliğin "evrimsel gelişimlerini tamamlayamamış, geri, ilkel" türlerin bir özelliği olduğu biçiminde yorumlanabilmektedir. Veya eşcinselliğin genetik kökenine dair bulgular, genetik bir farklılıktan çok bir kusur olarak değerlendirilebilmektedir. Bu sebeple eşcinselliğin kökeninin ne olduğundan çok, eşcinsellere ait yaşamın nasıl sağlıklı ve mutlu olacağı sorusu daha mühim görünmektedir.

1.3.2. Cinsel Yönelim ve Ruh Sağlığı

Bir hastalık biçimi olarak tanımlanan eşcinsellik, yıllardan beri psikoloji ve psikiyatri çevrelerinde bireyin normalden sapması olarak görülmektedir. Bu yaklaşımda Freud sonrasındaki psikanalistlerin eşcinselliğe karşı önyargılı tutumları önemli paya sahip olmaktadır (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009).

Erkek ve kadın eşcinselliğine farklı bakmakta olan Freud'a göre erkek eşcinselliği, annedeki aşırı duyarlılık ve güçlü bir baba figürünün yokluğu sebebiyle

anneye duyulan aşırı bağılılık neticesinde ortaya çıkmaktadır. Kadının eşcinselliği ise Elektra kompleksi esnasındaki yaşantılar ile ilgilidir. Buna göre fallik döneminin ortasındaki kız çocuğu babasıyla bir bebek sahibi olacağını hayal etmektedir, fakat annesinin hamile kalması ile umudunu yitirmektedir. Bunun neticesinde babasından ve kendine ait kadınsılıktan uzaklaşarak kendisini bir erkek figürle tanımlamakta ve annesini aşk objesi olarak seçmektedir (Lingiardi ve Capozzi, 2004).

Freud'un eşcinsellikle ilgili görüşleri karmaşık olmasına rağmen O, eşcinselliği bir hastalık ya da sapkınlık olarak görmemektedir. Freud, eşcinsel oğlu olan bir annenin yazdığı mektuba verdiği cevapta, "eşcinselliğin utanç verici, ahlaksızca ve aşağılık bir durum olmadığını, hastalık olarak sınıflandırılmayacağını, yalnızca bir cinsel fonksiyon çeşidi olduğunu" belirtmektedir. Bunun yanında Freud sonrası psikanalistler ise eşcinselliğe onun kadar hoşgörülü yaklaşmamaktadır. Freud sonrası ruh sağlığı sahasında, özellikle A.B.D.'de, eşcinselliğin negatif ve anormal olduğu ve aile dinamiklerinden kaynaklandığına inanılmaktadır (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009).

Amerikan Psikiyatri Derneği'ne ait, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nın (DSM) 1952 yılındaki ilk baskısında eşcinsellik, sosyopatik kişilik bozuklukları sınıflandırmasının altında yer almaktadır. Aynı kitabın 1968 yılındaki ikinci baskısında ise eşcinsellik, psikotik olmayan zihinsel bozukluklar sınıflandırmasına kaydırılmaktadır. 1970'li yıllar, eşcinselliğe dair ön yargının akademik anlamda tartışılmaya başlandığı dönemlerdir. Bu yıllarda yapılan sert eleştiriler üzerine 1974 yılında, Amerikan Psikiyatri Derneği'nin yukarıda adı geçen kitabın üçüncü baskısıyla ilgili çalışmaları sırasında, eşcinselliğin bir bozukluk biçimi olarak tanımlanmasından oy çokluğu ile vazgeçilmiştir. Bunun üzerine 1980 yılında kitabın üçüncü baskısında eşcinsellik herhangi bir bozukluk kategorisinde yer almamaktadır. Fakat bu baskıda egodistonik eşcinsellik olarak adlandırılan, eşcinsel olmaktan duyulmakta olan rahatsızlığı ifade eden bir tanı kategorisi bulunmaktadır. 1986 yılında basılan üçüncü baskının R eki ile beraber egodistonik eşcinselliği de içermek üzere üzere, eşcinsellikle ilgili bütün referanslar bu kitaptan çıkarılmıştır (Pickett, 2009).

Amerikan Psikoloji Derneği (2009) cinsel yönelim ile ilgili aşağıda sıralanan unsurları vurgulamaktadır (s. 54):

- Aynı cinsiyete dair cinsel çekim, davranış ve yönelim kendi başına insan cinselliğinin normal ve olumlu türleridir; diğer bir ifade ile zihinsel ya da gelişimsel bozukluklara ait gösterge değildir.
- Eşcinsellik ve biseksüellik damgalanabilmekte ve bu damgalanma hayat boyu çeşitli negatif sonuçlara (örneğin azınlık stresi) yol açabilmektedir.
- Aynı cinsiyete dair cinsel çekim ve davranışlar çeşitli cinsel yönelim ve cinsel yönelim kimlikleri bağlamında gerçekleşebilmektedir.
- Gey, lezbiyen ve biseksüel bireyler mutlu yaşamlar sürebilmekte, gerek ilişkileri gerekse de aile yaşamları heteroseksüeller kadar saygıya değer olabilmektedir.
- Eşcinsellik yönelimini aile içi bozukluklara ve travmalara bağlayan teorilerin desteklendiği herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.

Günümüzün bilimsel çevrelerinde eşcinsellik, bir hastalık veya kusur olarak görülmesi bile, "heteroseksüel bir yaşam tarzını seçmeyi isteyen eşcinsellere" yardımcı olduğunu iddia etmekte olan kişiler ve kurumlar bulunmaktadır. Onarım terapisi olarak isimlendirilen bu tür girişimlerin bireye ait cinsel yönelime herhangi olumlu bir etkiye bulunmadığı ve hatta bireye zarar verme ihtimalinin bulunduğu bilinmektedir (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009). Başka bir ifade ile cinsel yönelimin değiştirilebileceği ile ilgili herhangi bir bilimsel kanıtın varlığından söz edilememektedir.

1.3.3. Homofobi ve Heteroseksizm

Daha önce de söz edildiği gibi, eşcinsellik ve eşcinseller ile ilgili çevreden gelebilecek her türlü negatif tepki eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerini açık etmelerine, yani kendilerini başkalarına açmalarına engel teşkil etmektedir. Bu sebeple bireyin açılma aşamasında zorluğa sebep olan bir unsur olarak, sözü edilen negatif tutumların üzerinde durmak gerekmektedir. Alan literatüründe eşcinsel bireylerle ilgili negatif tutumlar en çok "homofobi" ve "heteroseksizm" başlıkları altında kavramsallaştırılmaktadır.

İlk olarak Homofobi sözcüğü, psikolog George Weinberg tarafından 1972 yılında yayınlanan Society and the Healthy Homosexual (Toplum ve Sağlıklı Eşcinsel) adlı kitapta kullanılmaktadır. Başlangıçta Weinberg homofobiyi basit

olarak "eşcinsellere karşı hissedilen korku" şeklinde tanımlamaktadır. Weinberg'in eşcinsellere ilişkin karşıtlığa bir isim bulması, bu karşıtlığın bilimsel olarak araştırılması ve buna müdahale edilmesi gereken toplumsal bir sorun olduğu fikrinin de yaygın hale gelmesine katkıda bulunmaktadır. Bu dönem itibarıyla homofobi kavramı, eşcinsel aktivistler için mühim bir araç haline gelmiş olup ilerleyen dönemlerde kavram, daha geniş bir anlamı ifade etmeye başlamaktadır (Herek, 2004).

Alanla ilgili literatürde homofobi ile ilgili çok çeşitli biçimlerde tanımların yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Sears ve Williams (1997) tarafından homofobi, lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kimliklerine sahip bireylere dair derin korku ve nefret kaynaklı önyargı, ayrımcılık, taciz ve şiddet eylemleri biçiminde tanımlanmaktadır. Kitzinger (1996) ise homofobiyi "toplumsal cinsiyete ilişkin sıkıca tutunulan kalıp yargıları dayatmanın ve toplumsal cinsiyet baskısını sürdürmenin bir yoludur" (s. 8) şeklinde tanımlamaktadır. Herek'e göre (2004) ise homofobi, gey ve lezbiyen bireylere yönelik kişisel veya toplumsal cehalet ya da korku biçiminde tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan yola çıkıldığında homofobinin sosyal cinsiyetle ilgili kalıp yargılarla eşcinsellere ve eşcinselliğe dönük korku ve bilgisizlikten kaynaklandığı; homofobik tutumların eşcinsellerin ayrımcılığa, tacize ve şiddete maruz kalmasına neden olduğu sonucuna varılabilmektedir.

Bilimsel çevreler ve LGBTİ hareketi tarafından her ne kadar sıkça kullanılsa bile, homofobi kavramı bazı sınırlılıklara sahiptir. Çağımızda homofobi, eşcinsellere yönelik kişisel korku ve nefretten öte bir anlam ifade etmektedir. Homofobinin anlaşılabilmesi amacıyla meselenin kültürel, sosyal ve politik boyutlarının da ele alınması gerekmektedir. Fakat homofobi kavramının bu hali ile konuyu kişisel ve patolojik bir boyuta indirgediğine yönelik görüşler bulunmaktadır (Göregenli, 2011). Bununla birlikte homofobi kavramı yalnızca eşcinsellere vurgu yaparak, heteronormatif olmayan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini dışlar gibi görünmektedir. Bu noktada biseksüel ve trans kimliklere ilişkin negatif tutumları, bifobi ve transfobi gibi kelimeler ile kavramsallaştırmak da pratik görünmemektedir. Homofobi kavramının sahip olduğu bu sınırlılıklardan dolayı Herek (2004), cinsel önyargı (sexual prejudice), cinsel damgalanma (sexual stigma) ve heteroseksizm

(heterosexism) sözcüklerinin kullanılabileceğini belirtmektedir. Herek'in tavsiye ettiği bu terimler arasında en fazla kullanılan heteroseksizmdir.

Heteroseksizm terimi ilk olarak, LGBTİ bireylere yönelik artmakta olan sistemli baskı sonucunda hissedilen endişe sebebiyle ortak bir dil oluşturarak sorunun tanımına politik bir anlam kazandırmak amacıyla kullanılmıştır (Kitzinger, 1996). Herek (1990) heteroseksizmi "heteroseksüel olmayan herhangi bir davranış, kimlik, ilişki veya toplum şeklini reddeden, kötüleyen, damgalayan ideolojik bir sistem" olarak tarif etmektedir. Smith, Oades ve McCarthy (2012, p. 40) literatürdeki çeşitli heteroseksizm tanımlarından hareketle, heteroseksizmin şu altı ögeyi kapsadığını ifade etmektedir: (1) homofobinin toplum içinde sergilenmesi, (2) heteroseksüel yaşam şeklinin yüceltilmesi, (3) heteroseksüelliğin dışında olan herhangi bir davranış şeklinin damgalanması, (4) sisteme kişisel ve kültürel seviyede işlerlik kazandırılması, (5) cinsel azınlıklara ilişkin önyargı oluşturulması, (6) heteroseksüelliğin eşcinselliğe göre üstün kabul edilmesi.

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi homofobi ve heteroseksizm kavramları, LGBTİ'lere yönelik negatif tutumları farklı bağlamlar kapsamında ele alınmaktadır. Homofobi kavramı, negatif tutumlara dair bireyi temel alan bir yaklaşımın ürünü iken, heteroseksizm kavramı konunun toplumsal ve politik yanını vurgulamakta ve grup dinamiklerini işe koşturmaktadır. Bu sebeple kullanıldığı kapsam itibarıyla her iki kavramın da güncel ve kullanıma uygun olduğu söylenebilmektedir. Neticede meselenin özü LGBTİ'lerin maruz kaldığı olumsuz yaşam şekilleridir.

1.3.4. Homofobiyi Ölçmek

LGBTİ'lerin yaşamını zorlaştıran ve onlara fiziksel ve duygusal zararlar veren bir unsur olarak homofobi ve heteroseksizm ile mücadele etmek önem taşımaktadır. Böyle bir mücadeleyi ortaya koyabilmenin yolu ise öncelikle sorunun tespit edilmesi, yani LGBTİ bireylere yönelen olumsuz tutumların ve bu tutumların ardındaki sebeplerin ortaya konulmasıdır.

Psikolog Dorothy Riddle tarafından eşcinsellere yönelik pozitif ve negatif tutumların seviyelerini tanımlamak için hazırlanan Riddle Homofobi Ölçeği bu konudaki en önemli çalışmalardan biridir. Riddle (1985), homofobi ölçeği ile ilgili

alışmasında eşcinsellere yönelik dördü homofobik, dördü olumlu olmak üzere sekiz farklı tutum belirlemektedir. Bu tutumlar şu biçimde sınıflandırılmaktadır (Akt., Obeart, 1990, s. 14):

Homofobik tutumlar:

1. İğrenme: Eşcinsellik tabiata karşı işlenmiş bir suç olarak görölmektedir. Buna göre lezbiyen ve geylerin hasta, deli, ahlaksız ve günahkar oldukları düşünölmektedir. Onların değıştirilmesi için hapis cezası, hastaneye yatırma, terapi, elektroşok, vb. her çeşit yöntem uygulanabilir.

2. Acıma: Bu durum Heteroseksüel şovenizmidir. Heteroseksüellik daha tercih edilir görölmektedir. Heteroseksüel olmayı sağlayan şeyler teşvik edilerek eşcinselliğı seçenlere acınmalıdır.

3. Tolerans: Eşcinsellik çoğı insanın ergenlik döneminde yaşamış olduğı ve daha sonra atlattığı bir aşama olarak görölmektedir. Lezbiyen ve geyler heteroseksüeller kadar olgun olmadığından onlara koruyucu ve hoşgörölü davranılması gerekmektedir. Fakat hala ergen davranışları göstermeye devam ettikleri için onlara yüksek pozisyonlar ve otorite verilmemelidir.

4. Kabul: Eşcinselliğin “kabul edilmesi gereken bir şey” olduğı iması yapılmaktadır. Bu durum “Benim için bir lezbiyen değil, bir insansın!”, “Yatağında neler yaptığın seni ilgilendirir. ” ya da “Gösteri yapmadığın sürece benim için sorun yok! ” gibi ifadeler ile karakterize edilmektedir.

Olumlu tutumlar:

1. Destek: Temel sivil özgürlöklere ait pozisyonudur. Bu düzeyde bulunan kişiler kendileri rahat olmasa bile homofobinin yanlış olduğınu fark etmekte ve eşcinsel haklarının korunması için gayret göstermektedirler.

2. Hayranlık: Toplumda lezbiyen veya gey olmanın güçlü olmayı gerektirdiğı kabul edilmektedir. Bu düzeydeki insanların kendi homofobik tutum, değer ve davranışlarını sorguladığı görölmektedir.

3. Takdir: Bireylere ait çeşitliliğe değer vererek eşcinselleri bu çeşitliliğe ait bir parça olarak görme biçimidir. Bu düzeydeki insanlar kendilerinde ve başkalarında bulunan homofobi ile mücadele etmektedirler.

4. Yardım: Eşcinsellerin toplum için gerekli olduğu varsayımdır. Bu düzeydeki insanlar ise lezbiyenler ve geyler ile gerçek manada ilgili ve onlardan hoşnut ve eşcinsellerin dostu ve savunucusu olma konusunda gönüllü olmaktadır.

Özellikle gey ve lezbiyenlerle ilgili Türkiye dışındaki literatürde homofobi ve heteroseksizmi ölçmek amacı ile birçok çalışma bulunduğu gibi (Herek, 1988; Herek, 2002; Hudson ve Ricketts, 1980; Morrison ve Morrison, 2003; Walls, 2008; Wright Jr, Adams ve Bernat, 1999) benzer çalışmalara Türkiye’de de rastlanmaktadır (Doğan, Doğan, Beştepe ve Eker, 2008; Gelbal ve Duyan, 2006). Bu çalışmalardaki en önemli ortak tespit, erkeklerin kadınlara nazaran gey ve lezbiyenlere yönelik tutum ve davranışlarının daha negatif olmasıdır. Bu durum, erkek egemen ve cinsiyetçi toplum yapısı ile homofobi arasındaki ilişki hakkında ipucu sağlamaktadır. Zira homofobi, Göregenli’nin (2011) de belirttiği gibi, seksizmin çok mühim bir silahıdır.

Herek (1988), cinsiyete ve aileye dair geleneksel değerlerin, dini tutuculuk seviyesinin ve eşcinselliğe dönüşen yaşamların, heteroseksüellerin eşcinsellere yönelik tutum ve davranışlarına etki ettiğini ortaya koymaktadır. Yine Herek (2002) tarafından heteroseksüellere ait biseksüel erkek ve kadınlara yönelik tutumlarla ilgili yapılan başka bir çalışmada, yaşın yüksek olması, eğitim seviyesinin ve gelir düzeyinin düşüklüğü, kırsal bölgelerde yaşanması, dindarlık düzeyinin yüksek olması ve muhafazakarlığın politize olması gibi etkenlerin biseksüellere yönelik negatif tutum ile ilişkili olduğu belirtilmektedir. Whitley Jr. ve Gisdottir (2000)’e göre sosyal cinsiyet rollerine ilişkin inançlar, eşcinsel karşıtı tutumları meşrulaştırmanın bir aracı olmaktadır.

Yapılan tespitlere göre, eşcinsellere yönelik tutumların biçimlenmesinde çok çeşitli faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Homofobiye ve heteroseksizme karşı yürütülmekte olan mücadelede eşcinsellere yönelik negatif tutumların temelinde bulunan bu ve benzeri etkenlerin dikkate alınması faydalı olacaktır. Çünkü bireylerde var olan söz konusu negatif tutumlar ortadan kaldırılmadan, eşcinsel bireylerin toplumdaki görünür hale gelmesi bazı sorunların da ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Alden ve Parker (2005), eşcinsellere ait haklara yüksek oranda destek verilen bölgelerde eşcinsellere dair nefret olaylarında da artış görüldüğünü tespit etmektedir. Benzer biçimde Göregenli (2011), LGBTİ bireylerin görünürlüğü

çoğaldıkça, bu bireylere yönelen ayrımcılık ve şiddetin de artmakta olduğunu ifade etmektedir. Buna bağlı olarak homofobi ve heteroseksizm kişisel, sosyal ve kurumsal boyutları ile bütün halinde ele alınması gereken bir sorun olarak görülmelidir.

1.3.5. İçselleştirilmiş Homofobi (Internalized Homophobia)

Cinsellikle ve sosyal cinsiyet rolleri ile ilgili heteronormatif değerlerin yalnızca heteroseksüeller tarafından değil, eşcinseller tarafından da içselleştirilebildiği bilinmektedir. Cinsel yöneliminden bağımsız olarak homofobi tutumlarına sahip olan bir bireyin, eşcinselliğin ahlaksızlık, günah veya hastalık olarak görüldüğü bir toplumda yetişme ihtimali çok yüksektir. Başka bir deyiş ile, eşcinsel bir birey de homofobik olabilmekte ve böyle bir durum içselleştirilmiş homofobi şeklinde adlandırılmaktadır.

Herek (2004) içselleştirilmiş homofobiyi, kendini eşcinsel olarak tanımlasın veya tanımlamasın, kendi cinsiyetinden biri ile cinsellik yaşayan bireylerde eşcinsellik hakkında negatif stereotipler, inançlar ve ön yargı bulunması olarak tarif etmektedir. İçselleştirilmiş homofobi, kişinin heteroseksist kültürel beklentilere uyum sağlamak amacıyla yaptığı bilinçli veya bilinçsiz davranışları kapsayabilmektedir.

Düşük öz saygı, kendinden nefret etme, kendinden şüphe etme, kendini aşağılık görme, eşcinsellik ile ilgili popüler mitlere inanma, cinselliği yüzünden başkaları tarafından reddedileceğine inanma gibi durumlar içselleştirilmiş homofobi ile ilişkilidir (Cabaj, 1988). Eşcinsel bireylerin çoğu cinsel yöneliminin kavranması, bunun üzerine bir kimlik geliştirilmesi ve cinsel yönelimini başkalarına açması sürecinde, aynı zamanda içselleştirilmiş olan homofobinin psikolojik iyi oluşuna dair yarattığı tehdit ile başa çıkmaya gayret etmektedir (Malyon, 1982). Başka bir ifade ile içselleştirilmiş homofobi, eşcinsel bir bireye ait sağlıklı bir kimlik gelişim sürecinin yaşanmasına engel teşkil edebilmektedir.

İçselleştirilmiş homofobi ile birlikte ortaya çıkan psikolojik bazı sorunlar bireyin kendisine fiziksel zarar vermesi, madde kullanması, yeme bozuklukları ve intihar gibi davranışlar ile kendini gösterebilmektedir (Williamson, 2000). Bunun yanı sıra içselleştirilmiş homofobik tutum sahibi bireyler cinsel yönelimlerini değiştirme gayretine girebilmekte, eşcinselliğin kendileri tarafından tedavi

edilebildiğini iddia eden kişi ve kurumlara başvurarak buradaki yanlış uygulamalardan daha çok zarara uğrayabilmektedirler. (Amerikan Psikoloji Derneği, 2009). İçselleştirilmiş homofobi sahibi bir bireyde giderilmesi gereken şey eşcinsellik değil, eşcinselliğine yönelen olumsuz tutumlardır. Bu noktadan hareketle eşcinsellere yönelen psikolojik müdahalelerin, bireye ait cinsel yönelime ilişkin doğru bilgiler edinmesini sağlayacak, özsaygısını artıracak, destekleyici ve güçlendirici bir yapıya sahip olması gerektiği ifade edilebilir.

1.4. Açılma (Coming-Out)

Bu bölümde öncelikli olarak açılma (coming-out) kavramına ait tarihsel sürece ve bu kavramın günümüzdeki anlamına değinilmektedir. Sonrasında ise açılma süreciyle ilgili önemli bazı kuramsal bilgilere yer verilmektedir. Son olarak açılmayla ilgili literatürde sık olarak bahsedilen modellerden Cass (1979), Coleman (1982) ve Troiden'in (1989) eşcinsel kimlik gelişim modelleri detaylı biçimde özetlenmektedir.

1.4.1. Açılma Sürecinin Tanımı ve Öğeleri

Eşcinseller, yakın tarih boyunca cinsellik ve sosyal cinsiyete dair heteronormatif kalıplara uymadıklarından toplum tarafından dışlanarak baskıya tabi tutulmuştur. Eşcinselliğin toplumun geleceği için tehdit ve bir kusur olarak görüldüğü kesimler hukuk, din ve tıp gibi yapılar aracılığı ile bireylerin bu kusurdan arındırılması, arındırılmıyorlarsa cezalandırılması yoluna gitmişlerdir. Bu durumun günümüzde halen varlığını sürdürmekte olduğu görülmektedir. İnsan hakları ve demokrasinin geliştiği ülkelerde bile, eşcinsellere ve heteronormatif olmayan başka cinsiyet kimliklerine karşı devam edilen bir toplumsal baskı bulunmaktadır. Bunun neticesinde eşcinsellerin büyük çoğunluğunun cinsel yönelimlerini gizlemek zorunda kaldığı, hatta eşcinsel olduklarını kabullenmekte bile zorluk yaşadıkları ortaya çıkmaktadır.

Eşcinsellerin kendi kimliklerini gizlemek zorunda bırakıldığı bütün bu baskılar ve kısıtlamalar, dolap (the closet) metaforu ile ifade edilmektedir. Bu dolabın dışına çıkılması (coming out of the closet) ise birey tarafından cinsel

yöneliminin başkalarına açıklanması ya da cinsel yöneliminin gizlenmesi için herhangi bir gayret harcamamasıyla gerçekleşmektedir (Pickett, 2009). ABD’de var olan eşcinsel alt kültüre ait bir kavram olan "coming out" 1930’larda eşcinsel gruplara girme anlamına gelir iken, II. Dünya Savaşı sonrasında bireyin hemcinsi ile cinsel ilişkiye girmesini ifade eden argo bir tabir olarak kullanılmıştır. 1960’lı yıllardan bugüne kadar geçen sürede ise "coming out" gey ve lezbiyenlerin çoğunluğu tarafından birey tarafından cinsel yöneliminin başkalarına açıklanması anlamına gelmektedir (Pickett, 2009). “Açılma” ise Coming-out kavramının Türkçe’deki yaygın karşılığı olmaktadır.

Açılma, bireyin cinsel yönelimini kime, ne zaman ve ne şekilde açıklayacağını belirlemiş olduğu gündelik bir mesele olduğu gibi aynı zamanda da hayat boyu devam eden bir süreç olarak ele alınmaktadır. Birey, bu süreç içinde belli bir noktada başkalarına açılmayı sonlandırabilmektedir (Johnston ve Jenkins, 2003). Hanley-Hackenbruck (1988) açılmayı genel olarak ergenlik dönemlerinde başlayan ve yetişkinlik ile beraber kapsamı genişleyen, bireyin cinsel yönelimini kabul etmesini takip eden olaylar ile ilgili içsel ve kişilerarası dönüşümleri kapsayan karmaşık bir aşama şeklinde tanımlamaktadır. Bu kapsamda açılma, bireyin cinsel yönelimini başkalarına açıklaması ile değil, cinsel yöneliminin farkına varması ile başlayan bir süreç anlamına gelmektedir. Bu farkındalık çocukluk ve ergenlik dönemlerinde cinsiyet rolü beklentilerine uymayan ve hemcinslerine karşı çekim hisseden bireyin, yaşlılarından farklı olduğunu kavraması ile meydana gelmektedir (Espitia, 2007).

Açılma süreci ile ilgili Taylor (1999) önemli boyutları şöyle sıralamaktadır: (1) Bireyin hemcinslerine dair duygularının farkındalığı, (2) ilk eşcinsel ilişkiler, (3) eşcinsel alt kültürüne katılma, (4) bireyin kendisini eşcinsel olarak tanımlaması, (5) bireyin kimliğini kendi açısından önemli bulduğu kişilere açması. Bütün eşcinsel bireyler açılma sürecinde bu boyutlara mutlaka sahip olmamaktadır. Örneğin eşcinselliğinin farkında olan bir birey yaşamı boyunca cinsel yönelimini kimseye açıklamayabilmektedir.

Açılma sürecinin son ve en kritik aşaması, genellikle bireyin başkalarına açılma aşamasıdır. Başkalarına açılmak, bireye pek çok avantaj sağladığı gibi onun şiddete maruz kalması, toplumdan dışlanması gibi riskleri de barındırmaktadır

(Corrigan ve Matthews, 2003). Açılma sürecinde var olan bu risklerin büyüklüğü, toplumun homofobi ve heteroseksizm seviyesiyle yakından ilgilidir. Homofobinin yaygın olarak görüldüğü ortamda bireyin başkalarına açılması çok daha zor olmaktadır. Buna rağmen yine de birçok eşcinsel birey başkalarına açılmayı tercih etmektedir. Cain'e (1991) göre eşcinsel bireyler cinsel yönelimlerini şu altı sebepten en az birine bağlı olarak başkalarına açmaktadır:

1. Başkalarına açılmanın terapötik bir etkisi olup bireyin özgüvenini artırmaktadır.
2. Başkalarına açılmak bireyin ilişkilerinde samimiyetin ve yakınlaşmanın artmasına sebep olabilmektedir.
3. Başkalarına açılmayla bazen gizlilik sebebiyle oluşan kişilerarası sorunlar çözümlenebilmektedir.
4. Birey, eşcinselliğinin tesadüfen ortaya çıkmasından kaynaklanabilecek negatif durumlar ile karşılaşmamak amacıyla başkalarına açılabilir.
5. Daha fazla insanın açılması durumunda toplumdaki homofobinin azalacağını düşünen birey, herkese açılmaya karar verebilmektedir.
6. Bireyin ani bir kararla veya dil sürçmesi sonucunda yanlışlıkla başkalarına açılması durumu gibi bazen birey spontane biçimde başkalarına açılabilir.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında açılma sürecinin çok farklı değişkenlere sahip ve bireyin hayatının büyük bölümünü içeren bir süreç olduğu söylenebilir. Bu kadar kapsamlı bir sürecin tüm bireylerde farklı bir şekillerde gelişmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bununla beraber farklı bireylerin açılma sürecinde bazı ortak örüntülerin ve aşamaların olduğu da söylenebilir. Bu sebeple bir sonraki bölümde, açılma sürecinin aşamalara ayrılarak açıklandığı modellerden söz edilecektir.

1.4.2. Açılma Sürecine İlişkin Modeller

Açılma süreci literatürde sık olarak "eşcinsel kimlik gelişimi" kavramı çerçevesinde irdelenmektedir (Cass, 1979; McCarn ve Fassinger, 1996; Minton ve McDonald, 1984; Troiden, 1989). Eşcinsel kimliği basit olarak, "romantik ya da cinsel ilişki durumlarında kendini eşcinsel olarak algılama" biçiminde tanımlanabilmektedir (Troiden, 1989). Cass (1984) eşcinsel kimliğin, bireyin

eşcinselliği nitelendirmeye dair kendine has anlayışı ile bağlantılı olarak, kendisiyle ilgili görüşlerinin kümelenmesinden ortaya çıktığını ifade etmektedir.

Rosario, Schrimshaw ve Hunter'a (2004) göre açılma süreciyle ilgili modeller, eşcinsel kimlik oluşumu ve entegrasyonu aracılığı ile gittikçe artan seviyede bir cinsel kimlik kabulü sürecinden söz etmektedirler. Kimlik oluşumu, açılma sürecinde birey tarafından gelişen cinsel yönelimin farkına varıldığı, eşcinsel olup olmadığının sorgulandığı ve cinsel aktiviteler yolu ile eşcinsel kimliğinin keşfedildiği kısımdır. Kimlik entegrasyonunda ise birey, eşcinsel kimliğini kabullenerek eşcinselliğiyle ilgili daha pozitif tutumlar geliştirmekte, içselleştirilmiş homofobisinin üstesinden gelmekte, başkalarına ait cinsel yönelimi öğrenme fikrine alışmakta, kimliğini başkalarına açarak eşcinsellerin bulunduğu sosyal aktivitelere katılmaktadır (Rosario, Hunter, Maguen, Gwadz, ve Smith, 2001). Bununla birlikte eşcinsel kimlik gelişiminin ve açılma sürecinin kavramsal olarak aynı şeyi ifade ettiğini söylemek mümkün olmaktadır.

Açılma sürecine ilişkin literatürde en çok sözü edilen modellerden Vivienne C. Cass (1979), Eli Coleman (1982) ve Richard Troiden'in (1989) eşcinsel kimlik gelişim modelleri aşağıda detaylı biçimde açıklanmaktadır.

1.4.2.1. Vivienne C. Cass'ın (1979) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli

Cass (1979) eşcinsel kimlik gelişimini altı aşamalık bir süreç ile açıklamaktadır. Cass'ın modeli iki temel hipoteze dayanmaktadır. Birincisi eşcinsel kimlik gelişimsel bir süreç vasıtası ile kazanılmaktadır. İkincisi davranışlardaki durağanlık ve değişimler, birey ile çevresi arasında oluşan etkileşim sürecinden kaynaklanmaktadır (Cass, 1979).

Eşcinsel bireylerin tümü, sözü edilen altı aşamadan geçip eşcinsel kimliklerini kendi benlikleri ile bütünleştirerek yaşamaya devam etmektedirler. Bu aşamalarda geçirilen süreler kişiden kişiye değişebilmektedir. Aşamalar arasında bireyin kendi davranışlarına dair algısına ve bu algının sonuçlarından doğan olaylara dayanan farklar vardır. Her aşamada birey ipotekli kimlik geliştirmektedir (Cass, 1979). Erikson'a göre (1959) ipotekli kimlik, bireyin gelişim sürecine ait erken safhalarda bir kimliğe karar vererek alternatif kimlikleri tecrübe etmemesidir. Yani

birey, eşcinsel kimlik gelişiminin herhangi bir safhasında daha fazla gelişim göstermeme tercihini yapabilmektedir.

Cass (1979) modeli, Secord ve Backman'ın (1961) kişilerarası uyum kuramına (interpersonal congruency theory) dayanmaktadır. Bu teoriye göre insan davranışlarında var olan durağanlık ve değişimler, bireyin kişilerarası çevresi ile uyumuna veya uyumsuzluğuna bağlı olmaktadır. Bunun yanı sıra Cass modeline aynı zamanda Festinger'in (1962) bilişsel ahenksizlik kuramı da (theory of cognitive dissonance) etki etmiştir. Bilişsel ahenksizlik kuramında bireylerin bilişleri arasında tutarlılık arama eğilimi bulunmaktadır. Tutum ve davranışlar arasında bir tutarsızlık olduğu zaman, yani bilişsel ahenksizlik durumunda, ahenksizliğin ortadan kalkması için bazı şeylerin değişmesi gerekmektedir. Eşcinsel kimlik oluşumu modelinin en temel birimi, aynı zamanda durağanlığın ve değişimin kaynağı olan bireysel matristir (interpersonal matrix). Kişisel matris üç öğeden oluşmaktadır (Cass, 1979):

1. Bireyin (P) kendine atfetmiş olduğu bazı özellikler ile ilgili algısı (S).
2. Bireyin (P), direkt bu özellikler sonucunda oluşan davranışları ile ilgili algısı (B).
3. Bireyin (P), bu özelliklerine dair başkalarının görüşleri ile ilgili algısı (O).

Bireysel matris, bu üç öğenin arasında tekrar eden işlevsel bir ilişkidir. Birey, S, B ve O arasında hem biliş hem de duygu açısından uyuma ulaşmaya çalışmaktadır. Uyumsuzluk hali bireyin kendisi ile ilgili farklı bir algıyı içeren yeni (uyumlu) bir matris oluşturması ile veya matrisin eski (uyumlu) haline dönüşmesiyle çözümlenebilmektedir. Bir matris, bir veya daha çok benzer matris ile desteklendiğinde değişime karşı daha dirençli hale gelmektedir. Değişime karşı direnci arttıran diğer unsur, birey için mühim olan diğer insanlardır. Bireyin diğerlerine verdiği değer arttıkça, değişime karşı direnci de artmaktadır (Cass, 1979)

Cass (1979), eşcinsel kimlik oluşumunu, bireysel matrisin bireyin kendini heteroseksüel biçimde tanımladığı uyumlu durumdan, kendini eşcinsel olarak tanımladığı uyumlu duruma dönüştüğü süreç olarak tanımlamaktadır. Modelin altı aşaması şu şekildedir:

1.4.2.1.1. Birinci Aşama: Kimlik Karmaşası (Identity Confusion)

Günlük hayatta eşcinsellikle ve eşcinseller ile ilgili herhangi bir bilgiyle karşılaşılması eşcinsel bireyde gelişim sürecinin başlaması için yeterli değildir. Süreç, sadece bireyin kendi davranışlarını "eşcinsel" olarak etiketleyebildiğinde başlamaktadır. Birey kendi duyguları, düşünceleri ve davranışlarını eşcinsel olarak tanımladığı zaman, mevcut durağan yapıya uyumsuz bir öge eklenmektedir. Bu uyumsuzluk neticesinde birey karmaşa yaşayarak kendisine "Eğer davranışlarım eşcinsel olarak isimlendirilebiliyor ise, bu benim eşcinsel olduğum anlamına gelir mi?" sorusunu sormak zorunda kalmaktadır (Cass, 1979).

Bu karmaşanın çözümü için birey üç farklı yaklaşımdan birini uygulamaktadır. Öncelikle birey, kendi davranışlarının eşcinsel olduğunu onaylayıp davranışlarını kabul edilebilir olarak algılayabilmektedir. Bireyin böyle durumda davranışlarını değiştirmesi gerekmemektedir. Bunun yerine kendisiyle ilgili algısında (S) değişikliğe gitmektedir. "Eşcinsel miyim?" sorusuna birey, vermiş olduğu cevapla beraber yaşadığı karmaşayı azaltarak eşcinsellikle ilgili daha çok bilgi edinmektedir. Bireyin konu ile ilgili bilgisi arttıkça uyumsuzluk halinde de azalma görülmektedir (Cass, 1979).

İkinci olarak kişinin algısı, davranışlarının eşcinselliğe uygun olduğu fakat bunun istem dışı olduğu yönünde olabilmektedir. Böyle bir durumda birey, (a) eşcinsel olarak algıladığı davranışlarına ket vurma yoluna gidebilmekte, (b) eşcinsellik ile ilgili bilgilerini sınırlamaya ve kontrol etmeye çalışabilmekte, (c) eşcinsellikle ilgili bilgilerinin kendisi ile ilgili olmadığını öne sürebilmektedir. Böyle durumdaki birey eşcinsel olma ihtimalini kabul etmemektedir. Birey, uyguladığı bu yaklaşımın pekişmesi için kuvvetli bir homofobik tutum sergileyebilmekte veya karşı cinsle ilişki kurabilmektedir. Bireyin, davranışlarını değiştirmede zorlanması durumunda eşcinselliğini değiştirmesini umduğu kişilerden yardım isteyebilmektedir. Bireysel matrisin tam olarak heteroseksüel haline döndürülememesi halinde, birey isteksizce eşcinsel olabileceğini kabul edebilmektedir. Fakat bu durum negatif bir kimlik geliştirerek kendisinden nefret etmesine neden olabilmektedir (Cass, 1979).

Son olarak birey, davranışlarının eşcinselliğe uymadığını ve eşcinselliğin istenmeyen bir durum olduğunu algılayabilmektedir. Bu durumda birey, davranışlarını dışarıda bırakacak biçimde eşcinselliği tekrar tanımlamaktadır. Bireyin

hemcinsleri ile cinsel ilişkide bulunmasına rağmen, ilişkide "aktif" taraf olduğundan eşcinsel olmadığını düşünmesi bunun bir örneğidir. Birey, davranışlarının eşcinsel olduğunu reddederek "bir şeyler denediğini", "yaptığının bir kaza olduğunu" veya "durumdan faydalandığını" düşünebilmektedir. Bunun neticesinde birey ipotekli kimlik geliştirmiş olmaktadır (Cass, 1979).

1.4.2.1.2. İkinci Aşama: Kimlik Karşılaştırması (Identity Comparison)

Birinci aşamanın sonucunda birey, ipotekli kimlik geliştirememesi halinde eşcinsel olma olasılığını kabullenmiş olmaktadır. Eşcinsel kimliğini kararsız biçimde kabullenemeyen birey bu duruma dair olası sonuçları sorgulamaya başlamaktadır. Davranışları ve kendisine dair algısı (B ve S) ile kendine başkalarının nasıl baktığıyla ilgili algısı (O) arasında uyum bulunmamaktadır. Sonuçta bireyin başkalarına yabancılaştığı ve toplum dışı olduğu duygusuna kapıldığı görülmektedir. Bireyin ait olmama hissi, içinde bulunduğu gruba göre artabilir veya azalabilir. Bununla beraber bireyin o ana kadarki heteroseksüel kimliği ile ilgili bütün davranış, ideal ve geleceğe dair beklentileri de ortadan kalkmaktadır. Birey, hayatını yeniden anlamlandırmak zorunda kalmaktadır (Cass, 1979).

İkinci süreçte bireyin uygulayabileceği dört yaklaşım bulunmaktadır. İlk yaklaşımda birey farklı olduğu fikrine pozitif yaklaşarak kendi ile davranışlarına yönelik algısının (S ve B) kabul edilebilir olduğunu düşünmektedir. Birey uyumsuzluk durumu ile başa çıkmak için başkalarına atfettiği değeri düşürebilmektedir. Bununla beraber başkalarına heteroseksüel görünmeye devam etmektedir. Birey, başkalarından gelebilecek negatif tutumlar ile yüzleşmemek için gizliliğe önem vermektedir. Eski davranışların devamlılığı gerektiğinden gizliliği sürdürmek kolaydır. Gizlilik durumu fark edilmediği sürece uyumsuzluk azalsa da tamamen ortadan kalkmamaktadır. Uyumsuzluğu düşürmeyle ilgili girişimler, bireyin kimlik oluşumu sürecindeki üçüncü aşamaya geçişi sağlamaktadır. (Cass, 1979).

İkinci yaklaşıma göre birey, davranışlarının eşcinsellik olarak düşünülebileceğini kabul etmekle beraber eşcinsel bir kişiliğe sahip olmak istememektedir. Birey, davranışlarını değiştirme gereksinimi duymaksızın kendine dair algısını (S) değiştirme yoluna gitmektedir. Bunu yaparken dört farklı stratejiyi

kullanabilir: (1) Durumunun özel olduğu düşünerek yalnızca belli bir kişiye yönelik eşcinsel duygular beslediğine inanmaktadır. (2) Kendinin hem heteroseksüel hem de eşcinsel olduğunu düşünmekte ve istediğı zaman bir heteroseksüel gibi davranabileceğini savunmaktadır. (3) Geçici bir eşcinselliğe sahip olduğunu ve gelecekte istediğı zaman heteroseksüelliğe geçebileceğini düşünmektedir. (4) Eşcinsel benliğini kabul etse de sorumluluğı kabullenmemektedir. Bu stratejiyi uygulayan bireyler kendi eşcinselliklerini onaylamakla beraber, kendileri ile ilgili negatif duyguları sebebiyle olumsuz bir kimlik geliştirebilmektedirler (Cass, 1979)

Üçüncü yaklaşımı uygulamakta olan birey kendi (S) eşcinselliğinin ve davranışlarının (B) eşcinselliğı içerdığını kabul etse de yabancılaşma duyguları sebebiyle davranışlarının istem dışı olduğunu düşünmektedir. Genellikle bu yaklaşım, aile ve arkadaşlardan negatif tepkilere maruz kalan bireylerden beklenmektedir. Bu durumda olan birey eşcinselliğini kabullenmekle beraber eşcinselliğı ile ilgili herhangi bir eylemde bulunmaktan kaçınmaktadır. Birey, açık ve gizli davranışlarına ket vurmaya seçerse ipotekli kimlik ortaya çıkabilmektedir. Şayet birey dış etkenleri azaltabilirse davranışları (B) daha istekli hale gelmektedir (Cass, 1979).

Dördüncü yaklaşıma göre birey hem kendisinin (S) hem de davranışlarının (B) istenmediğini düşünmekte ve bunların değişmesini istemektedir. Bu durum, aşırı yabancılaşmaya bağlı olarak beklenebilmektedir. Birey bu durumda eşcinsel davranışlarının tümüne ket vurarak eşcinselliğe atfettiğı değeri düşürmekte ve heteroseksüelliğe olumlu bakmaktadır. Birey bu uygulamada başarısız olursa intihar girişimi olabilmektedir (Cass, 1979).

1.4.2.1.3. Üçüncü Aşama: Kimliğe Tahammül (Identity Tolerance)

İkinci aşamanın sonunda birey, "muhtemel eşcinsel" olduğunu düşünmektedir. Kendine bakışı ile başkalarının kendisine bakışı arasındaki farkın artmasıyla yabancılaşma duygusu da artmaktadır. Birey, bu duygularını yatıştırmak amacıyla başka eşcinsellerle iletişime geçmektedir. Bu durumda birey, kimliğine tahammül etmek istemektedir (Cass, 1979).

Birey, kendi eşcinsel davranışlarının ve benliğinin diğer eşcinseller tarafından kabul edildiğini hissetmektedir. Böylece yabancılaşma duyguları azalmakta ve

kendini eşcinsel olarak kabul edebilecek başkalarının da olduğunu fark etmektedir. Bununla beraber birey heteroseksüellerden kendini kopararak onlarla olan iletişimde dikkatli davranmaktadır. Bu aşama, diğer eşcinsellerle kurulan iletişimin duygusal kalitesini önemli kılmaktadır. Deneyimlerin olumlu veya olumsuz algılanması birey üzerinde oldukça farklı etkiler bırakmaktadır. Olumlu ilişkiler kurulması sonucunda birey kendine daha olumlu bakarak eşcinsel benliği daha kabul edilebilir görünmektedir (Cass, 1979).

Diğer eşcinsellerle negatif ilişkiler kurulduğunda birey kendini (S) ve davranışlarını (B) daha değersiz algılamaktadır. Olumsuz ilişki tecrübesi sonucunda birey, davranışlarına tamamen ket vurabilmekte ve buna bağlı olarak bireyde ipotekli kimlik gelişebilmektedir. Bireyin yalnızca diğer eşcinseller ile ilişkilerini azaltma yoluna gitmesi halinde, olası bir eşcinsel olarak belirli toplumsal, duygusal ve cinsel gereksinimlerinin farkına varmakta ve eşcinselliğini kabul etmeye devam etmektedir (Cass, 1979).

Eşcinsel gruplara girmek, bireyin bir partner ile tanışmasına, eşcinselliğin kabul edilebilir olduğunu gösteren rol modeller edinmesine, kendini daha huzurlu hissetmesine sebep olmaktadır. Bununla beraber eşcinsel gruplarla temasın, bireyin eşcinselliğinin bu grubun dışında olanlar tarafından öğrenilme olasılığı gibi olumsuz yanları da vardır. Üçüncü aşamanın sonunda birey ipotekli kimlik geliştirmez ise eşcinsel benliğini kabullenme seviyesi artmakta ve "Ben eşcinselim." diyebilmektedir (Cass, 1979).

1.2.4.1.4. Dördüncü Aşama: Kimliğin Kabulü (Identity Acceptance)

Diğer eşcinsellerle ilişkilerin artarak devam ettiği bu aşama, bireyin eşcinselliği bir hayat tarzı olarak normalleştirmesine yardımcı olmaktadır. Bu aşamada eşcinsel olduğunu kabullenen birey, kim olduğuna ilişkin sorularına cevap bulmaktadır (Cass, 1979).

Bireyin hayatında artık önemli bir konuma sahip olan eşcinsel alt kültürün içerdiği gruplar, sonraki gelişim aşamalarında izleyeceği yollara etki etmektedir. Bazı gruplar eşcinselliğin tamamen açık biçimde yaşanabileceğini savunurken bazıları toplum önünde sergilenmemesi gerektiğini savunabilmektedir. Birey, eşcinselliğin tamamen açık yaşanması gerektiğine dair görüşü kabul ettiğinde içsel

gerilimi artmaktadır. Bireyin kendini algılama biçimiyle başkalarına ait algılanma biçimi arasındaki fark artmaktadır. Bu uyumsuzluğun çözümü bireyin beşinci aşamaya geçmesini sağlamaktadır (Cass, 1979).

Birey, eşcinselliğin toplumda açıkça yaşanmaması gerektiğine dair görüşü kabul ederse, herhangi bir içsel gerilim yaşanmamakta ve birey var olan kişisel matrisi korumaktadır. Bu durumda bireyin uyumsuzlukla başa çıkması için eşcinselliğini gizlemeyi, başkaları ile sınırlı ilişkiler kurmayı ya da kendisi için önemli bireylere seçici bir biçimde açılmayı tercih edebildiği görülmektedir. Bu stratejiler başarıya ulaştığı takdirde kişinin sahip olduğu bireysel matris değişmemekle beraber, uyumsuzluk makul bir seviyeye inmektedir. Böylece birey eşcinsel kimliğini olumlu yönde şekillendirmektedir (Cass, 1979).

1.2.4.1.5. Beşinci Aşama: Kimlikten Gurur Duyma (Identity Pride)

Beşinci aşamaya gelen birey, kendi eşcinselliğini tamamen kabullenmekte fakat toplumun bunu kabullenmediğinin farkında olmaktadır. Birey, bu uyumsuzlukla başa çıkmak için heteroseksüellerin kendisi için önemini azaltmakta ve eşcinsellere daha pozitif yaklaşmaktadır. Bundan dolayı dünyayı eşcinseller ve heteroseksüeller olarak iki grup halinde algılamaktadır. Kendiyle aynı görüşlere sahip eşcinsel gruplara girerek bu gruplara yönelik bir aidiyet duygusu geliştirmektedir. Eşcinsellikten gurur duymaktadır (Cass, 1979).

Birey, evlilik ve cinsiyet rolleri gibi değerleri eşcinselliği aşağılık gösterdiği için reddetmektedir. Bireye göre eşcinsel alt kültürünün sunduğu değerler daha tatmin edicidir. Bununla beraber birey, gündelik hayatında heteroseksüel ve eşcinsel değerler arasındaki uyumsuzluğu artıran bir referans çerçevesi ile karşılaşmaktadır. Bu çatışma, bireyde öfke yaratarak öfke ve gurur duygularının birleşimi bireyin enerjisini yerleşik kurumlara karşı çıkmaya ve aktivizme harcaması ile sonuçlanmaktadır (Cass, 1979).

Bireyin yerleşik kurumlara olan reddi, heteroseksüellerin kendi ile ilgili algısı hakkında daha az kaygılanmasını sağlayarak bireyin açılmasını kolaylaştırmaktadır. Açılmak, bireyin eşcinsel kimliğini destekleyerek özel hayatındaki kimliğiyle herkese açık kimliğini aynı hizaya getirdiğinden olumlu etkiye sahiptir. Birey, açılmayı tehdit olarak algıladığında, idealler ve gerçekler arasında kalarak ortaya

çıkan uyumsuzluğu gidermek için birey hayatını değiştirme yoluna gidebilmektedir (Cass, 1979). Birey, açılma sonrası olumsuz tepkilerle karşılaşarsa bireysel matrisi değişmemekte ve kimlik gelişimi bu aşamada kalmaktadır. Olumlu tepkilerle karşılaşarsa bu durum bireyin beklentileri ile tutarsızlık oluşturmakta ve bu tutarsızlık bireyin son aşamaya geçmesini sağlamaktadır (Cass, 1979).

1.2.4.1.6. Altıncı Aşama: Kimlik Sentezi (Identity Synthesis)

Bu aşamada bireyin bütün heteroseksüellerin eşcinselliğe negatif baktığına ve eşcinsellerin tümünün eşcinselliğe pozitif baktığına dair görüşleri değişmektedir. Birey eşcinselliğini kabul eden başka heteroseksüellerin de varlığını fark etmektedir. Bu durumda bireysel matris maksimum uyuma kavuşmakta ve uyumsuzluk kolayca yönetilebilir seviyeye inmektedir. Birey kendisi ile heteroseksüeller arasında benzerliklerin ve kendisi ile eşcinseller arasında farklılıkların da olabileceğini kabullenmektedir (Cass, 1979).

Gelişim sürecinin tamamlanması ile birey, eşcinsel kimliğini benliğinin diğer boyutları ile bütünleştirebilmektedir. Birey açısından eşcinsel olmak artık bir kimlikten çok, benliğine dair boyutlardan yalnızca bir tanesidir. Bu farkındalıkla beraber eşcinsel kimliğin gelişim süreci tamamlanmaktadır (Cass, 1979).

1.2.4.2. Eli Coleman'ın (1982) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli

Coleman (1982), eşcinsel kimlik gelişimine dair açılma öncesi, açılma, keşif, ilk ilişkiler ve bütünleşme olmak üzere beş aşamalı bir model tanımlamaktadır. Coleman (1982) bu aşamalara ilişkin olarak bireyler arasında farklılıklar olabileceğini ifade etmektedir. Örneğin bireylerin bazıları her aşamayı yaşamamakta ya da bulundukları aşamanın altındaki bazı gelişimsel görevler ile meşgul olabilmektedir.

1.2.4.2.1. Birinci Aşama: Açılma Öncesi (Pre-Coming Out)

Coleman'a göre (1982) açılma öncesi, eşcinsel kimliğe dair bilinç öncesi farkındalık sürecidir. Birey, hemcinslerine olan ilgisini fark ettiğinde, eşcinselliğe

yönelik toplumda var olan olumsuz tutumlar sebebiyle kendisi hakkında negatif bir algı geliştirmektedir. Birey kendini toplum eşcinselleri nasıl gördüğü gibi görmeye başlamakta ve eşcinsellere yönelik negatif ifadeler ile karşılaştığında reddedildiğini hissetmektedir. Bu da bireyin hemcinslerine olan ilgisini gizlemesine ve depresif hissetmesine sebep olmaktadır (Coleman, 1982).

Birey, eşcinsel kimliğinin açığa çıkmasından korkarsa başka özelliklerini de gizleme yoluna gitmektedir. Bu aşamada olan birey hemcinslerine olan ilgisini bilinçdışı bir mekanizma ile gizlemektedir. Böyle bireyler çoğunlukla depresyon veya kişilerarası ilişkilerde zorluk gibi şikayetler ile terapiye gelmektedirler. Bu aşamada gelişimsel görevin sağlıklı bir biçimde çözülebilmesinin tek yolu bireyin hemcinslerine dair ilgisinin farkına varmasıdır. Aksi halde birey kronik depresyon yaşayabilmekte ve hatta intihar girişiminde bulunabilmektedir (Coleman, 1982).

1.2.4.2.2. İkinci Aşama: Açılma (Coming-Out)

Bu aşamada bireyler cinsel yönelimlerinin farkında olmakla beraber kendilerini eşcinsel olarak tanımlamamaktadırlar. Bu döneme ait gelişimsel görevler öncelikle bireyin cinsel yönelimini kabullenmesi, sonra ise bunu başkalarına söylemesidir. Bu dönemde kendini kabullenen bireylerin özsaygıları yükselmekte ve neticede başka insanlara açılabilirler. Birey kendini kabullenmez ise benlik kavramı zarara uğrayabilmekte ve birey bir önceki gelişim aşamasına dönebilmektedir. Kimsenin kendini kabullenmeyeceğini düşünen birey çoğunlukla kronik depresyona maruz kalmaktadır (Coleman, 1982).

Bu aşamada çevresinden pozitif tepkiler alan bireyin birkaç olumlu tepki aldıktan sonra karşılaştığı negatif tepkilerle başa çıkması çok daha kolay olmaktadır. Bireyin açıldığı kişi onun için ne kadar mühim ise, aldığı cevabın etkisi de o kadar büyük olmaktadır. Bireyin eşcinselliğe dair o ana kadar olan algıları genellikle negatif olduğundan, bir heteroseksüele açılması eşcinsel birine açılmasına göre daha etkin olabilmektedir (Coleman, 1982).

Coleman'a göre (1982) bireyin, başkalarından yeterince pozitif tepki aldıktan sonra aile bireylerine açılması, aile bireylerinden gelmesi muhtemel negatif tepkiler ile başa çıkmasını kolaylaştırabilmektedir. Çünkü bireyin kendi kimliğini kabullenmesi nasıl zaman alıyorsa, aile üyelerinin de bireyin kimliğini kabullenmesi

zaman almaktadır. Bu durum, çocuklarının evlenmeyeceğini ve torun sahibi olamayacaklarını öğrenen ebeveynlerin bir yas dönemine girmesine neden olabilmektedir. Birey, ebeveynlerinin yaşadığı bu süreçte sabırlı olmak durumunda kalmaktadır.

1.2.4.2.3. Üçüncü Aşama: Keşif (Exploration)

Keşif aşamasında birey yeni cinsel kimliğini keşfederek tecrübe etmektedir. Birey diğer eşcinseller ile iletişim kurmakta, yeni kişilerarası yetenekler öğrenmekte, hemcinsleri ile cinsel ilişkiye girme hususunda kendini özgür bırakmaktadır. Bu aşamaya geç yaşlarda geçen bireylerin cinsellikle ilgili arayışları, yaşlarına uygun davranmadıkları biçiminde algılanabilmektedir. Toplum bireylere ergenlik dönemlerinde heteroseksüel bir kimlik dayattığından, eşcinsel bireylerin cinsel kimliklerini kabullenmelerinin ardından ergenlik dönemiyle ilgili birtakım gelişimsel adımları tekrarlamaları doğaldır. Bu aşamada bireylerin özgüvenleri daha çok cinsel tecrübelerine bağlıdır. (Coleman, 1982). Toplum, erkeklere ait cinsel keşiflere kadınlara oranla daha çok müsamaha gösterdiğinden bu aşamada olan erkeklerde kadınlara göre daha çok cinsel tecrübe görülebilmektedir (Coleman, 1982).

1.2.4.2.4. Dördüncü Aşama: İlk İlişkiler (First Relationships)

İlk ilişkiler aşamasında cinsel keşifler önemini kaybetmektedir. Birey daha istikrarlı ilişkiler aramaya başlayarak yakınlık ihtiyacını gidermeye çalışmaktadır. Birey bu tür ilişkilerde yeni olduğundan hemcinsle kurulacak ilişkinin işleyip işlemeyeceğinden emin olmamakta, kendini gerçekleştiren bir kehanet olarak ilişkisi negatif sonuçlanabilmektedir. Bireyin ilişkiden beklentilerinin yüksek olması, partnerinin kendisini sınırlandırılmış hissetmesine ve özgürlük arayışına girmesine yol açabilmektedir. Bu tür ilişkilerin sonucunda birey keşif aşamasına dönebilmektedir. Uzun süreli ilişkilerde birey kendini yetersiz görmeye başlayabilmektedir (Coleman, 1982). İlk ilişkinin bitmesi sonucunda birey yıkıcı ilişki örüntüsüne dönmekte veya ilişkileri daha sağlıklı hale gelmektedir. Yakınlık ihtiyacı, bu aşamanın zorluklarının üstesinden gelmede bireye yardımcı olmaktadır (Coleman, 1982).

1.2.4.2.5. Beşinci Aşama: Bütünleşme (Integration)

Uzun süreli ilişki yürütebilme kapasitesi kazanan birey için bu aşamadaki ilişkiler çoğunlukla başarılı olmaktadır. Bununla beraber birey reddedilmeye de psikolojik olarak hazır durumdadır. Bu aşamada bireyler yetişkinliğin gerektirdiği gelişimsel görevler ile yüzleşmeye devam etmekte fakat artık bütünleşmiş bir kimliğe sahip olduklarından bu görevlerle daha kolay başa çıkabilmektedirler (Coleman, 1982).

1.2.4.3. Richard R. Troiden'in (1989) Eşcinsel Kimlik Gelişimi Modeli

Eşcinsel kimlik gelişimi için dört aşamadan oluşan bir model öneren Troiden (1989) modelini geliştirirken Plummer (1975), Ponce (1978) ve Cass'ın (1979) çalışmalarından etkilenmiştir. Troiden (1989), "benlik kavramı (self-concept)" ve "kimlik (identity)" kavramlarının farklarına dikkat çekmektedir. Troiden (1989) benlik kavramının bireylerin kendileri hakkındaki zihinsel imgeleri olduğunu belirtmektedir. Kimlik ise benliğe dair belli sosyal ortamlarda benliği yansıtan algılardır. Benlik kavramının içeriği kimliğe göre genişler. Kimlik yalnızca benlik kavramının belirli bir duruma ilişkin boyutlarını kapsamaktadır.

Troiden (1989) modelinde eşcinsel kimlik gelişimini doğrusal ve adım adım ilerleyen bir süreç olarak ele almamaktadır. Süreç ileri ve geri işleyebilmekte, aşamaların özellikleri farklı insanlar için farklı biçimlerde tekrarlanabilmektedir. Çoğu durumda aşamalar sıralı bir şekilde ilerlese bile bazı durumlarda birbiri ile bütünleşebilmekte, pas geçilip önemi azalabilmekte ya da hızlıca gerçekleşebilmektedir.

1.2.4.3.1. Birinci Aşama: Duyarlılaşma (Sensitization)

Ergenlik öncesinde gerçekleşmekte olan duyarlılaşma dönemi sonrasında eşcinsel bireyler eşcinsellikle bağlantısını kavrayacakları bazı yaşantılara maruz kalmaktadırlar. Birey kendisini aynı cinsiyetteki akranlarından farklı olarak algılamaktadırlar. Duyarlılaşma dönemindeki çocukluk yaşamları, duygusallık ve cinsellik çerçevesinde gerçekleşen olaylara göre farklılık algısı üzerinde daha büyük

bir role sahiptir. Eşcinsel bireylerin çoğu hemcinslerine yönelik duygusal ve cinsel çekimleri sebebiyle farklı olduklarını hissetmezler (Troiden, 1989).

Hemcinslerine göre farklı hissetmelerine rağmen, eşcinsellerin çok az bir kısmı ergenlik öncesinde kendini cinsel olarak hemcinslerinden farklı görerek eşcinsel olarak tanımlamaktadır. Cinsel yönelimle ilgili sınıflandırmalar onlar için bir anlam ifade etmemektedir. Çocukluk yaşamları ergenlikte eşcinselliğin fark edilmesiyle anlam kazanmaktadır. Eşcinsel kimliği benimsemeye, eşcinselliği çağrıştıracak olayların yorumlanması önem arz etmektedir (Troiden, 1989).

1.2.4.3.2. İkinci Aşama: Kimlik Karmaşası (Identity Confusion)

Ergenlik ile beraber birey, duygu ve davranışlarının eşcinsel olarak tanımlanabileceğini anlamaktadır. Eşcinselliğin kendisine yönelik eski algıları ile uyumlu olmadığını düşünmekte ve verilen heteroseksüel kimlikle geliştirmekte olduğu eşcinsel kimlik arasında kalmaktadır. Ergenlik döneminin ilerleyen aşamalarında bireyde "muhtemelen eşcinsel" olduğuna dair bir algı oluşmaya başlamaktadır. (Troiden, 1989). Troiden'e göre (1989) bu dönemde oluşan kimlik karmaşası dört sebebe bağlıdır: (a) benlik algısındaki değişim, (b) heteroseksüel ve eşcinsel uyarım ve davranışsal deneyim, (c) eşcinsellik ve eşcinsellere damgalama, (d) eşcinsellere ve eşcinselliğe ilişkin yanlış bilgiler.

Ergenlik dönemindeki bireyler, maruz kaldıkları kimlik karmaşasıyla şu stratejilerden birini ya da birkaçını uygulayarak başa çıkmaya çalışmaktadırlar: (1) Eşcinsel birey, tanımlanabilecek duygu, fantezi ve aktivitelerini inkar etme yoluna gitmektedir. (2) Birey eşcinsel duygu ve davranışlarından kurtulmak için eşcinselliğini tedavi etmeye çalışmaktadır. (3) Birey duygu, fikir ve davranışlarının eşcinsel olduğunu kabullense de bunlardan kaçınmaya çalışmaktadır. Bundan dolayı davranışlarına ket vurup eşcinselliğe karşı negatif tutum geliştirmekte, heteroseksüel ilişkilere yönelmekte, madde kullanımına başlamaktadır. (4) Birey duygu ve davranışlarını yeniden tanımlamaktadır. Duygu ve davranışlarının kişiye özel olduğunu, aslında biseksüel olduğunu, geçici olduğunu veya içinde bulunduğu duruma özgü olduğunu düşünmektedir. (5) Birey duygu ve davranışlarının eşcinsellikle alakalı olduğunu kabul etmekte ve daha çok bilgiye sahip olmak için farklı kaynaklara yönelmektedir. Eşcinsellerin varlığını kavramak ve eşcinsel

olabileceğini kabullenmek, bireyin yalıtılmışlık duygusunun azalmasını sağlamaktadır (Troiden, 1989).

1.2.4.3.3. Üçüncü Aşama: Kimlik Edinme (Identity Assumption)

Eşcinsellerin mühim bir kısmı, damgalanma ile başa çıkmadaki farklılıklar sebebiyle üçüncü aşamaya ergenliğin geç devresinde geçmektedir. Bu devrede birey, kendisini eşcinsel olarak tanımlamaya başlayarak diğer eşcinsel bireylere açılmaktadır. Bu dönemdeki ayırt edici özellikler kendisini eşcinsel olarak tanımlama, kimliğe tahammül etme ve kimliğin kabulü, diğer eşcinseller ile arkadaşlık kurma, cinsel ilişki deneyimleri ve eşcinsel alt kültürünün keşfidir (Troiden, 1989).

Eşcinsel kadınların eşcinsel erkeklere göre cinsel yönelimlerini daha geç bir yaşta kabullendikleri görülmektedir. Bununla beraber eşcinsel kadınlar romantik bir ilişki içerisinde kendilerini eşcinsel olarak tanımlar iken eşcinsel erkekler cinsel bağlamda kendilerine ait kimlikleri kabul etmektedirler (Troiden, 1989).

Eşcinsel bireylerden büyük bir kesim, başka bir eşcinsel ile iletişim kurduktan hemen sonra kendilerini eşcinsel olarak tanımlayabilmektedir. Bireyin diğer eşcinseller ile ilk ilişkilerinin oldukça önemi bulunmaktadır. Şayet bu ilişkiler negatif olursa birey, eşcinsel olmadığına ilişkin algısını sürdürebilmektedir. Homofobik bir toplum içinde yaşamak da bireyin bu algıya sahip olmasına sebep olabilmektedir. Bununla beraber diğer eşcinseller ile girilen pozitif ilişkiler, bireyde var olan eşcinsel kimliğin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Birey, eşcinsellik ile ilgili düşüncelerini gözden geçirerek kendi ve diğer eşcinseller arasındaki benzerlikleri fark etmektedir. Birey, aidiyet hissettiği bir grubun içine girmekle yalnızlık ve yabancılaşma duygularını azaltmaktadır (Troiden, 1989).

Eşcinselliğini kabullenen bireyler, damgalanma ile başa çıkmak amacıyla belirli stratejiler uygulamaktadırlar. Öncelikle birey eşcinselliğe dair içselleştirilmiş negatif tutumlarına bağlı olarak eşcinsel faaliyetlerden uzak durabilmektedir. Bu durum bireyde kendine yönelik öfke ve çaresizlik hisleri yaratabilmektedir. İkinci olarak birey, eşcinselliğini toplumun beklentileri ve belirli kalıp yargılarına göre yaşayabilmektedir. Üçüncü olarak ise birey, eşcinselliğini ailesinden ve heteroseksüel arkadaşlarından gizleyebilmektedir. Bu bireyler, toplumsal çevrelerini

heteroseksüel ve eşcinsel olarak ayırdıkları ikili bir hayat sürmektedirler. Son olarak ise birey eşcinsel gruplara aktif biçimde katılarak damgalanmanın ortaya çıkardığı zorluklarla başa çıkmaya çalışmaktadır. Diğer eşcinseller, birey için sosyal ve duygusal destek sağlamaktadırlar. Bununla beraber birey, heteroseksüellikle ilgili her şeyden uzak durmaya başlamaktadır (Troiden, 1989).

1.2.4.3.4. Dördüncü Aşama: Kimliği Üstlenme (Commitment)

Eşcinselliği bir hayat tarzı olarak benimseme anlamında kullanılan kimliği üstlenme aşamasındaki birey için eşcinsel olmak, heteroseksüel gibi davranmaya çalışmaktan daha basit ve daha çekici olmaktadır. Bu aşamanın ana özellikleri, bireyin kendisini kabullenmesi ve eşcinsel kimliği ile huzurlu olmasıdır (Troiden, 1989).

Kimliği üstlenmede içsel ve dışsal boyutlar bulunmaktadır. İçsel boyutlar: (a) cinselliğin ve duygusallığın anlamlı bir bütünde birleştirilmesi, (b) eşcinsel kimliğin temel bir kimlik ve bir hayat tarzı olarak görülmesi, (c) eşcinsel kimliğin benliğin bir parçası olarak algılanması, (d) eşcinsel kimlik ile ilgili memnuniyetin ifade edilmesi ve (e) kendisini eşcinsel olarak tanımladıktan sonra mutluluğun artması olarak sıralanabilmektedir. Dışsal faktörler ise: (a) hemcins ile romantik ilişki, (b) eşcinsel olmayanlara açılma, (c) damgalanma ile başa çıkma stratejilerindeki değişimdir (Troiden, 1989).

Kimliği üstlenme döneminde birey, damgalanma ile başa çıkma stratejisi olarak gizlenme ve eşcinsel gruplara uyum sağlama yerine örtünme (covering), kaynaştırma (blending) ve dönüştürme (conversion) gibi stratejileri kullanmaktadırlar. Örtünme stratejisini kullanmakta olan bireyler başkalarına rahat biçimde eşcinsel olduklarını söyleyebilir ama yine de eşcinselliklerinin görünmesini engellemek için çaba sarf etmektedirler. Önem verdikleri heteroseksüellere seçici bir biçimde açılmaktadırlar. Kaynaştırma stratejisini kullanmakta olan bireyler sosyal cinsiyet kalıplarına uygun biçimde davranmakta ve cinsel yönelimlerini başkalarına duyurmadıkları gibi inkar da etmemektedirler. Cinsel yönelimleri sorgulandığı zaman "Sana ne!" gibi cevaplar vermektedirler. Son olarak dönüştürme stratejisini kullanmakta olan bireyler eşcinselliği utanılacak bir şey olmaktan çıkararak gurur duyulacak bir özellik haline dönüştürmeyi hedeflemektedir. Eğitim ve politik

değişim aracılığıyla eşcinseller üstündeki baskının kalkması için toplumu eşcinsellik hakkında bilgilendirmektedirler. (Troiden, 1989).

Bu aşama ile beraber eşcinsel kimlik, asla tamamen sabit hale gelmemekle birlikte ortaya çıkmaktadır. Eşcinsel kimlikteki şekillenme, sonu olmayan ve hayat boyu devam eden bir aşamadır. Bundan dolayı kimliği üstlenme, zamana ve mekana bağlı olarak değişebilmektedir (Troiden, 1989).

İkinci Bölüm

BİR SİSTEM OLARAK AİLE

2.1. Aile Kavramı ve Aile Tipleri

Aile olgusunun ne demek olduğu ve tanımlamasının ne şekilde yapılması gerektiği ile alakalı kültürler arası farklılık gösteren görüşler mevcuttur. Avrupa kökenli Amerika vatandaşları aile kavramını birbirlerine kan bağlarıyla bağlı olan kişilerden meydana gelen çekirdek aile olgusuyla tarif ederlerken; Afrika kökenli Amerikan vatandaşları ailelerin geniş akrabalıklar ve topluluk ağının bir araya gelmelerinden meydana geldiğini ifade ederler. Bazıları birbirlerine psikolojik olan bağlarla bağlı uzun süren dönem arkadaşlıklarının da aile olgusu ile açıklanabileceklerini ifade ederler. Asyalılar ise aile kavramının tek bir şekilde tarif (Miller, 1986). Amerika nüfus barosu ise (1993) aileyi; “belli sorumlulukları yüklenen birbirlerine, evlilikle ve sonrasında dâhil olmak gibi nedenlerle beraber yaşamakta olan iki ya da daha çok kimseden meydana gelen grup” biçiminde tarif etmektedirler.

Aile, müşterek fiziksel bir ortamı ve duygusal anlamda hayatı paylaşmakta olan insanların bir araya gelmelerinden daha fazla bir mana içermektedir. Aileler insanlık ile ulusların gelişmeleriyle beraber hayat içerisinde mühim bir yere sahiptirler. Aile, evrim geçirmiş olmasına rağmen orijinal pek çok onun sorunu hâlihazırda muhafaza etmektedir. Çocukları doğurma, onları büyütme ve sosyal hale getirme gibi rolleri devam ettirmektedir. Çocukların yaşamaları, birer eş veya anne baba gibi çeşitli roller adına hazırlanmalarının yanı sıra, ailedeki üyelerin derin duygular yaşadıkları bir ortamda hazırlanmaktadır. Ailenin ortamı, aynı zamanda ailedeki üyelerin birbirlerini dinledikleri, destekledikleri, yakınlık duydukları ve birbirlerine güven verdikleri terapötik bir ortam olabilme özelliğini de taşıyabilmektedir (Behrens, 2001).

Fakat bu tarifler bir takım aile türlerini gözden kaçırıyormuş gibi algılanabilmektedir. Bu tariflerle, evlenmeden önce birlikte yaşayan aileler; çocuğu

olmayıp evli olan aileler; boşanma veya ölüm gibi sebeplerle evliliklerin sonlandırılmış olduğu aileler gibi gelenek dışı aile çeşitlerini de içerisine almaktadır. Bunların haricinde, gayler, lezbiyen olan çiftler, yakın arkadaşların meydana getirdiği beraberlikler de aile biçiminde kabul edilirler. Tüm bu tariflere göre, aileler birbirlerine biyolojik ve psikolojik biçimde bağlı; birbirleriyle geçmiş, duygusal ve ekonomik anlamda bağları olmakta olan; birbirlerini aynı ev ortamlarının birer üyesi biçiminde kabul eden insanlar şeklinde tarif edilebilir (Gladding, 2002).

Ailelerdeki farklı yaşam tarzları, yaşamlarını düzenleme şekilleri gibi nitelikler, aile tiplerinin de farklı olmasına sebep olabilmektedir. Pek çok aile biçimi olmasına karşın, en popüler olan aile biçimleri şöyledir (Kameguchi ve Shigemats, 2001):

Çekirdek (Nuclear) Aileler: Karı, koca ve onlara ait çocuklardan meydana gelen aile biçimidir. Çekirdek olan aile, çocuklarını sosyal olabilen gençler ve kültüre bağlı gelenekler, görenekler, örf ve adetler öğretilerek, gençlerin sosyal kılan ve geleneksel anlamda toplumsal olan rollere hazırlayan bir yapıyı ifade eder.

Tek Ebeveynli Aileler: Bu aileler çocuklarının bakımlarından ve yetiştirilmelerinden sorumlu, biyolojik veya biyolojik bağları olmayan tek ebeveynin oluşturduğu aile çeşididir.

Yeniden Evlenmiş Aileler: Ebeveynlerden biri veya her ikisinin daha önceden başlarından bir evliliğin geçtiği ve önceki evliliklerden olan çocuklar ile beraber yeniden bir evlilik yapmış ailelerdir.

Çocuksuz Aileler: Çocuk olmadan bir birliktelik devam ettirmeyi seçen ya da geç olan yaşlarda evlenme ve biyolojik nedenlerden ötürü çocuk sahibi olamamış ailelerdir. Çocuksuz olan aileler; çocukların yetiştirilme stresine girmeden, birbiriyle daha fazla zaman geçiren, işlerine ve sosyal yaşamlarına zaman ayırma şansları daha yüksek olan aile çeşididir.

Gay/Lezbiyen Aileler: Aynı cinse sahip olup, birlikte yaşayan ve çocuğun olmadığı aile tipidir. Genellikle yasal anlamda izin verilmesiyle bu türden ailelerin kurulmalarının makul karşılanmış olan batı ülkelerinde yaşamakta olan aile çeşitleridir. Genel anlamda toplum baskılarını üzerlerinde yoğun bir şekilde hisseden aile çeşididir.

Yaşlı Aileler: 65 yaş ve üzeri olan kişilerin bir araya gelmeleri ile meydana gelen aile tipidir. Bu aileler, emekliliklere geçiş; sağlıklı olma; dul olma; cinsel bakımdan yoksun olma; yetişkin olan çocuklara sahip olma; büyükbaba-büyükanne olma ve uzun evlilikler yaşamış olma gibi nitelikleri taşıyan aile çeşididir.

Geniş Aileler: Aynı evde yaşamakta olan anne baba, büyükbaba ve büyükanne ve çocukları kapsayan aile çeşididir. Yapılmış olan araştırmalar; ekonomik ve tıbbi gelişmelerle alakalı unsurlar nedeniyle 2020 senesine değin dört kuşağı birlikte görebileceğimiz geniş olan ailelerin sayılarının artacaklarından söz etmektedirler.

Aileleri irdeleyen profesyonel insanlar, aile yaşamlarına etki etmekte olan tarihi, ekonomik, sosyal ve resmi olan kurumlarla alakalı unsurları da göz ardı etmemelidirler. Bu bilgiler kişilikler, toplumlar ve olaylar bakımından sistematik bir etkileşimin olduğunun göstergesi durumundadır. Aile danışmanları, ailelerin ekonomik, sağlık, sosyal ve tarihi geçmişlerini göz önünde bulundurmalarıdır. Hatta edinilen bu bilgilerin terapileri daha da anlamlı yapacaklarını unutmamalıdır. Temel olarak aile, birbiriyle iç içe olmuş kimselerden meydana gelen bir sistemdir. Ailelerdeki iç olan ilişkiler sibernetik biçiminde bilinen kurallarla, düzenle ve geri bildirimlerle yönetilirler. Ailelerin yaşamlarındaki farklı küçük, gelişimsel ve sistemik olan detayları anlamaya gayret göstermek, aile terapisti olabilmenin ilk adımını oluşturur. İkinci adımda ise, bireyler ve aileler yaşam döngülerinin dinamikleri ile ilgili bilgi sahibi olmalıdırlar (Kameguchi ve Shigemats, 2001).

2.2. Aile Sistem Teorisi

İnsanoğlu kapalı olan kutuların içerisinde hayatlarını sürdürerek büyümeyiz. İnsanlar yaşarlar, oyun oynarlar, okullara giderler, başka insanlarla beraber çalışırlar. İnsanların davranışlarını biçimlendiren ve davranışlarına yön veren en yaygın şekilde bilinmekte olan sosyal gruplar, ailelerdir. Aile sistem teorilerinin gelişimi; aile ile sosyal hizmet alanındaki uzmanların danışmanlarıyla birlikte çalışırken, ailelerin önemi için yaptıkları vurgularla ortaya çıkmışlardır (Siegel, 2009).

Aile sistem teorileri, danışma teknikleri olmaktan ziyade, sadece insanları değil, insanların davranışlarının nedenlerini, gruplar içerisindeki insanların birbirleriyle olan etkileşimlerini inceleyen bir felsefedir. Söz konusu felsefenin

altında yatmakta olan temel mantık; ailelerin tüm parçaları birbirleriyle etkileşim içerisinde olmasıdır. Bununla birlikte, tüm üyelerin birbirleriyle olan ilişkileri de kendilerine özeldir (Hanh, 2003, 174). Aile sistem teorisi kapsamında öne sürülen yaklaşımlar aşağıda sunulmuştur:

- Her aile birdir. Bu yapı içerisinde sonsuz olan sayıda kişisel özellikler, kültürel ve ideolojik özellikler bulunan yapılardır.
- Aileler onları oluşturan faktörleri ile etkileşimlerde bulunmakta olan aynı zamanda var olan sınırları muhafaza eden ve değişim olgularına da değişen ölçülerde tepkiler veren bir yapıyı oluşturur.
- Aileler, ailenin tüm üyelerinin gelişerek büyüyecekleri, kendi gelişim gereksinimlerini karşılayabilecekleri farklı unsurları olan bir yapıyı oluşturmaktadır.
- Aileler tüm aile üyelerini de etkileyecek biçimde gelişimsel ya da bazen de gelişimsel olmaları gerekmeyen değişimleri geçirmektedir. Bu değişim süreçlerinin getirmiş olduğu gerilimler ve streslerden tüm aile bireyleri farklı derecelerde etkilenirler (Lukoff, 2006).

2.2.1. Aile Yapıları

Aile yapıları, ailelerin tanımlayıcı niteliklerini kapsamaktadır. Bu niteliklerin doğası; bireysel, kültürel ve ideolojik olan özellikleri içerisine almaktadır. Bu nitelikler etkileşimsel olan sistemlerin girdileridirler. Bu girdiler ailelerin etkileşimlerinin ve ilişkilerinin şekillendirmiş olduğu dünyanın nasıl algılanabileceğini ortaya koyan temel kaynaklardır (Hanh, 2003, 42).

Ailelerin etkileşimleri sistemin merkezini oluşturmaktadır. Aileler, üyelerin ne şekilde yönetileceklerine ait olan kuralları belirleyen sistemin mühim unsurlarıdır. Ailelerin birbirlerine olan bağlanma seviyelerini, uyum sağlayabilme durumlarını ve iletişim şekillerini ortaya koyarlar. Söz konusu etkileşim ve iletişim şekilleri hem her aile üyelerinin hem de tüm ailenin bireysel gereksinimlerini doyurmaktadır (Hanh, 2003, 43).

Ailelerin işlevleri, etkileşimsel olan bu sistemin ürünleri yani çıktılarıdır. Söz konusu yapı içerisinde mevcut olan kaynakların kullanılarak aile sisteminin gereksinimlerini karşılamak için uygun olan tepkileri üretirler. Ailelerin yaşamsal döngüleri, aile sistemleri içerisindeki değişimleri göstermektedir (Siegel, 2009).

Aileler zaman içerisinde yaşamlarını sürdürürler, gelişimsel olan ve girişimsel olmayan aileler, yapılarını ve ailelerin ihtiyaçlarını değiştirirler. Söz konusu değişimler ailelerin etkileşimlerinde de değişimler oluştururlar.

Birtakım yazarlar, aile sistemlerini bir evdeki ısıtma sistemlerine benzetirler. Haley (1963) kalorifer sistemlerinin termostatından gelen sinyale cevap olarak ısıdıkların ancak termostatında odada bulunan ısıya bağlı şekilde kalorifere sinyal tepkileri verdiğini ifade etmiştir. Her bir elementler tüm ısıtma sistemlerindeki fonksiyonların gerçekleşmelerine yardım ederler. Bütün elementler birbirlerinden bağımsızdırlar. Örnek olarak “ Havalar çok soğuk” olduğunda termostatlar kalorifer sistemlerine daha sıcak olmaları yönünde sinyaller verirler. Havalar sıcak olduğundaysa, termostatlar kalorifer sistemlerine kapanmaları yönünde sinyaller verirler. Termostatlar içinde yer aldıkları evlerdeki dar olan sınırlar içerisindeki dereceleri belirlerler (Kameguchi ve Shigemats, 2001). Isınma sistemleri, belli bir düzen ve iç dengelere sahiptirler. Sistemlerin içerisindeki tüm unsurlar bu dengeleri korumak amacıyla çalışırlar. İçerisinde bulunan ortamlar sabit kaldığı müddetçe, derecelerde sabit kalırlar. Ortamlarda değişiklikler olsa dahi sistemlerin unsurları, alışkın olduğu düzenler içerisinde ilişkilerde bulunmayı sürdürürler. Sistemlerin çalışmalarını yöneten kurallar mevcuttur. Sistemlerin tüm kuralları süreçleri yönetebilmek üzere gayret gösterirler. Bu benzerlikler aile sistemleri ile mukayese edilirler. Aile bireyleri birbirlerine bağılıdırlar. Aynı şekilde ailedeki üyelerde ilişkinin nitelikleri ne uygun biçimde bir dengeleme şekli geliştirirler. Aileler, yalnızca bireylerin bir araya gelmelerinden meydana gelen bir yapı değildir. Aileler parçaların Bir araya gelmelerinden daha da büyük olan bir bütünü ifade eder (Kameguchi ve Shigemats, 2001).

2.2.2. Aile İçi Dengeler

Tüm aile bireyleri, ilişki niteliklerindeki hassas olan dengeyi koruyabilmek için üstlerine düşeni yaparlar. Üyelerden herhangi birinin hareketleri diğer üyeleri de etkiler. Söz konusu bu durum, var olan dengenin tehlike altında olmaları ve değişim zamanlarının geldiğinin işaretleri olarak algılanabilirler (Lukoff, 2006).

Birtakım faktörler, ailelerde her bireyin birbirleriyle olan ilişkilerini etkileyebilecek biçimde değişimlerin kolay olabilecekleri görüşlerini oluşturabilirler.

Örnek olarak, evdeki baba senelerce gece vardiyasında çalışırken, gündüz vardiyasına artık geçmek mecburiyetinde kalabilir. Geceleri evinde kalmaya başladığında babanın başka aile bireyleriyle münasebeti ne şekilde olacaktır? Çocuklar babalarının kendileriyle daha çok ilgilenmelerini ailenin oturmuş durumda olan ilişki bağlarının, değişimleri biçiminde mi algılayacaklardır? Eğer var olan bu değişimlere odaklanacak olurlarsa, yeni olan bu durumu, ilgi ve saygıda ki eksiklik biçimin de yorumlayabilirler mi? (Allen vd., 2010)

Başka bir ifadeyle, baba kendilerinin evinde olup, çocuklarının okullarda olduğu zamanlar haricindeki sorunları fark edememiş olduğunu görecektir. Eşi akşam vakitlerinde yapmış olduğu aktivitelerden kocasıyla beraber olmak mecburiyetinde olduğundan vazgeçmek istemeyecektir. Senelerce çocuklarıyla kurmuş olduğu “ güç” pozisyonlarından vazgeçmek istemeyeceklerdir. Baba da ailesiyle beraber olmak, onlarla yakınlaşabilmek olanağını daha fazla televizyon izleyerek veya evin dışarısındaki aktivitelere yönelmek suretiyle kaçırmış olacaktır. Ailelerin yapılarındaki bir değişim tüm sistemin var olan yeni duruma uyumlarını gerekli kılacak ve tek tek bütün bireyler bu değişimle alakalı problem yaşayabileceklerdir (Lukoff, 2006).

Bireyler aileler gibi birbirlerine çok yakın bir çevre içerisinde yaşıyorlar ise zaman içerisinde birbirlerine kısıtlamalar koymaya başlarlar. Davranışlar içerisinde bazıları kabul edilebilir ve bir takım sapmalar zaman zaman kabul edilebilir. Bireylerin davranışlarıyla aileleri içerisinde konulmuş olan sınırlar eğer ihlal ediliyor ise, bireyler ailenin istikrarını korumak maksadıyla konulan sınırları tekrardan gözden geçirerek, yeniden biçimlendirebilirler (Allen vd., 2010).

Aile sistemlerinin tüm bireyleri aile içi var olan istikrarı korumak amacıyla paylaşım içerisindedirler. Örnek verecek olursak, anne ve babasının kavgalarına tanıklık eden bir çocuk okulunda problem çıkarmaya başlayabilir. Ailesi onunla daha fazla ilgilenir ise; o da okulunda daha az sorun çıkaracağına dair ailesinin dikkatlerini kendisine çekmiş olacaktır. Anne babasının ayrılmasına neden olacak birbirleriyle alakalı nefretlerini kendi üzerlerine çekerek durumu değişik yönler e yöneltmiş olacaktır (Ogden, 2006, 75).

Bu netice aslında çocuklar için işlevsel bir netice değildir, fakat sistemin devam etmesi için işlevseldir. Aileleri bir arada tutar, tüm aile fertleri bu durumu

koruyabilmek için gayret gösterirler. Ailedeki sistem istikrarı koruyabilmeye odaklanmışken, katı ve de değişmez durumda değildir. Aileler zaman içerisinde aile bireylerinin değişmekte olan gereksinimlerine yanıt vermeyen hazır biçimde değişimler yaşayabilirler. Bütün aileler, sistemi korumaya gayret ederken, gelişimlere ve değişimlere izin verip vermeme durumuyla karşı karşıya gelirler.

2.2.3. Aile İçi Güç Dağılımı

Aileler karar alabilmek ve çatışmaları çözebilmek amacıyla metotlarına belirlenmiş olmalıdırlar. Pek çok aile içerisindeki aile bireyleri, belli bir mevzuda güç sahibi olmak isterler. Aponte (1976) “Ailedeki üyeler ailelerinin iyi olduklarını bilmek ve bu durumları koruyabilmek için özel ilgilerini koruyabilme gücüne sahip olmalıdırlar” fikrini vurgulamıştır (Kaslow, 1980). Normalde karar verebilme mekanizmasının, ailedeki yaşlı bireyler tarafından elde tutulmaları uygun görülür. Ancak güç ailenin içerisinde nasıl dağıtılacak gibi bir problem, ailelerden ailelere değişik biçimlerde çözülebilirler.

Bir takım aileler eşitliklerden tarafa davranırlar ve ailedeki üyelerin karar verme süreçlerine katılmalarına izin verilmektedir. Bir takım ailelerde ise kesin ve katı bir şekilde, ailelerin tek bir üyelerinin gücü elde tutmaları istenmektedir. Gücün dağılımları, çocukların otonomiye yaşamaya başlamasıyla geçiş gösterebilirler. Çocuklar da ailelerin nereye tatile gidecekleri veya paralarını nerelere harcayacakları gibi konularda fikirlerini söylemek arzu ederler (Siegel, 2009).

En mühim şey, ailelerdeki güç dağılımlarının bir modele dayandırılmalarıdır. Bir takım aileler güvenilir olan birinin gücü ele almalarını daha fazla makul bulurlar. Bir ailedeki üyenin gücüne bağlı olarak, bu konuyla alakalı bütün sorumlulukları bir insana yüklemek ailelerin gelişimlerini ve bireysel büyümeleri engelleyebilir (Framo, 1996). Aileler kararlar alma ve çatışmalar çözme konularında kendilerine özgü metotlar kullanabilirler. Güç dağılımları üyelerin gereksinimlerine göre değişebilmektedir.

2.2.4. Aile İçi Rol Dağılımı

Bütün ailelerde çocuklara nasıl bakılacağı, kimlerin çalışacağı, kararları kimlerin alacağı ve eve girmekte olan parayı kimlerin idare edecekleri üzerinde çalışırlar. İyi görev yapabilmek için aileler bu roller konusunda görüş birliğine varmalı ve açık olmalıdırlar. Aileler içerisindeki rollerin dağılımları ve düzenlenmeleri; kültürler, etnik kökenler, geçmiş yaşantılar, ailelerin deneyimleri, ailelerin büyüklükleri, yaşam stilleri gibi unsurlardan etkilenebilirler. Bir takım ailelerde çocukların anne baba sorumluluklarını yüklendikleri de görülebilmektedir. Bir takım kültürler de çocuklar yalnız tecrübeleri ölçüsünde sorumluluk alabilirler. Aile görevinin iyi veya kötü olması aile içerisindeki rollerin iyi düzenlemelerine bağlıdır. Değer yargılarının askıya alınmasıyla, ideal olan rol düzenlemelerinin yapılmaları bazen güç olabilmektedir. Gerçekte farklı rol düzenlemeleri olabilmekte ve bunlar genellikle fonksiyonel olmaktadır (Siegel, 2009).

Aileler içerisinde işlevsel olan rol düzenlemeleri yapılmalarına karşın bazen problemler meydana gelebilir. Aileler, ilişkilerinde bireylerin ve toplumun gereksinimlerine yanıt veren vazife düzenlemeleri yapmalıdırlar. Bu görevleri en doğru ve en iyi biçimde yerine getirecek üyelerden seçimler yapılmalıdır. Tek ebeveynli olan ailelerde ebeveynlik rolleri, tek yetişkin olan ebeveyn ile en büyük çocuk, büyükbaba-büyükanne, başka akrabalar, arkadaşlar ya da komşular tarafından yürütülebilirler. Bu çeşit düzenlemeler ihtiyaç giderici olabilmektedir. Rollerin düzenlenme stratejilerinin seçimleri aileden aileye değişebilmektedir. Aileler içerisinde roller esnek ve açık biçimde olmalıdır (Hanh, 2003, 188).

2.2.5. Aile Sisteminin Özellikleri

Geniş aileler; büyükbaba, büyükanne, baba, anne ve doğumdan itibaren 17 yaşına kadar gelmiş çocuklardan meydana gelir. Geniş olan bir aile, tabii ki baba-anne ve iki çocuktan oluşan bir aileden farklı olmaktadır. Bu ailelerin ayrı ayrı her biri farklı şekilde yapılanırlar. Bu aileleri anlamak için bütün ailelerin karakteristik niteliklerine bakmak gerekecektir. Aşağıda aile sistemlerinin 5 özellikleri yer alır (Bahrens, 2001):

1. dışsal ve içsel olan aile sınırları

2. ailede bulunan kurallar
3. ailedeki rolün düzenlenmesi
4. aile bireyleri arasındaki gücün dağılımı
5. iletişim süreçleri

2.2.5.1. Dışsal Sınırlar:

Ann Hartman (1979) dışsal olan sınırları “ aileleri, aile içi ile aile dışı diyerek ayırmakta olan görünmez biçimdeki çizgiler” şeklinde tarif ederler (Goldenberg ve Goldenberg, 1990). Bu dışsal olan sınırlar bütün aileleri; okullar, dini kurumlar, diğer aileler ile dışarıda bulunan insanlar gibi diğer sistemlerden ayırmakta olan sınırlardır.

Sözü edilen sınırlar, fiziksel olmasalar da kontrol altında tutulabilirler. Aileler bu sınırlar içerisinde kalmış olan alanları kullanırlar. Örnek olarak, bir takım aileler oluşturdukları sınırlarına duvarlar ya da çitler gibi belirginleşmiş şekilde gösterebilirler. Birtakım ailelerde, belli özellikleriyle başka ailelerden ayrılabilirler. Bazen kapı zilleri, alarm sistemleri, köpekler gibi fiziki anlamdaki kuralları ailelerle dışardakiler arasındaki kesin olan sınırlardır.

Bu türden fiziki sınırlar haricinde ailelerin kuralları, davranışları, tutumları, iletişim şekilleri bu sınırları tarif etmek için kullanılabilirler. Örnek olarak verecek olursak, ailelere kimlerin dâhil olup, kimlerin olmaya kimlerin olmayacağıyla alakalı kurallar mevcuttur. Geniş aileler, üvey aileler, arkadaşlar ve komşular bu gruplara dâhil olabilirler. Ailelerin sınırları oldukça kapalı olan özelliklerden, oldukça açık olan özelliklere doğru kaymakta olan bir yapı gösterirler. Miller (1986) aileler içerisinde yaptıkları farklı düzenlemelerle kapalı olan aile yapılarının niteliklerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

Bir takım durumlarda ailelerin çok belirgin ve de açık sınırları var olabilir. Bu çeşit ailelerin özellikleriyse şu şekildedir (Miller, 1986):

- Ailelere girip çıkma durumları; ailedeki üyeler, arkadaşlar ile yabancılara göre değişmekte olan niteliklerdir.
- Özel durumlar çok azdır. Aileler içinden veya dışından olan insanlara göre engeller daha az şekilde konulmuştur.
- Ailedeki üyeler, dışarıdaki insanlarla bireysel bağlar geliştirebilmekte serbesttirler.

- Tabii olmak, planlı biçimde davranmaktan çok daha önemlidir.
- Aile içerisinde varlıkları hissedilmekte olan yüksek enerjileri vardır.
- Karar verme süreçlerin kesin değildir. Kararlar her an değiştirebilir.
- Tek ve biricik olmak ödüllendirilir ve de takdir edilir.
- Duygular rahat bir biçimde ifade edilir.
- Değişimler karmaşalara neden olabilir düşüncesi vardır. Aileler çok uç noktalara gitme eğilimlerinde olabilirler.

Bir takım ailelerdeyse konulmuş olan sınırlar en iyi biçimde üyelere tarif edilir ve orta seviyede açık şekildedirler. Bu aileler aşağıda verilen özelliklere sahiptirler (Ogden, 2006, 92):

- Ailelerin sınırlarına yaklaşmak zor değildir. Sık bir şekilde konuklar gidip gelirler, kapılar her daim açıktır ve dışarı ile giriş çıkışlar serbest durumdadır.
- Üyeler dışarıda bulunan grupları tanıma şanslarına sahiptirler ve bu insanlarla yakın ve farklı türlerde ilişkilere girebilirler.
- İletişimler nispeten açıktır. Görüşler, fikirler açıkça değiştirilebilir. Çatışma olduğu zaman rahat bir şekilde konuşulabilir.
- Konulmuş olan kurallar iyi biçimde tanımlanmış ancak esnek değildirler.
- Gelişimler Teşvik edilirler. Birey olabilme yolunda gelişmeler belli sınırlar konularak desteklenirler.
- Kapalı olmaz bazen tercih edilebilir. İçeride bulunan enerjiyle dışarıda olan enerjinin akışlarında ki dengeleri bozmamak gerekmektedir. Bu sebeple dışarıya kapalı olmak daha uygun görülebilir.
- Ailelerde ki uygun ulan boşlukların kontrolleri; kilitli olan kapılar, bahçe telleri ve ailelere rahatlıkla kabul edilemeyen yabancılara aittir.
- Ailedeki üyelerin dışarıda olan sistemlerle iletişime geçişleri katı şekilde kontrol edilmekte ve otoriteler bunları düzenlemektedirler.
- Dışarı ile yeni ve farklı olan ilişkiler geliştirebilmek güçtür. Çok sınırlı bağlantılara izin verilmektedir. Bu bağlantılar da istikrarlı şekildedir.
- Özel olmak kıymetlidir. Üyeler, kendilerini koruyabilmek amacıyla sır saklayıcı tutumlar gösteriler.
- Kurallar ve roller değerlere bağlı şekilde oluşurlar ve katıdır.

- İletişimlerdeki çatışmalar daha az ifade edilirler.
- Yüksek düzeyde hissettirilmiş olan özel olma hisleri aileleri birbirlerine bağlar.
- Sevgi vardır fakat ifade edileceğinde kontrollü olan sevgi ifadeleri kullanılmaktadır.
- Gelenek ve disiplin mühim ve kıymetlidir. Bu geleneksel olan durumlardan farklılaşmalara ilişkin olarak tolerans düşük seviyededir.
- Değişimler zor ve tehdit edicidirler.

Değişimler stresli olabilirler ancak aileler bu değişimlere uyum sağlamak amacıyla gerekli olan kaynaklara ve güce sahiptirler. Sınırlarda bulunan açıklık ya da kapalılık aile türlerine, kültürlerine ve geleneklerine göre değişebilir. Çoğu aileler bu sınıflandırmalar içerisine girmeyebilir. Bazı aileler ise, hem açık hem de kapalı olan sınırları bulunan ailelerdir. Ailelerdeki sınırları, çocuklar ve aileleri en az biçimde stres içermekte olan bir ortamda birlikte olmaları bakımından ehemmiyetlidir. En önemlisi, dışsal olan sınırların üyelerin dış dünyayla olan münasebetlerini koparmayacak, gereksinimlerini temin edecek ölçüde esnek olmalıdır. Aileler görünmeyen sınırlarla kendilerini diğer sistemlerden ayırırlar (Carter ve McGoldrick, 2005).

2.2.5.2. İçsel Sınırlar

Dışsal olan sınırlara ilave olarak, aile sistemlerinde içsel sınırlar alt sistemlerde meydana gelmiştir. Alt olan sistemler; aynı kuşaklardan gelen, aynı cinsiyetler de olan veya ailelerde aynı ilgilere sahip olmakta olan üyelerden oluşabilirler. Bazen de bireyler, birden çok alt sistemlere ait olabilirler. Zaman içerisinde kurallar alt olan sistemlerin birbirleriyle olan münasebetlerini düzenlemek, alt olan sistemlerin kimlerden oluşacaklarını, üyelerin alt olan sistemlere dâhil olmalarını tespit etmek üzere geliştirilebilirler. Başka bir ifade ile mevcut olan sınırlar, alt sistemlerin kendi içlerinde ve birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koyarlar (Lukoff, 2006).

Örnek olarak; pek çok ailelerde ebeveyn alt sistemleri iki ya da bir ebeveyni kapsar ve bu alt sistemlerin oluşmalarına yardım ederler. Kurallar ve sınırlar kesin ve açıktırlar. Ebeveynler, çocuklarıyla sık bir şekilde resmi olmayan bir münasebet

halinde olurlarken bazen de fazlasıyla resmi, uzak olan bir ilişki içerisinde olabilirler. Bir takım ailelerde ilişkiler çok açık ve özgür olurken, roller karışmış ve bulanık olabilir. Bir takım ailelerde kurallar çok katı biçimde olabilir. Bu durumlar bireylerin birbirlerinden uzaklaşmalarına ve yalnızlaşmalarına neden olabilir.

Alt olan sistemlerde kimlerin olmaları gerektiği mühim bir mevzudur. Bazen bir çocuk ya da büyükbaba-büyükanne, ebeveynler alt sisteme dâhil olabilirler. Bu alt sistemler işleyiş süreçlerinin neticesidir. Örneğin anne babalar çalışıyorlar olabilir ve büyükbaba-büyükannelelerden ebeveynlik vazifesi için yardım almak arzu edebilirler. Bu kültürel anlamda bir gelenek olabilmektedir. Fakat ailelerde bu türden alt sistemler sıkıntı oluşturabilir. Fakat bu sorunlar kalıcı değildirler. Ailelerin alt sistemlerinin talepleriyle düzenlemeler oluşturulabilir (Carter ve McGoldrick, 2005).

Üyeler aileleriyle yakın olabilme durumlarını, ailelere uzak ve kapalı olmalarına göre düzenlerler. Aponte (1976) aileler farklılaşabilen, bağlanabilen ve esnek yapıda sınırları başarılı bir şekilde geliştirebilen bir yapıyı oluşturur biçiminde tarif etmektedirler (Carter ve McGoldrick, 2005). Aile bireylerin arasındaki var olan sınırlar duygusal gelişimsel gereksinimleri karşılarlar. Söz konusu sınırlar, zaman içerisinde yok olabilir ya da değiştirirler. Ancak pek çok ailelerde tahmin edilebilecek olan ilişki özellikleri vardır. Bu durumlar aile bireylerine destek ve güven vermekte ve onları beslemektedir. Bu ilişkilerdeki özelliklerin nitelikleri ve doğaları bakımından ailelerden ailelere değişmekte olan özellikler de olabilmektedir. Bu değişiklikler ailelerin etnik, kültürel yapılarına ailelerin örf ile adetlerine göre değişebilmektedir. Ailelerin içsel olan sınırları aile bireylerinin birbirleri ile olan ilişkilerini tarif eder. Alt olan bu sistemler kuşak, cinsiyet, ilgi gibi niteliklere göre şekillenirler (Siegel, 2009).

2.2.6. Aile Kuralları

Ailelerde ki üyeler zamanla birbirleriyle ve yaşamış oldukları çevreyle ne şekilde iletişimde bulunabileceklerine dair kurallar geliştirirler. Söz konusu kurallar “gizli sözleşmeler” açık şekilde düzenlenmezler. Örnek olarak “anne babalar çocukların önünde asla kavga etmezler” gibi kurallar mevcuttur. Kararların ne şekilde alınacakları, sorunların nasıl çözülecekleri, aile bireylerinin nasıl düşünerek, hissederek davranacakları gibi kurallar mevcuttur. Bu kurallar tahmin ve tekrar

edilebilir, sabit olabilir ve bir takım kurallara bağılı olabilirler. Aileleri anlayabilmek amacıyla kuralları yönetebilmeyi bilmek ve var olan kuralları muhafaza etmeyi başarmak gerekmektedir. Kurallar aile sistemlerince geliştirebilirler ve kuralların aileleri başkalarından ayırmakta olan mühim bir nitelik olduğu unutulmaksızın ailelere özgü olan kurallar korunmaya çalışılmaktadır (Behrens, 2001).

Kendince ortaya konan kurallar, açık bir şekilde tanımlanmazlar fakat bu kuralların değiştirilmeleri de güçtür. Aileler kuralları tartışma hususunda endişeli bir tecrübeye sahip ise, bu kurallar zaman ve durum gerekli olmadıkça değiştirilmezler. Örneğin, yatış zamanları, ödevlerin organize edilmeleri gibi kuralları çocuklar okul çağlarında iken uyarlar. Fakat çocuklar liselere başladıklarında bu kurallara uymayabilirler. Bir ailede çeşit değişikliklerin, çocuklarla yüz yüze gelinerek, demokratik bir şekilde konuşulması gerekmektedir. Eski olan kurallar tartışmalara açık olmayabilirler (Behrens, 2001). Ergen olan çocuklar bu kuralları çiğnemedikçe veya uygun olmamaları hususunda isyan etmedikçe, sert bir biçimde bu kurallarla oynamazlar.

Aileler beraber nasıl yaşayacakları konusunda kurallar geliştirerek, ailelerin sabit duruşlarını korurlar. Aileler her şeyle alakalı kurallar koyabilirler. Bir takım kurallar kesin açık iken, birtakım kurallar ise açık olmayabilirler. Bazıları tartışmaya açık olabilir, bazılarıysa hiçbir biçimde tartışılmazlar. Aileler kuralları nasıl tartışarak değiştireceklerini veya ne şekilde güçlendirebileceklerini bulabilirler.

2.2.7. Aile İçi İletişim

Aile sistemlerinin araştırılacak en son karakteristik niteliği iletişimdir. İletişimsizlik, mümkün olamayan bir durumdur. Tüm davranışlar iletişime dâhildirler. Sessizlik dahi bir mesaj içermektedir. Aileler rol düzenlemeleri, mevcut olan kuralların düzenlenmesi gibi tüm faaliyetlerini iletişim yoluyla gerçekleştirirler. İletişim sistemleri ilişki sistemlerinin yansıtıcısıdır (Siegel, 2009).

Mesajlar ilişkileri ve içerikleri yansıtırlar. Bir koca eşine “ senin mavi olan elbisene bayılıyorum” dediği zaman kadın adına bu bir bilgi içermektedir. İçerisinde bulundukları ortamlar, durumlar, adamın ses tonu gibi detaylar, “bu gece olan partide bu mavi elbiseyi giy” mesajını anlatıyor olabilir. Bu mesajı bir biçimde ilişkileri de ortaya koyar. Adam bu tercihin müspet bir yanıtla karşılanmasını bekler. Kadın ise

bu elbiseyi giyme konusunda kabul cevabı verebilir veya kadın nasıl giyineceğinin kocası tarafından kontrol edilemeyeceğini sunmaya çalışabilir. Netice olarak kocanın “ben bu mavi elbiseyi seviyorum” sözü karısının bu elbiseyi giymesiyle bir kompliman biçiminde değerlendirilebilir.

İletişim bağları aile içerisindeki ilişkilerin nasıl gittiğini göstermektedir. Eğer mevcut iki insan arasında var olan bir güç çatışması var ise, bu durum aynı görüşte olmamak biçiminde yorumlanabilir. Çok uç olan örnekler de iletişime katılan kişiler arasında karar verme süreçlerini imkânsız hale getirebilir. Anne baba arasında güç savaşlarının olduğu ailelerde bulunan çocuklar çapraz ateş altında gelmekte olan mesajları olumsuz biçimde algılayabilirler (Siegel, 2009). Örneğin, bir kişinin devamlı güç konumunda, buna karşılık diğer kişilerin de bu gücün altında kalmalarıdır. Her iki uç olan örnek de pek çok ilişkide rastlanabilecek olan örneklerdir. En mühim şey, iletişim şekillerinin ailelerin istek, gereksinimlerini tatmin ediyor olması ve bireylerin birbirlerinin varlıklarına göstermiş oldukları saygıdır.

Aileler iletişim şekillerini açıktan kapalı ya olacak şekilde derecelendirirler. Söz konusu durum mesajların karmaşık veya açık olmasıyla alakalıdır. Üyeler gereksinimlerini ve taleplerini özgür bir şekilde gidermelidirler. Talepler açık ve net bir biçimde ifade edilebilir olmalıdır (Lukoff, 2006). Üyeler gereksinimlerini görmezden gelmeksizin ne hissettiklerini, söylediklerini ve yaptıklarını açıklayabilmelidirler. Her çeşit iletişim biçiminin güçlü ve işler vaziyette o olduğunu söyleyebilmek mümkün olmamaktadır. Kültürel ve etnik yapılar en mühim belirleyiciler olabilmektedir (Siegel, 2009).

Üçüncü Bölüm

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı açılım gerçekleşmiş olan aileler ile görüşüp, yaşadıkları süreçleri, zorulukları belirlemek ve her bir evreyi aile sistem teorisine göre açıklamaktır. Bu açıklama yapılırken ailelerin sistem teorisine göre kapalı ya da açık oldukları saptanıp, bu durumun sürece etkisini bulmak, açılım sürecinde aile yapısının nasıl bir yer tuttuğunu ortaya koymak hedeflenmektedir. Çalışma sonuçlarına bağlı olarak açılım yapan ya da ileride açılım gerçekleştirecek bireylere ve ailelerine öneriler sunmak hedeflenmektedir.

3.2. Araştırmanın Problemleri ve Alt Problemleri

Araştırmanın ana problem cümlesi, “Gay ve lezbiyen bireylerin açılımından sonraki süreçte, aile yapısının bir etkinliği var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu amaca yönelik olarak açılım yapmış bireylerde:

- Aile yapısı ile travmatik stres belirtileri arasında ilişki var mıdır?
 - Aile yapısı ile stresle başa çıkma tarzları arasında bir ilişki var mıdır?
- Problemleri geliştirilmiştir.

Diğer taraftan araştırmaya yönelik alt problemler ölçekler ile demografik form arasındaki fark analizlerine dayanmaktadır. Bu doğrultuda geliştirilen alt problemler aşağıda maddeler halinde sunulmuştur.

- Demografik değişkenler (cinsiyet, çocuğun cinsiyeti, eğitim düzeyi, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, gelir düzeyi, çocuğun açılım yaşı, açılım öncesi şüpheler, açılım anındaki ilk tepki ve konu ile ilgili dertleşme durumu) ile açılım yapan gay ve lezbiyen bireylerin aile türleri arasında bir ilişki var mıdır?
- Demografik değişkenler (cinsiyet, çocuğun cinsiyeti, eğitim düzeyi, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, gelir düzeyi, çocuğun açılım yaşı, açılım öncesi

şüpheler, açılım anındaki ilk tepki ve konu ile ilgili dertleşme durumu) ile açılım yapan gay ve lezbiyen bireylerin ailelerinin travmatik stresleri arasında bir ilişki var mıdır?

- Demografik değişkenler (cinsiyet, çocuğun cinsiyeti, eğitim düzeyi, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, gelir düzeyi, çocuğun açılım yaşı, açılım öncesi şüpheler, açılım anındaki ilk tepki ve konu ile ilgili dertleşme durumu) ile açılım yapan gay ve lezbiyen bireylerin ailelerinin stresle başa çıkma tarzları arasında bir ilişki var mıdır?

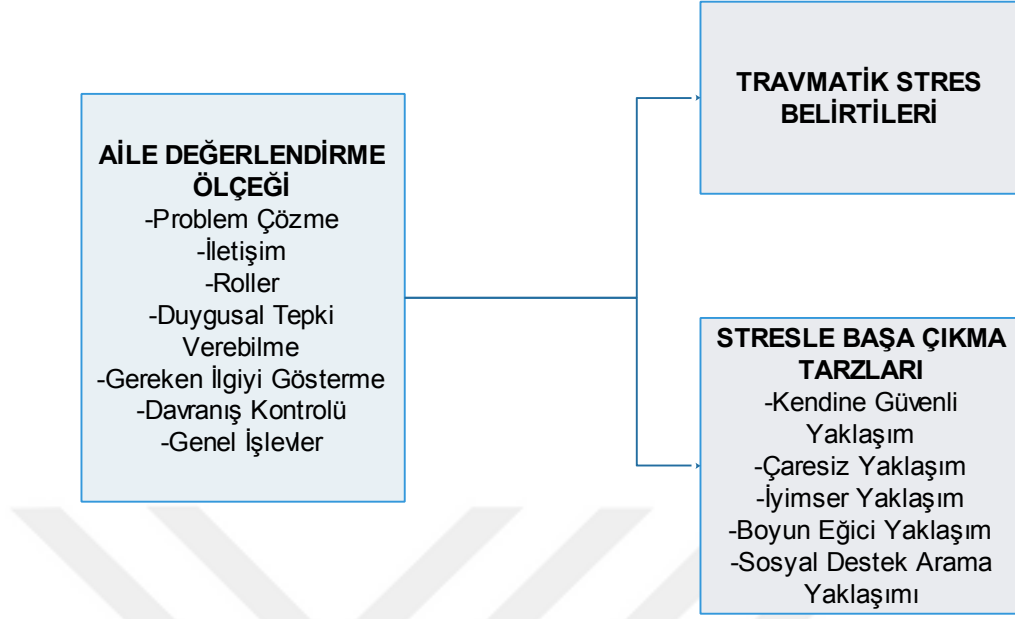
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İstanbul’da ikamet eden açılım yapmış gay ve lezbiyen bireylerin aileleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş ve Kadıköy ilçelerinde ikamet eden, kendilerine ulaşılabilen ve görüşmeyi kabul eden, rastgele yöntemle seçilmiş 88 açılım yapmış gay ve lezbiyen birey ailesi oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Modeli

Araştırma kapsamında hipotezlerin kurulmasını sağlayan model aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırma Modeli

3.5. Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Problem Çözme ile Travmatik Stres arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Problem Çözme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Problem Çözme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Problem Çözme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₅: Problem Çözme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₆: Problem Çözme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₇: İletişim ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₈: İletişim ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₉: İletişim ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₀: İletişim ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₁: İletişim ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₂: İletişim ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₃: Roller ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₄: Roller ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₅: Roller ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₆: Roller ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₇: Roller ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₈: Roller ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₉: Duygusal Tepki Verebilme ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₀: Duygusal Tepki Verebilme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₁: Duygusal Tepki Verebilme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₂: Duygusal Tepki Verebilme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₃: Duygusal Tepki Verebilme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₄: Duygusal Tepki Verebilme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₅: Gereken İlgiyi Gösterme ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₆: Gereken İlgiyi Gösterme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₇: Gereken İlgiyi Gösterme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₈: Gereken İlgiyi Gösterme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₉: Gereken İlgiyi Gösterme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₀: Gereken İlgiyi Gösterme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₁: Davranış Kontrolü ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₂: Davranış Kontrolü ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₃: Davranış Kontrolü ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₄: Davranış Kontrolü ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₅: Davranış Kontrolü ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₆: Davranış Kontrolü ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₇: Genel İşlevler ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₈: Genel İşlevler ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₃₉: Genel İşlevler ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₄₀: Genel İşlevler ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₄₁: Genel İşlevler ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₄₂: Genel İşlevler ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma İstanbul'da ikamet eden, açılım yapmış 88 gay ve lezbiyen ailesi ile sınırlıdır.

3.7. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında verilerin toplanabilmesi için 4 farklı envanter kullanılmıştır. Bunlardan ilki katılımcıların demografik özelliklerinin yer aldığı Kişisel Görüşme Formu olup form, araştırmacı tarafından çalışmanın gereksinimleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Diğer 3 form (Aile Değerlendirme Ölçeği, Travmatik Stres Belirtileri Ölçeği ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği) literatürden alınmış olup, ölçekler ile detaylı bilgiler ilgili başlıklarda sunulmuştur.

3.7.1. Aile Değerlendirme Ölçeği

Aile Değerlendirme Ölçeği, ailenin işlevlerinin sağlıklı / sağlıklı olarak belirlenmesi amacıyla Epstein, Bolwin ve Bishop tarafından geliştirilmiştir. Ölçek üzerinde 1968 yılında başlayan çalışmalar 1983 yılında mevcut formuna dönüştürülmüştür. Ölçeğin uyarlanması Bulut tarafından 1985 yılında tamamlanmıştır. (Bulut, 1991).

Ölçeğin Güvenirliği: Ölçek iki hafta ara ile 45 kişilik gruba uygulanmış, iki uygulama sonucunda elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı .66 ile .76 değerleri arasında bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa katsayıları .72 ile .92 arasında değişmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirlik çalışması Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu öğrenci ve çalışanlarına (N=51) üç hafta ara ile iki kez uygulanmış, puanlar arasındaki ilişki Pearson-Momentler Çarpımı korelasyonu

ile değerlendirilmiş, .alttestlerden 62 ile .90 arasında değişen katsayılar elde edilmiştir (Öner, 1994).

Ölçeğin Geçerliği : Ölçek normal aileler (N=208) ve psikiyatrik hastası olan ailelerden (N=98) birer kişiye uygulanmış, normal ailelerin; alttest puan ortalamaları, hasta ailelerin aldıkları puan ortalamalarından daha düşük ($P<.001$) düzeyde bulunmuştur. Bir başka çalışmada aile üyelerinin ADÖ puanları ile deneyimli bir terapistin klinik değerlendirmeleri karşılaştırılmıştır. Terapistin sağlıklı olarak değerlendirdiği ailelerin ADÖ ortalama puanları davranış kontrolü alttesti dışında yüksek (sağlıklı) çıkmış böylece yedi alttestten altısının psikiyatrik hastası olan ailelerle normal aileleri ayırt etmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlilik çalışmaları boşanma sürecinde (N=25) bulunan kadınlara ve normal evliliklerini sürdüren (N=25) çiftlerden birine uygulanarak yapılmıştır. Bu uygulama sonucunda ölçek puan ortalamaları arasındaki fark t testinde tüm alttestler için .001 ile .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçek ayrıca ruh hastası bulunan (N=190) ve bulunmayan (N=170) aile üyelerine uygulanmış, iki grup arasında her bir alttest için .001 ile .01 düzeyinde anlamlı farka rastlanmıştır (Öner, 1994).

Ölçeğin 60 maddesi ve 7 alt boyutu vardır :

1. Problem Çözme
2. İletişim
3. Roller
4. Duygusal Tepki Verebilme
5. Gereken İlgiyi Gösterme
6. Davranış Kontrolü
7. Genel İşlevler

Ölçekte her madde için "hiç katılmıyorum", "biraz katılmıyorum", "büyük ölçüde katılmıyorum", ve "aynen katılmıyorum" seçeneklerinden birinin cevaplanması gerekmektedir. Puanlama ise "hiç katılmıyorum" 4, "biraz katılmıyorum" 3, "büyük ölçüde katılmıyorum" 2, ve "aynen katılmıyorum" seçeneğine 1 puan verilerek gerçekleştirilir. Ölçekte 35 tane tersine çevrilmiş madde vardır (Bulut, 1991).

3.7.1.1. Ölçeğin Güvenirlik Analizi

İlgili ölçeğin güvenirlik derecesinin ortaya konulabilmesi için tüm alt boyutlar bazında ayrı güvenirlik analizi yapılmış, ilgili Cronbach Alfa değeri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. ADÖ'ne İlişkin Cronbach Alfa Tablosu

Alt Boyut	Cronbach Alfa
Problem Çözme	0,945
İletişim	0,942
Roller	0,959
Duygusal Tepki Verebilme	0,961
Gereken İlgiyi Gösterme	0,955
Davranış Kontrolü	0,963
Genel İşlevler	0,949

İlgili literatürde 0,900 ve üzerinde Cronbach Alfa değerine sahip olan ölçeklerin çok yüksek güvenirlikli olduğu belirtilemektedir (Karasar, 2010). Bu bilgi göz önünde bulundurularak ölçeğin tüm alt boyutlarının 0,900'un üzerinde değere sahip olması dikkate alındığında, tüm alt boyutları çok yüksek güvenirliğe sahip olduğu söylenebilir.

3.7.1.2. Ölçeğe İlişkin Betimleyici İstatistikler

Tablo 2. ADÖ'nin Betimleyici İstatistikleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Problem Çözme	88	1,67	4,50	3,5530	,68067
İletişim	88	1,78	4,33	3,3030	,75655
Roller	88	2,00	4,09	3,2107	,60484
Duygusal Tepki Verebilme	88	1,67	4,83	3,5227	,93914
Gereken İlgiyi Gösterme	88	2,00	4,14	3,2922	,59473
Davranış Kontrolü	88	2,22	4,44	3,3838	,52493
Genel İşlevler	88	2,00	4,70	3,6364	,69781

Tablo incelendiğinde, ölçeğin alt boyutlarının ortalamalarının birbirine çok yakın seyrettiği görülmektedir. Alt boyutlardan “Genel İşlevler” 3,6364 ile en yüksek ortalama değeri alırken, “Roller” 3,2107 ile en düşük ortalamaya sahip olmuştur.

3.7.2. Travmatik Stres Belirtileri Ölçeği

Travmatik Stres Belirtileri Ölçeği, DSM-IV tanı kriterleri esas alınarak Foa ve ark. (1998: 206-214) tarafından travma sonrası stres bozukluğunu belirlemek amacıyla geliştirilen 50 maddeden oluşan bir öz bildirim ölçeği olan Travma Sonrası Stres Tanı Ölçeği’nin bir alt ölçeğidir. Travma Sonrası Stres Tanı Ölçeği’nin ilk bölümünde travmatik yaşantının türünü, ikinci bölümünde hangi travmatik yaşantılardan daha çok etkilendiğini ve üçüncü bölümde de travma sonrası stres belirtilerini belirlemeyi amaçlamışlardır.

Bu çalışmada kullanılan Travma Sonrası Stres Belirti Ölçeği de üçüncü alt ölçektir. 4’lü derecelendirme (0 = Hiç ya da yalnızca bir kez, 3 = Haftada 5 ya da daha fazla/nerdeyse bütün gün) şeklindeki ölçek toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Maddeler “yeniden yaşama”, “kaçınma” ve “aşırı uyarılmış” olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek ranjı 0-51 aralığındadır. Ölçekten alınan 1-10 hafif, 11-20 orta, 21-35 orta-ağır ve 36 üzeri ağır düzeyde travma sonrası stres bozukluğu belirtilerine işaret etmektedir. Foa ve arkadaşları (1998: 206-214), ölçeğin psikometrik özelliklerini belirlemek amacıyla yaptıkları güvenirlik çalışmasında ölçeğin Craonbach Alfa katsayısını 0.92, test-tekrar test güvenirlik katsayısını ise 0.83 olarak belirlemişlerdir. Türkçeye uyarlaması, Dürü (2006: 157) tarafından yapılan ölçeğin, toplam maddeler için Cronbach Alfa katsayısı ($\alpha=0.93$) olarak bulunmuştur. Kanser hastası çocukların ebeveynleri ile yapılan bu çalışmada ise toplam maddelerin güvenirlik katsayısı 0.89 olarak elde edilmiştir.

3.7.2.1. Ölçeğin Güvenirlik Analizi

Tablo 3. TSBÖ’ne İlişkin Cronbach Alfa Tablosu

Cronbach's Alpha	Öge sayısı
,962	17

17 sorudan oluşan ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,962 olarak hesaplanmıştır. Daha önce de ifade edildiği üzere 0,900'ün üzerinde Cronbach Alfa değerine sahip ölçekler çok yüksek güvenirlik değerine sahip olduğu için, araştırma ölçeğinin güvenirliği çok yüksektir.

3.7.2.2. Ölçeğin Betimleyici İstatistikleri

Tablo 4. TSBÖ'ne İlişkin Betimleyici İstatistikler

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Travmatik Stres Belirtileri	88	1,35	3,35	1,7540	,94819	,899

Tabloya göre kullanılan TSBÖ'nin ortalaması 1,7540 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte ölçeğin standart sapması 0,94819; varyansı ise 0,899'dur.

3.7.3. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği

Folkman ve Lazarus tarafından 1980 yılında geliştirilen Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeğinin (Ways of Coping Inventory) standardizasyon çalışmaları Şahin ve Durak tarafından gerçekleştirilmiştir (Şahin ve Durak, 1995: 36). Likert tipindeki "Stresle Başa çıkma Stratejileri Ölçeği" 0-3 arasında derecelendirilerek (0=%0, 1=%30, 2=%70, 3=%100) alt ölçeklerden ayrı ayrı puanlar elde edilmektedir. Bireyin sorularda aldığı puanlar ne kadar yüksek ise, o soruya o kadar uygun davrandığını ifade etmektedir. Ölçeğin puanlanmasında 1'inci ve 9'uncu maddeler tersine puanlanmaktadır. Şahin ve Durak; "Stresle Başa çıkma Tarzları Ölçeğinin" geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için farklı yaş ve statüde olan gruplar üzerinde yaptığı birinci çalışmada 575 üniversite öğrencisi, ikinci çalışmada 426 özel ve kamu banka çalışanı ve üçüncü çalışmada yaşları 14 - 45 yaşları arasında değişen 232 birey yer almıştır. Araştırma sonucu ölçeğin aşağıda belirtilen beş faktörden oluştuğunu, bu faktörlerin Cronbach Alpha katsayılarının .47 ile .80 arasında değiştiğini belirlemişlerdir. Araştırmacılar ölçeğin psikolojik belirtiler, çeşitli kişilik boyutları, durumsal değişkenler ile ilişkilerinin belirlendiği ve karşıt grup karşılaştırmalarının yapıldığı çalışmalar sonucunda geçerlik ve güvenirliğinin yeterli düzeyde olduğunu

ve stresle başa çıkma tarzlarını ölçmek amacıyla kullanılabileceğini saptamışlardır (Gündüz, 2000, s. 28-34). Ölçeğe ait alt boyutlar ise aşağıdaki gibidir:

1. Kendine Güvenli Yaklaşım
2. Çaresiz Yaklaşım
3. İyimser Yaklaşım
4. Boyun Eğici Yaklaşım
5. Sosyal Destek Arama Yaklaşımı

Beş alt ölçeğin üçü (iyimser yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, sosyal desteğe başvurma) probleme yönelik etkili yaklaşımlar, ikisi de (çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım) duygulara yönelik etkisiz yaklaşımlar olarak da ayrı bir kategoride değerlendirilebilmektedir (Karahan ve ark. 2007).

3.7.3.1. Ölçeğin Güvenirlik Analizi

Ölçeği oluşturan 5 alt boyut için güvenirlik analizi ayrı ayrı yapılmış olup, sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. SBTÖ'ne İlişkin Cronbach Alfa Tablosu

Alt Boyut	Cronbach Alfa
Kendine Güvenli Yaklaşım	0,741
Çaresiz Yaklaşım	0,747
İyimser Yaklaşım	0,744
Boyun Eğici Yaklaşım	0,780
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	0,739

Tabloda ölçek alt boyutlarının tümünün 0,700'ün üzerinde Cronbach Alfa değerine sahip olduğu görülmektedir. Karasar (2010)'un aktardığına göre, 0,700-0,899 arasında Cronbach Alfa değerine sahip olan ölçekler yüksek güvenirlikli olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak araştırma ölçeğinin yüksek güvenirliğe sahip olduğu söylenebilir.

3.7.3.2. Ölçeğin Betimleyici İstatistikleri

Tablo 6. SBÇTÖ’ne İlişkin Betimleyici İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Kendine Güvenli Yaklaşım	88	2,14	5,00	3,9481	,79353
Çaresiz Yaklaşım	88	1,50	4,38	2,8352	,85969
İyimser Yaklaşım	88	2,20	5,00	3,7000	,64112
Boyun Eğici Yaklaşım	88	1,67	4,33	2,9394	,70130
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	88	2,75	5,00	3,7273	,58678

Ölçek alt boyutlarından “Kendine Güvenli Yaklaşım” en yüksek ortalamaya sahip olmuştur. Diğer taraftan, “Çaresiz Yaklaşım” ise en düşük ortalamanın gözlemlendiği alt boyuttur.

3.8. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında Türkiye LGBTİ Birliği ve LISTAG (Lezbiyen, Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks Bireylerin Aileleri ve Yakınları Derneği) yardımları ile 88 tane açılım yapmış gay ve lezbiyen aileye ulaşılmıştır. Verilerin toplanmasında katılımcılar ile yüzyüze görüşülmüş, eksi ya da yanlış katılımları engellenmek üzere anket formu doldurulurken birebir yönlendirme sağlanmıştır. Bu nedenle ulaşılan 88 katılımcının tamamına ait anketler analizlere dahil edilmiştir.

3.9. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde ilgili anketler SPSS 23.00 programına kodlanmış ve program aracılığı ile analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ana problemine yönelik olarak kurulan hipotezlerin sınanması için Spearman Korelasyon katsayısı kontrol edilmiştir. Demografik Form ve diğer 3 ölçek arasında anlamlı ilişkilerin varlığını ortaya koyabilmek için yapılan fark analizlerinde ise verilerin normal dağılım göstermeyişi göz önünde bulundurularak Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis yöntemleri kullanılmıştır.

Dördüncü Bölüm

BULGULAR

4.1. Katılımcıların Genel Özellikleri İlişkin Bulgular

Tablo 7. Katılımcıların Cinsiyetine İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
Kadın	56	63,6
Erkek	32	36,4
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, araştırmaya en çok katılım 56 katılımcı ile kadınlar tarafından yapılmıştır. Katılımcıların 32'si ise erkektir.

Tablo 8. Katılımcıların Çocuğunun Cinsiyetine İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
Kadın	20	22,7
Erkek	68	77,3
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılanların 68'inin erkek çocuğu, 20'sinin kız çocuğu vardır. Bu sonuca göre erkek çocuğu olanlar, kız çocuğu olanlardan çok daha fazladır.

Tablo 9. Katılımcıların Eğitim Düzeyine İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
Lise	44	50,0
Ön Lisans	8	9,1
Lisans	28	31,8
Lisansüstü	8	9,1
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılanların yarısı olan 44 katılımcı lise eğitim düzeyine sahiptir ve en büyük grubu oluşturmaktadır. 8'er kişi ise ön lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir ve en küçük grubu oluşturmaktadırlar.

Tablo 10. Katılımcıların Yaş Grubuna İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
35 ve altı	4	4,5
36-49	16	18,2
50 ve üzeri	68	77,3
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılanların 68'i 50 ve üzeri yaştadır ve en büyük grubu oluşturmaktadır. 4 katılımcı ise 35 ve altı yaştadır ve en küçük grubu oluşturmaktadır.

Tablo 11. Katılımcıların Medeni Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
Eşi ile birlikte	60	68,2
Eşi ölmüş	4	4,5
Ayrı yaşıyor	20	22,7
Diğer	4	4,5
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılanların 60'ı eşi ile birlikte yaşamaktadır ve en büyük grubu oluşturmaktadır. 4'er katılımcı ayrı yaşamakta ve 4 katılımcı da başka medeni durumdadır.

Tablo 12. Katılımcıların Çocuk Sayısına İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
1	28	31,8
2	60	68,2
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılanların 60'ının bir çocuğu, 20'sinin ise iki çocuğu vardır. Bu sonuca göre iki çocuğu olanlar, bir çocuğu olanlardan çok daha fazladır.

Tablo 13. Katılımcıların Gelir Düzeyine İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
Düşük (0-1500 TL)	12	13,6
Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	50,0
Yüksek (3001 ve üzeri)	32	36,4
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, en büyük grubu 44 katılımcı ile orta gelir düzeyinde olanlar oluşturmaktadır. En küçük grubu 12 katılımcı ile düşük gelir düzeyine sahip olanlar oluşturmaktadır.

Tablo 14. Katılımcıların Çocuklarının Açılım Yaşına İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
14-16 yaş	8	9,1
17-19 yaş	24	27,3
20-22 yaş	32	36,4
23 yaş ve üzeri	24	27,3
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, en büyük grubu 32 katılımcı ile çocuğu 20-22 yaş aralığında açılanlar en büyük grubu oluşturmaktadır. 24'er katılımcı ile 17-19 ve 23 ve üzeri yaş aralığında açılanlar en küçük grubu oluşturmaktadır.

Tablo 15. Katılımcıların Açılım Öncesindeki Şüphelerine İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
Evet	64	72,7
Hayır	24	27,3
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılanların 64'ü açılımdan önce şüpheleri olduğunu, 24'ü ise açılımdan önce şüphelerinin olmadığını belirtmiştir. Bu sonuca göre açılımdan önce şüpheleri olan katılımcılar çok daha fazladır.

Tablo 16. Katılımcıların Açılım Anındaki Tepkilerine İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
Şok ve inkar	20	22,7
Kızgınlık ve isyan	32	36,4
Kabullenme	36	40,9
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, açılımdan sonra araştırmaya katılanların 20'si şok ve inkar, 32'si kızgınlık ve isyan, 36'sı ise kabullenme süreci yaşamıştır.

Tablo 17. Katılımcıların Konuyu Başkaları İle Paylaşımlarına İlişkin Frekans ve Yüzde

	Frekans	Yüzde
Evet	72	81,8
Hayır	16	18,2
Toplam	88	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılanların 72'si konu ile ilgili biriyle dertleştiğini belirtmiştir. 16'sı ise konu ile ilgili kimseyle dertleşmediğini belirtmiştir.

4.2. Hipotezlerin Sınanması

Tablo 18. Hipotezlerin Sınanmasına Yönelik Spearman Korelasyon Analizi

		Travmatik Stres Belirtileri	Kendine Güvenli Yaklaşım	Çaresiz Yaklaşım	İyimser Yaklaşım	Boyun Eğici Yaklaşım	Sosyal Destek Arama Yaklaşımı
Problem Çözme	Spearman's rho	-,628**	,495**	-,540**	,529**	-,282**	-,176
	Anlamlılık	,000	,000	,000	,000	,008	,102
	N	88	88	88	88	88	88
İletişim	Spearman's rho	-,381**	,224*	-,569**	,184	-,410**	-,243*
	Anlamlılık	,000	,036	,000	,086	,000	,023
	N	88	88	88	88	88	88
Roller	Spearman's rho	-,444**	,214*	-,450**	,056	-,292**	-,526**
	Anlamlılık	,000	,046	,000	,603	,006	,000
	N	88	88	88	88	88	88
Duygusal Tepki Verebilme	Spearman's rho	-,392**	,332**	-,480**	,331**	-,452**	-,231*
	Anlamlılık	,000	,002	,000	,002	,000	,031
	N	88	88	88	88	88	88
Gereken İlgii Gösterme	Spearman's rho	-,135	,146	-,438**	,201	-,231*	-,121
	Anlamlılık	,211	,175	,000	,061	,030	,260
	N	88	88	88	88	88	88
Davranış Kontrolü	Spearman's rho	,033	,196	-,122	,260*	,100	,117
	Anlamlılık	,763	,068	,259	,014	,352	,277
	N	88	88	88	88	88	88
Genel İşlevler	Spearman's rho	-,159	,304**	-,399**	,292**	-,209	-,085
	Anlamlılık	,139	,004	,000	,006	,051	,432
	N	88	88	88	88	88	88

Aile Değerlendirme Ölçeği'ne ait 7 alt boyut ile Travmatik Stres Belirtileri ve Stresle Başa Çıkma Ölçeği'nin 5 alt boyutu arasındaki ilişkinin ortaya konulabilmesi adına korelasyon analizi yapılmıştır. Ölçekler ve alt boyutları arasındaki ilişkinin olup olmadığının sorgulanması için Spearman Pearson Korelasyon Katsayısı ve anlamlılık (2-kuyruklu) değerleri kontrol edilmiştir.

İlgili alanyazında ifade edildiği üzere Spearman Korelasyon Katsayısı'nın bulunduğu aralık, değişkenler arasındaki ilişkinin şiddetini göstermektedir. Söz konusu aralıklar aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Karasar, 2010):

Tablo 19. Spearman Korelasyon Analizi İçin İlişki Türleri Tablosu

Spearman Korelasyon Katsayısı (Spearman's rho)	İlişki Düzeyi
0,00-0,25	Çok zayıf
0,26-0,49	Zayıf
0,50-0,69	Orta
0,70-0,89	Yüksek
0,90-1,00	Çok yüksek

Problem çözme ile travmatik stres arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve problem çözme ile travmatik stres arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

*“**H₁**: Problem Çözme ile Travmatik Stres arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”* şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Problem çözme ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve problem çözme ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

*“**H₂**: Problem Çözme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.”* şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Problem çözme ile çaresiz yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve problem çözme ile çaresiz yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃: Problem Çözme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Problem çözme ile iyimser yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve problem çözme ile iyimser yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₄: Problem Çözme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Problem çözme ile boyun eğici yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir ($0,08 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve problem çözme ile boyun eğici yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₅: Problem Çözme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Problem çözme ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten büyük olduğu görülmektedir ($0,102 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve problem çözme ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₆: Problem Çözme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

İletişim ile travmatik stres belirtileri arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve iletişim ile travmatik stres belirtileri arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₇: İletişim ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

İletişim ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,036 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve iletişim ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₈: İletişim ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

İletişim ile çaresiz yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve iletişim ile çaresiz yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₉: İletişim ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

İletişim ile iyimser yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir ($0,086 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon

Katsayısı kontrol edilmiş ve iletişim ile iyimser yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₀: İletişim ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

İletişim ile boyun eğici yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,00<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve iletişim ile boyun eğici yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₁: İletişim ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

İletişim ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,023<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve iletişim ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₂: İletişim ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Roller ile travmatik stres belirtileri arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,00<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve roller ile travmatik stres belirtileri arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₃: Roller ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Roller ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,046 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve roller ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₄: Roller ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Roller ile çaresiz yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve roller ile çaresiz yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₅: Roller ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Roller ile iyimser yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir ($0,603 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve roller ile iyimser yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₆: Roller ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Roller ile boyun eğici yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,006 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon

Katsayısı kontrol edilmiş ve roller ile boyun eğici yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₇: Roller ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Roller ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,00<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve roller ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₈: Roller ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Duygusal tepki verebilme ile travmatik stres belirtileri arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,00<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve duygusal tepki verebilme ile travmatik stres belirtileri arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₁₉: Duygusal Tepki Verebilme ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Duygusal tepki verebilme ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,002<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve duygusal tepki verebilme ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₀: Duygusal Tepki Verebilme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Duygusal tepki verebilme ile çaresiz yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve duygusal tepki verebilme ile çaresiz yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₁: Duygusal Tepki Verebilme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Duygusal tepki verebilme ile iyimser yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir ($0,002 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve duygusal tepki verebilme ile iyimser yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₂: Duygusal Tepki Verebilme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Duygusal tepki verebilme ile boyun eğici yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve duygusal tepki verebilme ile boyun eğici yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₃: Duygusal Tepki Verebilme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Duygusal tepki verebilme ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,031 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve duygusal tepki verebilme ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₄: Duygusal Tepki Verebilme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Gereken ilgiyi gösterme ile travmatik stres belirtileri arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir ($0,211 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve gereken ilgiyi gösterme ile travmatik stres belirtileri arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₅: Gereken İlgiyi Gösterme ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Gereken ilgiyi gösterme ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir ($0,175 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve gereken ilgiyi gösterme ile kendine güvenli

yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₆: Gereken İlgiyi Gösterme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Gereken ilgiyi gösterme ile çaresiz yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,00 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve gereken ilgiyi gösterme ile çaresiz yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₇: Gereken İlgiyi Gösterme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Gereken ilgiyi gösterme ile iyimser yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir ($0,061 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve gereken ilgiyi gösterme ile iyimser yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₈: Gereken İlgiyi Gösterme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Gereken ilgiyi gösterme ile boyun eğici yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ($0,03 < 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve gereken ilgiyi gösterme ile boyun eğici

yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₂₉: Gereken İlgiyi Gösterme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Gereken ilgiyi gösterme ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir ($0,26 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve gereken ilgiyi gösterme ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₀: Gereken İlgiyi Gösterme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Davranış kontrolü ile travmatik stres belirtileri arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir ($0,763 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve davranış kontrolü ile travmatik stres belirtileri arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₁: Davranış Kontrolü ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Davranış kontrolü ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir ($0,068 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve davranış kontrolü ile kendine güvenli

yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₂: Davranış Kontrolü ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Davranış kontrolü ile çaresiz yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir (0,259>0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve davranış kontrolü ile çaresiz yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₃: Davranış Kontrolü ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Davranış kontrolü ile iyimser yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,014<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve davranış kontrolü ile iyimser yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₄: Davranış Kontrolü ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Davranış kontrolü ile boyun eğici yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir (0,352>0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve davranış kontrolü ile boyun eğici yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₅: Davranış Kontrolü ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Davranış kontrolü ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten büyük olduğu görülmektedir (0,277>0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve davranış kontrolü ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₆: Davranış Kontrolü ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Genel işlevler ile travmatik stres belirtileri arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten büyük olduğu görülmektedir (0,139>0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve genel işlevler ile travmatik stres belirtileri arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₇: Genel İşlevler ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Genel işlevler ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05’ten küçük olduğu görülmektedir (0,004<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve genel işlevler ile kendine güvenli yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₈: Genel İşlevler ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Genel işlevler ile çaresiz yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,00<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve genel işlevler ile çaresiz yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₃₉: Genel İşlevler ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Genel işlevler ile iyimser yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir (0,006<0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve genel işlevler ile iyimser yaklaşım arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₄₀: Genel İşlevler ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Genel işlevler ile boyun eğici yaklaşım arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir (0,051>0,05). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve genel işlevler ile boyun eğici yaklaşım arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₄₁: Genel İşlevler ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Genel işlevler ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki korelasyon ele alınacak olursa, anlamlılık (p) değerinin eşik değer olan 0,05'ten büyük olduğu

görülmektedir ($0,432 > 0,05$). Bu değerden yola çıkarak iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında yorumda bulunabilmek için Spearman Korelasyon Katsayısı kontrol edilmiş ve genel işlevler ile sosyal destek arama yaklaşımı arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok zayıf düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre:

“H₄₂: Genel İşlevler ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmemiştir.

Tablo 20. Hipotezlerin Genel Durumu

HİPOTEZ	SONUÇ
H ₁ : Problem Çözme ile Travmatik Stres arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₂ : Problem Çözme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₃ : Problem Çözme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₄ : Problem Çözme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₅ : Problem Çözme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₆ : Problem Çözme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H ₇ : İletişim ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₈ : İletişim ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₉ : İletişim ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₁₀ : İletişim ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H ₁₁ : İletişim ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₁₂ : İletişim ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₁₃ : Roller ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₁₄ : Roller ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₁₅ : Roller ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₁₆ : Roller ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H ₁₇ : Roller ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₁₈ : Roller ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL

H₁₉: Duygusal Tepki Verebilme ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₂₀: Duygusal Tepki Verebilme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₂₁: Duygusal Tepki Verebilme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₂₂: Duygusal Tepki Verebilme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₂₃: Duygusal Tepki Verebilme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₂₄: Duygusal Tepki Verebilme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₂₅: Gereken İlgiyi Gösterme ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₂₆: Gereken İlgiyi Gösterme ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₂₇: Gereken İlgiyi Gösterme ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₂₈: Gereken İlgiyi Gösterme ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₂₉: Gereken İlgiyi Gösterme ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₃₀: Gereken İlgiyi Gösterme ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₃₁: Davranış Kontrolü ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₃₂: Davranış Kontrolü ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₃₃: Davranış Kontrolü ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₃₄: Davranış Kontrolü ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₃₅: Davranış Kontrolü ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₃₆: Davranış Kontrolü ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₃₇: Genel İşlevler ile Travmatik Stres Belirtileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₃₈: Genel İşlevler ile Kendine Güvenli Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₃₉: Genel İşlevler ile Çaresiz Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₄₀: Genel İşlevler ile İyimser Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₄₁: Genel İşlevler ile Boyun Eğici Yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED
H₄₂: Genel İşlevler ile Sosyal Destek Arama Yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.	RED

4.3. Fark Analizleri

Tablo 21. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Cinsiyeti ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular

	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Anamlılık (2-kuyruklu)
Problem Çözme	600,000	1128,000	-2,584	,010
İletişim	696,000	1224,000	-1,747	,081
Roller	728,000	2324,000	-1,472	,141
Duygusal Tepki Verebilme	720,000	1248,000	-1,536	,125
Gereken İlgiyi Gösterme	688,000	2284,000	-1,823	,068
Davranış Kontrolü	768,000	2364,000	-1,115	,265
Genel İşlevler	840,000	1368,000	-,487	,626
Travmatik Stres Belirtileri	776,000	2372,000	-1,042	,297
Kendine Güvenli Yaklaşım	424,000	952,000	-4,118	,000
Çaresiz Yaklaşım	792,000	1320,000	-,906	,365
İyimser Yaklaşım	424,000	952,000	-4,124	,000
Boyun Eğici Yaklaşım	848,000	2444,000	-,418	,676
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	888,000	1416,000	-,070	,944

Tabloya göre; problem çözme, kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenlerinin cinsiyet ile ilişkisinde anlamlılık (2-kuyruklu) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre cinsiyet; problem çözme, kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 22. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin Katılımcıların Cinsiyeti ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Cinsiyetiniz:	N	Ortalama Sıra	Sıraların Toplamı
Problem Çözme	Kadın	56	49,79	2788,00
	Erkek	32	35,25	1128,00
	Toplam	88		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Kadın	56	52,93	2964,00
	Erkek	32	29,75	952,00
	Toplam	88		
İyimser Yaklaşım	Kadın	56	52,93	2964,00
	Erkek	32	29,75	952,00
	Toplam	88		

Tabloya göre her üç değişken için de kadınların ortalama sıralarının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre erkeklerin her üç değişkene de daha yatkın olduğu söylenebilir.

Tablo 23. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Çocuklarının Cinsiyeti ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular

	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Anlamlılık (2-kuyruklu)
Problem Çözme	440,000	2786,000	-2,405	,016
İletişim	560,000	2906,000	-1,203	,229
Roller	488,000	2834,000	-1,931	,053
Duygusal Tepki Verebilme	632,000	2978,000	-,481	,631
Gereken İgiyi Gösterme	488,000	698,000	-1,931	,053
Davranış Kontrolü	600,000	810,000	-,800	,424
Genel İşlevler	576,000	786,000	-1,038	,299
Travmatik Stres Belirtileri	352,000	562,000	-3,270	,001
Kendine Güvenli Yaklaşım	424,000	634,000	-2,564	,010
Çaresiz Yaklaşım	616,000	826,000	-,640	,522
İyimser Yaklaşım	576,000	786,000	-1,043	,297
Boyun Eğici Yaklaşım	352,000	562,000	-3,281	,001
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	432,000	642,000	-2,502	,012

Tabloya göre; problem çözme, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerinin

çocukların cinsiyeti ile ilişkisinde anlamlılık (2-kuyruklu) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre çocukların cinsiyeti; problem çözme, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 24. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Çocuklarının Cinsiyeti ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Çocuğunuzun cinsiyeti:	N	Ortalama Sıra	Sıraların Toplamı
Problem Çözme	Kadın	20	56,50	1130,00
	Erkek	68	40,97	2786,00
	Toplam	88		
Travmatik Stres Belirtileri	Kadın	20	28,10	562,00
	Erkek	68	49,32	3354,00
	Toplam	88		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Kadın	20	31,70	634,00
	Erkek	68	48,26	3282,00
	Toplam	88		
Boyun Eğici Yaklaşım	Kadın	20	28,10	562,00
	Erkek	68	49,32	3354,00
	Toplam	88		
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	Kadın	20	32,10	642,00
	Erkek	68	48,15	3274,00
	Toplam	88		

Tabloya göre travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri için erkeklerin ortalama sıralarının kadınlardan yüksek olduğu görülmektedir. Problem çözme değişkeni için kadınların ortalama sıralarının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre kadınların travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerine daha yatkın, erkeklerin ise problem çözme değişkenine daha yatkın olduğu söylenebilir.

Tablo 25. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Eğitim Düzeyi ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular

	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (p)
Problem Çözme	4,060	3	,255
İletişim	11,997	3	,007
Roller	2,811	3	,422
Duygusal Tepki Verebilme	7,140	3	,068
Gereken İlgiyi Gösterme	11,710	3	,008
Davranış Kontrolü	22,082	3	,000
Genel İşlevler	15,867	3	,001
Travmatik Stres Belirtileri	20,883	3	,000
Kendine Güvenli Yaklaşım	18,851	3	,000
Çaresiz Yaklaşım	13,409	3	,004
İyimser Yaklaşım	2,561	3	,464
Boyun Eğici Yaklaşım	21,954	3	,000
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	6,941	3	,074

Tabloya göre; iletişim, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım değişkenlerinin eğitim düzeyi ile ilişkisinde anlamlılık (p) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre eğitim düzeyi; iletişim, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 26. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Eğitim Düzeyi ile İlişisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Eğitim Düzeyiniz:	N	Ortalama Sıra
İletişim	Lise	44	48,32
	Ön Lisans	8	19,50
	Lisans	28	41,36
	Lisansüstü	8	59,50
	Total	88	
Gereken İlgiyi Gösterme	Lise	44	46,50
	Ön Lisans	8	15,50
	Lisans	28	48,21
	Lisansüstü	8	49,50
	Toplam	88	
Davranış Kontrolü	Lise	44	53,59
	Ön Lisans	8	10,50
	Lisans	28	38,21
	Lisansüstü	8	50,50
	Toplam	88	
Genel İşlevler	Lise	44	48,50
	Ön Lisans	8	18,50
	Lisans	28	39,64
	Lisansüstü	8	65,50
	Toplam	88	
Travmatik Stres Belirtileri	Lise	44	49,23
	Ön Lisans	8	28,50
	Lisans	28	51,36
	Lisansüstü	8	10,50
	Toplam	88	
Kendine Güvenli Yaklaşım	Lise	44	45,77
	Ön Lisans	8	62,50
	Lisans	28	30,79
	Lisansüstü	8	67,50
	Toplam	88	
Çaresiz Yaklaşım	Lise	44	47,05
	Ön Lisans	8	52,50
	Lisans	28	47,07
	Lisansüstü	8	13,50
	Toplam	88	
Boyun Eğici Yaklaşım	Lise	44	55,23
	Ön Lisans	8	40,50
	Lisans	28	37,64
	Lisansüstü	8	13,50
	Toplam	88	

Tabloya göre iletişim, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler değişkenlerinde önlisans; travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım değişkenlerinde lisansüstü; kendine güvenli yaklaşım değişkeninde ise lisans eğitim düzeyine sahip kişilerin ortalama sıralarının en düşük olduğu ve dolayısı ile söz konusu değişkenlere daha yatkın oldukları söylenebilir.

Tablo 27. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Yaşı ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular

	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (p)
Problem Çözme	1,712	2	0,425
İletişim	1,278	2	0,528
Roller	1,695	2	0,428
Duygusal Tepki Verebilme	1,491	2	0,475
Gereken İlgii Gösterme	4,522	2	0,104
Davranış Kontrolü	16,309	2	0
Genel İşlevler	11,716	2	0,003
Travmatik Stres Belirtileri	20,49	2	0
Kendine Güvenli Yaklaşım	2,727	2	0,256
Çaresiz Yaklaşım	10,454	2	0,005
İyimser Yaklaşım	10,073	2	0,006
Boyun Eğici Yaklaşım	13,652	2	0,001
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	10,395	2	0,006

Tabloya göre; davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerinin yaş ile ilişkisinde anlamlılık (p) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre yaş; davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 28. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Yaşı ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Yaş:	N	Mean Rank
Davranış Kontrolü	35 ve altı	4	32,50
	36-49	16	67,50
	50 ve üzeri	68	39,79
	Toplam	88	
Genel İşlevler	35 ve altı	4	74,50
	36-49	16	57,00
	50 ve üzeri	68	39,79
	Toplam	88	
Travmatik Stres Belirtileri	35 ve altı	4	58,50
	36-49	16	69,00
	50 ve üzeri	68	37,91
	Toplam	88	
Çaresiz Yaklaşım	35 ve altı	4	30,50
	36-49	16	62,50
	50 ve üzeri	68	41,09
	Toplam	88	
İyimser Yaklaşım	35 ve altı	4	80,50
	36-49	16	35,50
	50 ve üzeri	68	44,50
	Toplam	88	
Boyun Eğici Yaklaşım	35 ve altı	4	66,50
	36-49	16	62,00
	50 ve üzeri	68	39,09
	Toplam	88	
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	35 ve altı	4	48,50
	36-49	16	62,50
	50 ve üzeri	68	40,03
	Toplam	88	

Tabloya göre genel işlevler, travmatik stres belirtileri, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerinde 50 ve üzeri; davranış kontrolü ve çaresiz yaklaşım değişkenlerinde 35 ve altı; iyimser yaklaşım değişkeninde ise 36-49 yaşındaki kişilerin ortalama sıralarının en düşük olduğu ve dolayısı ile söz konusu değişkenlere daha yatkın oldukları söylenebilir.

Tablo 29. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Medeni Durumu ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular

	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (p)
Problem Çözme	8,184	3	,042
İletişim	5,120	3	,163
Roller	14,198	3	,003
Duygusal Tepki Verebilme	6,921	3	,074
Gereken İlgii Gösterme	4,459	3	,216
Davranış Kontrolü	9,528	3	,023
Genel İşlevler	7,667	3	,053
Travmatik Stres Belirtileri	19,848	3	,000
Kendine Güvenli Yaklaşım	10,056	3	,018
Çaresiz Yaklaşım	9,353	3	,025
İyimser Yaklaşım	11,726	3	,008
Boyun Eğici Yaklaşım	24,642	3	,000
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	18,850	3	,000

Tabloya göre; problem çözme, roller, davranış kontrolü, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerinin medeni durum ile ilişkisinde anlamlılık (p) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre medeni durum; problem çözme, roller, davranış kontrolü, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 30. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Medeni Durumu ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Medeni durumunuz:	N	Ortalama Sıra
Problem Çözme	Eşi ile birlikte	60	41,70
	Eşi ölmüş	4	22,50
	Ayrı yaşıyor	20	54,10
	Diğer	4	60,50
	Toplam	88	
Roller	Eşi ile birlikte	60	48,10
	Eşi ölmüş	4	14,50
	Ayrı yaşıyor	20	46,50
	Diğer	4	10,50
	Toplam	88	
Davranış Kontrolü	Eşi ile birlikte	60	46,77
	Eşi ölmüş	4	10,50
	Ayrı yaşıyor	20	41,30
	Diğer	4	60,50
	Toplam	88	
Travmatik Stres Belirtileri	Eşi ile birlikte	60	51,30
	Eşi ölmüş	4	46,50
	Ayrı yaşıyor	20	32,10
	Diğer	4	2,50
	Toplam	88	
Kendine Güvenli Yaklaşım	Eşi ile birlikte	60	41,83
	Eşi ölmüş	4	52,50
	Ayrı yaşıyor	20	43,30
	Diğer	4	82,50
	Toplam	88	
Çaresiz Yaklaşım	Eşi ile birlikte	60	48,50
	Eşi ölmüş	4	58,50
	Ayrı yaşıyor	20	34,50
	Diğer	4	20,50
	Toplam	88	
İyimser Yaklaşım	Eşi ile birlikte	60	39,17
	Eşi ölmüş	4	36,50
	Ayrı yaşıyor	20	57,30
	Diğer	4	68,50
	Toplam	88	
Boyun Eğici Yaklaşım	Eşi ile birlikte	60	50,37
	Eşi ölmüş	4	74,50
	Ayrı yaşıyor	20	27,70
	Diğer	4	10,50
	Toplam	88	
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	Eşi ile birlikte	60	46,50
	Eşi ölmüş	4	86,50
	Ayrı yaşıyor	20	29,30
	Diğer	4	48,50
	Toplam	88	

Tabloya göre problem çözme, davranış kontrolü ve iyimser yaklaşım değişkenlerinde eşi ölmüş; sosyal destek arama yaklaşım değişkeninde ayrı yaşayan;

roller, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım değişkenlerinde diğer; kendine güvenli yaklaşım değişkeninde ise eşi ile birlikte olan kişilerin ortalama sıralarının en düşük olduğu ve dolayısı ile söz konusu değişkenlere daha yatkın oldukları söylenebilir.

Tablo 31. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Çocuk Sayısı ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular

	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Anlamlılık (2-kuyruklu)
Problem Çözme	760,000	2590,000	-,721	,471
İletişim	664,000	2494,000	-1,588	,112
Roller	784,000	2614,000	-,507	,612
Duygusal Tepki Verebilme	688,000	2518,000	-1,370	,171
Gereken İlgiyi Gösterme	832,000	2662,000	-,072	,942
Davranış Kontrolü	632,000	2462,000	-1,872	,061
Genel İşlevler	640,000	2470,000	-1,797	,072
Travmatik Stres Belirtileri	688,000	1094,000	-1,363	,173
Kendine Güvenli Yaklaşım	776,000	2606,000	-,577	,564
Çaresiz Yaklaşım	632,000	1038,000	-1,872	,061
İyimser Yaklaşım	816,000	1222,000	-,217	,829
Boyun Eğici Yaklaşım	744,000	1150,000	-,864	,388
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	528,000	934,000	-2,832	,005

Tabloya göre; sosyal destek arama yaklaşımı değişkeninin çocuk sayısı ile ilişkisinde anlamlılık (2-kuyruklu) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre çocuk sayısı; sosyal destek arama yaklaşımı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 32. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Çocuk Sayıları ile İlişisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Çocuk sayınız nedir:	N	Ortalama Sıra	Sıraların Toplamı
Sosyal Destek Arama	1	28	33,36	934,00
Yaklaşımı	2	60	49,70	2982,00
	Toplam	88		

Tabloya göre sosyal destek arama yaklaşımı değişkeni için iki çocuğu olanların ortalama sıralarının bir çocuğu olanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre bir çocuğu olanların sosyal destek arama yaklaşımı değişkenine daha yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 33. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Gelir Düzeyi ile İlişisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular

	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (p)
Problem Çözme	20,017	2	,000
İletişim	25,728	2	,000
Roller	24,596	2	,000
Duygusal Tepki Verebilme	29,565	2	,000
Gereken ilgiyi Gösterme	15,832	2	,000
Davranış Kontrolü	3,430	2	,180
Genel İşlevler	10,557	2	,005
Travmatik Stres Belirtileri	27,450	2	,000
Kendine Güvenli Yaklaşım	2,451	2	,294
Çaresiz Yaklaşım	18,556	2	,000
İyimser Yaklaşım	3,729	2	,155
Boyun Eğici Yaklaşım	24,065	2	,000
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	8,875	2	,012

Tabloya göre; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerinin medeni durum ile ilişkisinde anlamlılık (p) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre gelir düzeyi; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki

verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 34. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Gelir Düzeyi ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Gelir düzeyiniz:	N	Mean Rank
Problem Çözme	Düşük (0-1500 TL)	12	15,17
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	52,14
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	45,00
	Toplam	88	
İletişim	Düşük (0-1500 TL)	12	11,17
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	46,50
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	54,25
	Toplam	88	
Roller	Düşük (0-1500 TL)	12	17,83
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	41,23
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	59,00
	Toplam	88	
Duygusal Tepki Verebilme	Düşük (0-1500 TL)	12	10,50
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	44,50
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	57,25
	Toplam	88	
Gereken İlgiyi Gösterme	Düşük (0-1500 TL)	12	25,17
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	40,68
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	57,00
	Toplam	88	
Genel İşlevler	Düşük (0-1500 TL)	12	24,50
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	44,14
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	52,50
	Toplam	88	
Travmatik Stres Belirtileri	Düşük (0-1500 TL)	12	79,83
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	36,68
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	42,00
	Toplam	88	
Çaresiz Yaklaşım	Düşük (0-1500 TL)	12	73,83
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	39,23
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	40,75
	Toplam	88	
Boyun Eğici Yaklaşım	Düşük (0-1500 TL)	12	77,83
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	40,32
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	37,75
	Toplam	88	
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	Düşük (0-1500 TL)	12	63,17
	Orta (1501 TL - 3000 TL)	44	44,32
	Yüksek (3001 ve üzeri)	32	37,75
	Toplam	88	

Tabloya göre problem çözme, iletişim, roller duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler değişkenlerinde düşük; travmatik stres belirtileri ve çaresiz yaklaşım değişkenlerinde orta; boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerinde ise yüksek gelirli kişilerin ortalama sıralarının en düşük olduğu ve dolayısı ile söz konusu değişkenlere daha yatkın oldukları söylenebilir.

Tablo 35. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Açılım Yaşı ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular

	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (p)
Problem Çözme	10,237	3	,017
İletişim	5,841	3	,120
Roller	30,359	3	,000
Duygusal Tepki Verebilme	6,174	3	,103
Gerekten İlgiyi Gösterme	11,406	3	,010
Davranış Kontrolü	4,569	3	,206
Genel İşlevler	4,756	3	,191
Travmatik Stres Belirtileri	15,852	3	,001
Kendine Güvenli Yaklaşım	10,222	3	,017
Çaresiz Yaklaşım	14,054	3	,003
İyimser Yaklaşım	1,426	3	,699
Boyun Eğici Yaklaşım	4,260	3	,235
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	14,630	3	,002

Tabloya göre; problem çözme, roller, gereken ilgiyi gösterme, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerinin açılım yaşı ile ilişkisinde anlamlılık (p) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre açılım yaşı; problem çözme, roller, gereken ilgiyi gösterme, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 36. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Açılım Yaşı ile İlişisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Açılım Yaşı:	N	Ortalama Sıra
Problem Çözme	14-16 yaş	8	66,50
	17-19 yaş	24	49,17
	20-22 yaş	32	36,25
	23 yaş ve üzeri	24	43,50
	Toplam	88	
Roller	14-16 yaş	8	52,50
	17-19 yaş	24	42,17
	20-22 yaş	32	28,50
	23 yaş ve üzeri	24	65,50
	Toplam	88	
Gereken İlgiyi_Gösterme	14-16 yaş	8	57,50
	17-19 yaş	24	44,83
	20-22 yaş	32	33,75
	23 yaş ve üzeri	24	54,17
	Toplam	88	
Travmatik Stres Belirtileri	14-16 yaş	8	32,50
	17-19 yaş	24	51,50
	20-22 yaş	32	53,50
	23 yaş ve üzeri	24	29,50
	Toplam	88	
Kendine Güvenli Yaklaşım	14-16 yaş	8	42,50
	17-19 yaş	24	33,50
	20-22 yaş	32	44,00
	23 yaş ve üzeri	24	56,83
	Toplam	88	
Çaresiz Yaklaşım	14-16 yaş	8	16,50
	17-19 yaş	24	45,83
	20-22 yaş	32	53,25
	23 yaş ve üzeri	24	40,83
	Toplam	88	
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	14-16 yaş	8	27,50
	17-19 yaş	24	52,50
	20-22 yaş	32	52,00
	23 yaş ve üzeri	24	32,17
	Toplam	88	

Tabloya göre problem çözme, roller ve gereken ilgiyi gösterme değişkenlerinde 20-22 yaş; çaresiz yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenlerinde 14-16 yaş; kendine güvenli yaklaşım değişkeninde 17-19 yaş; travmatik stres belirtileri değişkeninde ise 23 yaş ve üzeri kişilerin ortalama sıralarının en düşük olduğu ve dolayısı ile söz konusu değişkenlere daha yatkın oldukları söylenebilir.

Tablo 37. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Açılım Öncesi Şüphe ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular

	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Anlamlılık (2-kuyruklu)
Problem Çözme	496,000	2576,000	-2,565	,010
İletişim	504,000	2584,000	-2,491	,013
Roller	664,000	2744,000	-,984	,325
Duygusal Tepki Verebilme	568,000	2648,000	-1,885	,059
Gereken İlgiyi Gösterme	584,000	2664,000	-1,741	,082
Davranış Kontrolü	648,000	2728,000	-1,130	,259
Genel İşlevler	504,000	2584,000	-2,480	,013
Travmatik Stres Belirtileri	688,000	2768,000	-,750	,453
Kendine Güvenli Yaklaşım	480,000	780,000	-2,714	,007
Çaresiz Yaklaşım	736,000	2816,000	-,301	,763
İyimser Yaklaşım	704,000	1004,000	-,604	,546
Boyun Eğici Yaklaşım	688,000	988,000	-,753	,451
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	728,000	1028,000	-,380	,704

Tabloya göre; problem çözme, iletişim, genel işlevler ve kendine güvenli yaklaşım değişkenlerinin açılım öncesi şüphe ile ilişkisinde anlamlılık (2-kuyruklu) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre açılım öncesi şüphe; problem çözme, iletişim, genel işlevler ve kendine güvenli yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 38. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Açılım Öncesi Şüphe ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Açılım öncesi şüphe	N	Ortalama Sıra	Sıraların Toplamı
Problem Çözme	Evet	64	40,25	2576,00
	Hayır	24	55,83	1340,00
	Toplam	88		
İletişim	Evet	64	40,38	2584,00
	Hayır	24	55,50	1332,00
	Toplam	88		
Genel İşlevler	Evet	64	40,38	2584,00
	Hayır	24	55,50	1332,00
	Toplam	88		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Evet	64	49,00	3136,00
	Hayır	24	32,50	780,00
	Toplam	88		

Tabloya göre problem çözme, iletişim ve genel işlevler değişkenleri için açılım öncesi şüphe duymayanların ortalama sıralarının açılım öncesi şüphe duyanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Kendine güvenli yaklaşım değişkeni için açılım öncesi şüphe duyanların ortalama sıralarının açılım öncesi şüphe duymayanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre açılım öncesi şüphe duyanların problem çözme, iletişim ve genel işlevler değişkenlerine daha yatkın, açılım öncesi şüphe duymayanların ise kendine güvenli yaklaşım değişkenine daha yatkın olduğu söylenebilir.

Tablo 39. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Açılım Anındaki İlk Tepki ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizine İlişkin Bulgular

	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (p)
Problem Çözme	25,180	2	,000
İletişim	43,105	2	,000
Roller	27,899	2	,000
Duygusal Tepki Verebilme	47,280	2	,000
Gereken İlgiiyi Gösterme	47,900	2	,000
Davranış Kontrolü	13,660	2	,001
Genel İşlevler	45,075	2	,000
Travmatik Stres Belirtileri	17,302	2	,000
Kendine Güvenli Yaklaşım	34,624	2	,000
Çaresiz Yaklaşım	37,159	2	,000
İyimser Yaklaşım	9,444	2	,009
Boyun Eğici Yaklaşım	3,830	2	,147
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	2,034	2	,362

Tabloya göre; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenlerinin açılım anındaki ilk tepki ile ilişkisinde anlamlılık (p) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre açılım anındaki ilk tepki; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 40. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Açılım Anındaki İlk Tepki ile İlişkisine Yönelik Kruskal Wallis Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Açılım anında ilk tepkiniz ne oldu?	N	Ortalama Sıra
Problem Çözme	Şok ve inkar	20	44,90
	Kızgınlık ve isyan	32	28,00
	Kabullenme	36	58,94
	Toplam	88	
İletişim	Şok ve inkar	20	50,10
	Kızgınlık ve isyan	32	21,75
	Kabullenme	36	61,61
	Toplam	88	
Roller	Şok ve inkar	20	52,90
	Kızgınlık ve isyan	32	25,75
	Kabullenme	36	56,50
	Toplam	88	
Duygusal Tepki Verebilme	Şok ve inkar	20	55,30
	Kızgınlık ve isyan	32	20,00
	Kabullenme	36	60,28
	Toplam	88	
Gereken İlgiyi Gösterme	Şok ve inkar	20	52,50
	Kızgınlık ve isyan	32	20,25
	Kabullenme	36	61,61
	Toplam	88	
Davranış Kontrolü	Şok ve inkar	20	51,70
	Kızgınlık ve isyan	32	31,25
	Kabullenme	36	52,28
	Toplam	88	
Genel İşlevler	Şok ve inkar	20	47,30
	Kızgınlık ve isyan	32	21,75
	Kabullenme	36	63,17
	Toplam	88	
Travmatik Stres Belirtileri	Şok ve inkar	20	46,50
	Kızgınlık ve isyan	32	57,50
	Kabullenme	36	31,83
	Toplam	88	
Kendine Güvenli Yaklaşım	Şok ve inkar	20	32,90
	Kızgınlık ve isyan	32	30,25
	Kabullenme	36	63,61
	Toplam	88	
Çaresiz Yaklaşım	Şok ve inkar	20	53,30
	Kızgınlık ve isyan	32	61,00
	Kabullenme	36	24,94
	Toplam	88	
İyimser Yaklaşım	Şok ve inkar	20	42,90
	Kızgınlık ve isyan	32	35,00
	Kabullenme	36	53,83
	Toplam	88	

Tabloya göre; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, kendine güvenli yaklaşım

ve iyimser yaklaşım değişkenlerinde kızgınlık ve isyan; travmatik stres belirtileri ve çaresiz yaklaşım değişkenlerinde kabullenme tepkisi veren kişilerin ortalama sıralarının en düşük olduğu ve dolayısı ile söz konusu değişkenlere daha yatkın oldukları söylenebilir.

Tablo 41. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Konu Üzerinde Dertleşme ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizine İlişkin Bulgular

	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Anlamlılık (2-kuyruklu)
Problem Çözme	176,000	312,000	-4,355	,000
İletişim	352,000	488,000	-2,441	,015
Roller	240,000	376,000	-3,672	,000
Duygusal Tepki Verebilme	288,000	424,000	-3,134	,002
Gereken İlgiyi Gösterme	256,000	392,000	-3,497	,000
Davranış Kontrolü	224,000	360,000	-3,826	,000
Genel İşlevler	296,000	432,000	-3,037	,002
Travmatik Stres Belirtileri	128,000	2756,000	-4,853	,000
Kendine Güvenli Yaklaşım	0,000	136,000	-6,268	,000
Çaresiz Yaklaşım	208,000	2836,000	-4,000	,000
İyimser Yaklaşım	80,000	216,000	-5,405	,000
Boyun Eğici Yaklaşım	440,000	3068,000	-1,478	,139
Sosyal Destek Arama Yaklaşımı	496,000	632,000	-,877	,380

Tabloya göre; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenlerinin konu üzerinde dertleşme ile ilişkisinde anlamlılık (2-kuyruklu) değerinin 0,05'in altında kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre konu üzerinde dertleşme; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır. Söz konusu farklılığın kaynağını ortaya koyabilmek adına aşağıda ortalama sıraların bulunduğu tablo sunulmuştur.

Tablo 42. ADÖ, TSBÖ ve SBTÖ'nin, Katılımcıların Konu Üzerinde Dertleşme ile İlişkisine Yönelik Mann-Whitney U Analizi Ortalama Sıralar Tablosu

	Konu ile ilgili kimse ile dertleştiniz mi?	N	Ortalama Sıra	Sıraların Toplamı
Problem Çözme	Evet	72	50,06	3604,00
	Hayır	16	19,50	312,00
	Toplam	88		
İletişim	Evet	72	47,61	3428,00
	Hayır	16	30,50	488,00
	Toplam	88		
Roller	Evet	72	49,17	3540,00
	Hayır	16	23,50	376,00
	Toplam	88		
Duygusal Tepki Verebilme	Evet	72	48,50	3492,00
	Hayır	16	26,50	424,00
	Toplam	88		
Gereken İlgiyi Gösterme	Evet	72	48,94	3524,00
	Hayır	16	24,50	392,00
	Toplam	88		
Davranış Kontrolü	Evet	72	49,39	3556,00
	Hayır	16	22,50	360,00
	Toplam	88		
Genel İşlevler	Evet	72	48,39	3484,00
	Hayır	16	27,00	432,00
	Toplam	88		
Travmatik Stres Belirtileri	Evet	72	38,28	2756,00
	Hayır	16	72,50	1160,00
	Toplam	88		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Evet	72	52,50	3780,00
	Hayır	16	8,50	136,00
	Toplam	88		
Çaresiz Yaklaşım	Evet	72	39,39	2836,00
	Hayır	16	67,50	1080,00
	Toplam	88		
İyimser Yaklaşım	Evet	72	51,39	3700,00
	Hayır	16	13,50	216,00
	Toplam	88		

Tabloya göre problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenleri için konu ile ilgili biriyle dertleşenlerin ortalama sıralarının konu ile ilgili biriyle dertleşmeyenlerden yüksek olduğu görülmektedir. Travmatik stres belirtileri ve çaresiz yaklaşım değişkenleri için konu ile ilgili biriyle dertleşmeyenlerin ortalama sıralarının konu ile ilgili biriyle dertleşmeyenlerden yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre konu ile ilgili biriyle dertleşmeyenlerin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken

ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenlerine daha yatkın, konu ile ilgili biriyle dertleşenlerin ise Travmatik stres belirtileri ve çaresiz yaklaşım değişkenlerine daha yatkın olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak;

i. Problem çözme ile; travmatik stres, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

ii. İletişim ile; travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

iii. Roller ile; travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım ve çaresiz yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

iv. Duygusal tepki verebilme ile; travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

v. Gereken ilgiyi gösterme ile; çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

vi. Davranış kontrolü ile; iyimser yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

vii. Genel işlevler ile; kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve iyimser yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

viii. Cinsiyet; problem çözme, kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

ix. Çocukların cinsiyeti; problem çözme, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

x. Eğitim düzeyi; iletişim, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

xi. Yaş; davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

xii. Medeni durum; problem çözme, roller, davranış kontrolü, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

xiii. Çocuk sayısı; sosyal destek arama yaklaşımı değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

xiv. Gelir düzeyi; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

xv. Açılım yaşı; problem çözme, roller, gereken ilgiyi gösterme, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

xvi. Açılım öncesi şüphe; problem çözme, iletişim, genel işlevler ve kendine güvenli yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

xvii. Açılım anındaki ilk tepki; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

xviii. Konu üzerinde dertleşme; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler, travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve iyimser yaklaşım değişkenleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaktadır.

Beşinci Bölüm

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırma kapsamında İstanbul’da ikamet eden ve açılım sürecini tamamlamış 88 gay ve lezbiyen aile ile görüşülmüş, kendilerinden Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Travmatik Stres Belirtileri Ölçeği (TSBÖ) ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBÇTÖ)’ni doldurmaları talep edilmiştir. Bununla birlikte sunulan kişisel bilgi formunda aileye ait sosyo-demografik özellikler ve açılım yaşı, şüpheler ve ilk tepki gibi açılım sürecini doğrudan betimleyen sorulara yanıt aranmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, problem çözme becerisi yüksek olan ailelerde açılım sürecinin daha rahat kotarıldığı gözlemlenmiştir. Söz konusu ailelerin, travmatik stres belirtilerinden uzak olduğu, kendine güvenli ve iyimser bir yaklaşıma sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca problem çözme ile sosyal destek arama arasında ilişkinin bulunamaması, problem çözme becerileri yüksek olan ailelerin açılım sürecini, herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadan kendi içinde rahatlıkla kotardığını göstermektedir. Bununla birlikte ailenin problem çözme becerisi ile çaresiz yaklaşım arasında gözlemlenen negatif korelasyon bu ailelerin yüzleştikleri açılım sürecinde durumu bir problem olarak algılamadıklarını ya da problem olarak görüp bunu rahatlıkla çözümlediklerini göstermektedir. Vatan ve Dağ tarafından 2009 yılında yapılan çalışmada da araştırma bulgularını destekler nitelikte problem çözme ile umutsuzluk, çaresizlik ve talihsizlik arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur.

Ailenin temel dinamiklerinden bir tanesi olan iletişim çocukluk çağından başlayarak bireyin gelişiminde en önemli rolü üstlenen, eşler arasındaki uyumun mimarı olan kavramdır (Alden, 2005). Bireyler arasındaki iletişimin etkin olduğu ailelerde üyeler kendilerini daha rahat ifade edebilmekte, diğer üyelerin kendilerine karşı tutum ve davranışlarından çekinmemektedir. Bu noktada açılım yapan bireylerden yüksek iletişim kültürüne sahip olanların ailelerinde travmatik stres, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı ile negatif

korelasyonların kurulduğu görülmektedir. Etkin iletişim kültürünün bir ürünü olduğu düşünülen bu bulgu Özmete (2010) tarafından yapılan araştırma bulgularından olan aile içi iletişimin aile yaşam kalitesini etkileyen en önemli dinamiklerden olduğu, duygusal ve fiziksel refah düzeyinin aile iletişiminden doğrudan etkilendiği tespiti tarafından desteklenmektedir. Bununla birlikte, kendine güvenli yaklaşım ile iletişim arasında kurulduğu gözlemlenen pozitif yönlü korelasyonun iletişimin önemini vurgulayan bir diğer unsur olduğu söylenebilir.

Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) alt boyutlarından olan “Roller” ile travmatik stres, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı arasında negatif yönlü korelasyon kurulduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte rollerin kendine güvenli yaklaşım ile pozitif yönlü korelasyona sahip olduğu tespiti edilirken; iyimser yaklaşım ile herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Elde edilen bu bulgulardan yola çıkarak aile içi rol dağılımının doğru kurgulanmasının olaylar karşısında stres, çaresizlik, boyun eğme ya da sosyal destek arama gibi durumların önüne geçtiği söylenebilir. Aile üyelerinin doğru rol dağılımı ile yaşamlarını devam ettirmesi; aile üyelerinin kendilerine olan güvenini ve yaşam kalitesini artıran, gerek iş gerek aile hayatında stresten uzaklaştıran bir durumdur (Tekingündüz vd., 2015).

Bir diğer araştırma bulgusuna göre, duygusal tepki verebilme ile travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım, iyimser yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Duyguların insan hayatını şekillendiren, tüm tutum ve davranışlara yön veren mekanizmalar olmasından dolayı söz konusu bulgulara ulaşıldığı düşünülmektedir (Dürü, 2006). Duygusal tepki verebilme ile diğer değişkenler arasındaki ilişkilerde dikkat çeken nokta travmatik stres belirtileri ve boyun eğici yaklaşım arasında kurulan negatif yönlü ilişkidir. Söz konusu ilişkiye karşılık, Aker (2000) ve Çerçavatoğlu (2000) tarafından yapılan çalışmaların sonucu duygusal tepkilerin travmatik stres üzerinde pozitif etki doğurduğunu; bireylerin duygusallık kaynaklı çaresizliğe ve boyun eğmeye yöneldiğini göstermektedir.

Gereken ilgiyi gösterme değişkeni ile çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında negatif yönlü ilişki tespit edilen bir diğer bulgudur. Bu bulguya göre, bireylere gereken ilgilerin doğru zamanlarda kanalize edildiği aile türleri açılım sürecinde çaresiz ve boyun eğici tutumlar sergilememektedir. Ailelerin içinde

bulundukları durumu çaresizlik ve bunun sonucu olarak boyun eğilmesi gereken bir unsur olduğunu düşünmekten ziyade, gereken ilgiyi geçmişte gösterdikleri için durumun farkında oldukları ve süreci doğru yönetebildikleri söylenebilir. Çünkü birey çocukluğundan itibaren aile potasında kişiliğini şekillendirirken ebeveynlerinin ilgi düzeyi doğrultusunda bir karakter inşa etmekte ve aynı ilgi mekanizması ebeveynleri ile olan paylaşım düzeyini doğrudan etkilemektedir (Kaya ve Sungur, 2007).

Aile Değerlendirme Ölçeği'nin davranış kontrolü alt boyutu ile iyimser yaklaşım arasında pozitif yönlü korelasyon tespit edilirken; genel işlevler alt boyutunun kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım ile pozitif, çaresiz yaklaşım ile ise negatif yönlü korelasyon sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulguların yorumlanmasında, genel olarak davranışlarını doğru kurgulayan ailelerin açılım sürecinde daha iyimser oldukları; genel işlevlerin doğru belirlenmesinin de açılım sürecinde ebeveynlerin durum karşısında özgüven ve iyimserlik sergilemesi sonucuna ulaşıldığı söylenebilir. Bununla birlikte, genel işlevlerin doğruluğu, açılım sürecinin çaresizlik olarak algılanmasını engellemektedir.

Katılımcı ailelerin gelir düzeyleri ile aile tipi ve açılım sürecindeki genel tutumlar arasında sağlam ilişkilerin kurulması çalışmanın fark analizleri kısmının dikkat çeken bir noktasıdır. Gelir düzeyi yüksek ailelerin aile iletişim, rol dağılımı, genel tutum gibi boyutlarda başarılı oldukları; açılım sürecini daha rahat kotardıkları söylenebilir. Ailelerin gelir düzeyi arttıkça bilginin ulaşılabilirliğinin kolaylaşması, birlikte olunan diğer bireylerin kültür seviyelerinin farklılaşması, bireyin temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanmadan diğer unsurlara eğilmesi beklenen bir durumdur (Allen, 2010).

Açılım öncesinde şüpheleri olan ailelerin açılım sürecini daha rahat atlatması, stres ve travma gibi durumlardan uzak kalması beklenmektedir. Ancak, araştırma bulgularına göre ailenin açılım öncesinde şüpheyne sahip olup olmamasının açılım sürecinde herhangi bir anlamlı etki oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Söz konusu durumun örneklemin yetersizliğinden ya da görüşülen kişilerin yanıtlarının durumlarını doğru yansıtmayı yansıtmadığının tartışmaya açık olmasında kaynaklandığı düşünülmektedir.

Açılım anında verilen ilk tepkinin aile tipi ile doğrudan ilişkili olduğu ve tüm aile tiplerinin ağırlıklı olarak kızgınlık ve isyan tepkisi verdiği tespit edilmiştir. Travmatik stres belirtilerine yatkın, çaresiz yaklaşıma sahip, boyun eğici ve sosyal destek aramaya meyilli olan ailelerin daha çok olayı kabullenme şeklinde algıladığı bir diğer bulgudur. İyimser yaklaşım ve kendine güvenli yaklaşım sergileyen ailelerin olayı kızgınlık ve isyan ile karşılaşması dikkat çeken bir diğer noktadır. Söz konusu gelişmelerin toplumsal normlar kaynaklı bir kabullenemeyişin sonucu olduğu düşünülmektedir. Çünkü birey, tüm tutum ve davranışlarını içinde bulunduğu toplumun değer yargıları ekseninde şekillendirmektedir (Alden, 2005).

Açılım sürecini yaşayan ailelerin yaptığı ilk şeylerden birisi hiç şüphesiz başkaları ile dertleşmedir (Rostosky vd., 2009). Araştırma bulgularına göre açılım sürecindeki travmatik stres belirtileri, kendine güvenli yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve iyimser yaklaşım konu üzerinde dertleşme ile ilişkili olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte, konu ile ilgili dertleşmenin boyun eğici yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilen bir diğer bulgudur.

Altıncı Bölüm

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzden yaklaşık bir asır öncesinde Sigmund Freud tarafından birey kişiliğinin şekillenmesindeki en önemli unsurlardan bir tanesinin cinsellik olduğunun söylenmesi büyük yankı uyandırmış; başlangıçta akademik camia tarafından kabul görmeyen fikileri günümüzde psikoloji, sosyal bilimler, popüler kültür ve sanat gibi birçok konudaki etkisini günümüze değin sürdürmüştür. İnsanın duygu, düşünce ve davranışlarının tamamında cinselliğin bir şekilde etkili olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Cinsellikle ilgili tartışmalar günümüz koşullarında çoğunlukla kadınlar ve LGBTİ'ler (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks) ile ilgili konular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kimi toplumlar bireyin cinsel yönelimlerini görmezden gelmekte, LGBTİ'li bireylere yoğun baskılar uygulamaktadır. Szö konusu baskılar şiddet, hakaret, toplumdan soyutlama ya da işten çıkarılma gibi şekillerde kendisini gösterebilmektedir. Bu baskılar sonucunda söz konusu birey ailesi psikolojik rahatsızlıklarla yüzleşmektedir. Birçok LGBTİ'li birey bu tür baskı ortamı ile yüzleşmekten kaçındığı için, yönelimini ailesi ile paylaşmamakta, açılım (coming-out) sürecini ertelememekte ya da yok saymaktadır.

Diğer taraftan, açılım sürecini yaşayan bireylerin durumu ele alınması gereken bir başka konudur. Bu noktada süreç içerisinde yaşananlar üzerinde etkili olan unsurların başında toplum baskısı gelmektedir. Aileler çocuklarının cinsel yöneliminin sonuçlarının kendi bünyelerinde çözülebileceğini kabullenseler de toplum içerisinde problem yaşayacakları kabülünü yok sayamamaktadırlar. Açılım süreci ile birlikte düşük sosyo-ekonomik düzeydeki aileler cinsel yönelimi hastalık olarak görmelerinden sebep stres, travma ve depresyon ile yüzleşmektedir. Açılım sürecini ebevyenlerin büyük çoğunluğu sosyal destek grupları ile içinde bulundukları süreci paylaşmakta, gruplardan güç alarak yalnız olmadıklarının bilinci ile açılım sürecinin üstesinden gelebilmektedir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulardan yola çıkarak gay ve lezbiyen bireylerin toplum içindeki yerlerinin sağlamlaştırılması önerilmektedir. Toplumun birçok üyesi cinsel yönelimleri hastalık olarak algılamakta ve bu kişilere hasta muamelesi yapmakta, hatta bulaşıcı bir hastalıkla karşılaşmışçasına bu kişilerden uzaklaşmaktadır. Toplum içerisinde yaşanan bu ötekileştirme durumunu engellemek, gay ve lezbiyen bireylerin toplumdaki rollerini üstlenmesini sağlamak adına toplumsal biliçlendirme çalışmaları yapılması önerilmektedir. Özellikle televizyon, gazete, sosyal medya gibi bireylere doğrudan ulaşım sağlayan enstrümanlar üzerinden yürütülecek kampanyaların etkili olacağı düşünülmektedir.

Bu noktada en büyük sorumluluk şüphesiz ki politikacılara düşmektedir. Günümüz koşullarında LGBTİ'li bireylere verilen haklar her geçen gün derinleşmekte ve söz konusu bireylerin toplum içerisinde kabul görmeme algısının kırılması üzerine çalışmalar yapıyor olsa da, söz konusu adımların yasalar çerçevesinde koruma altına alınması ve daha keskin yaptırımların ortaya konulması önerilmektedir. Özellikle Türkiye koşulları ele alındığında, ülkemizin LGBTİ'li bireylerin hakları konusunda dünya konjonktürüne paralel adımlar atmadığı dikkat çekmektedir. Ülke içerisinde LGBTİ'li bireylere karşı görülen yaptırımlar, şiddet hatta öldürme gibi unsurların engellenebilmesi için gereken yasal hakların sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

Diğer taraftan, araştırmanın sadece açılım sürecini yaşayan aileler üzerinde yürütüldüğü göz önünde bulundurularak sonraki araştırmacılara açılım yapan bireyler üzerinde de çalışma yapmaları önerilmektedir. Açılım sürecinde açılımı gerçekleştiren bireylerin ve ailelerin neler yaşadıklarının ayrı ayrı ele alınmasının konunun tüm yönleri ile ortaya koyulabilmesi için gerekli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte bu araştırmanın örnekleminin artırılarak tekrarlanması hatta iller ya da ülkeler arasındaki karşılaştırmaların ortaya konulmasına yönelik analizlerin yapılması bir diğer öneri konusudur.

KAYNAKLAR

- Aker, A.T., **Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Bilişsel Ve Davranışçı Tedavileri**, 3P Dergisi, 8, 2000, ss. 38-46.
- Alden, H. L. ve Parker, K. F., **Gender Role İdeology, Homophobia And Hate Crime: Linking Attitudes To Macro-Level Anti-Gay And Lesbian Hate Crimes**, Deviant Behavior, 26, 4, 2005, ss. 321-343.
- Allen, J. A., Cornelius, E. ve Lopez, C., **Understanding Families, Childrens Bureau, Administration for Children, Youth and Families**, Office of Human Development Services, United States Department of Health and Human Services, 2010.
- Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association), **Answers to Your Questions About Individuals with Intersex Conditions**, 2006, <http://www.apa.org/topics/lgbt/intersex.pdf>, Erişim tarihi: 15/03/2016.
- Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association), **Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation**, 2009, <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/therapeutic-response.pdf>, Erişim tarihi: 15/03/2016.
- Behrens, K., **Working Models of Parenting And Parental Efficacy: The Case of Japanese Mothers**, Unpublished Manuscript, University of California, Berkeley, 2001.
- Bulut, I., **Parçalanmış Aileden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1991.
- Cabaj, R. P., **Homosexuality And Neurosis: Considerations For Psychotherapy**, Journal of Homosexuality, 15, 1-2, 1988, 13-23.
- Cain, R., **Stigma Management And Gay Identity Development**, Social Work, 36, 1, 1991, ss. 67-73.
- Candansayar, S., **Tıbbın (Eş)Cinselliğe Bakışı İçin Bir Arkeoloji Denemesi**, Cogito, 2011, 65-66, ss. 149-165.

- Carter B, McGoldrick M, (Eds.), **The Expanded Family Life Cycle (3rd ed)**, Allyn and Bacon, Boston, 2005.
- Cass, V. C., **Homosexual Identity Formation: A Theoretical Model**, Journal of Homosexuality, 4, 3, 1979, ss. 219-235.
- Cass, V. C., **Homosexual Identity: A Concept in Need Of Definition**, Journal of Homosexuality, 9, 2-3, 1984, ss. 105-126.
- Coleman, E., **Developmental Stages of The Coming Out Process**, Journal of Homosexuality, 7, 2-3, 1982, ss. 31-43.
- Corrigan, P. ve Matthews, A., **Stigma And Disclosure: Implications For Coming Out of The Closet**, Journal of Mental Health, 12, 3, 2003, ss. 235-248.
- Çervatoğlu, G. P., **Psikolojik Travma Ve Sonuçları: Tarihsel Arka Plan ve Güncel Kavramlar Üzerine Gözden Geçirme**, 3P Dergisi, 8(Ek Sayı 1), 2000, ss. 9-12.
- Doğan, S., Doğan, M., Beştepe, E. ve Eker, E., **Eşcinsellik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi, Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması: Bir Ön Çalışma**, Anatolian Journal of Psychiatry, 9, 2008, ss. 84-90.
- Dürü, Ç., **Travma Sonrası Stres Belirtileri ve Travma Sonrası Büyümenin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi ve Bir Model Önerisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikolojisi Bilim Dalı, Ankara, 2006.
- Erikson, E. H., **Identity And The Life Cycle: Selected Papers**, Psychological Issues, 1, 1959, ss. 1-171.
- Espitia, M., **Coming-Out Among Gay Latino Men: The Effects of Catholicism and Traditional Culture**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, California State University, 2007.
- Fausto-Sterling, A., **The Five Sexes, Revisited**, The Sciences, 40, 4, 2000, ss. 18-23.
- Foa, E. B., Kozak, M. J., Salkovskis, P. M., **The Validayion of A New Obsessive-Compulsive Disorder Scale: The Obsessive -Compulsive Inventory**, Psychological Assesment, 10, 1998, ss. 206-214.

- Framo, J.L., **A Personal Retrospective of The Family Therapy Field: Then And Now**, Journal of Marital and Family Therapy, 22, 1996, ss. 289-316.
- Frankowski, B. L., Kaplan, D. W., Diaz, A., Feinstein, R. A., Fisher, M. M., Klein, J. D. ve Yancy, W. S., **Sexual Orientation And Adolescents**, Pediatrics, 113, 6, 2004, ss. 1827-1832.
- Gelbal, S. ve Duyan, V., **Attitudes of University Students Toward Lesbians and Gay Men in Turkey**, Sex Roles, 55, 7-8, 2006, ss. 573-579.
- Gladding, S. T., **Family Therapy History, Theory, and Practice (3rd ed.)**, Merili Prentice Hall, 2002.
- Goldenberg I. ve Goldenberg, H., **Family Therapy: An Overview**, Brooks Cole Publishing, California, 1990.
- Göregenli, M., **Heteroseksizm, Homofobi ve Nefret Suçları: Sosyal Psikolojik Yaklaşım**, Cogito, 65-66, 2011, ss. 353-365.
- Gündüz, B., **Hemşirelerde Stresle Başa Çıkma Biçimleri İle Tükenmişlik Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- Gürel, L., **John Elderkin Bell (1913-1995)**, American Psychologist, 1999.
- Hanh, T. N., **Creating True Peace: Ending Violence in Yourself, Your Family, Your Community and The World**, Free Press, New York, NY, 2003.
- Hanley-Hackenbruck, P., **Psychotherapy and The "Coming Out" Process**, Journal of Gay & Lesbian Psychotherapy, 1, 1, 1988, ss. 21-40.
- Herek, G. M., **Heterosexuals Attitudes Toward Lesbians and Gay Men: Correlates and Gender Differences**, Journal of Sex Research, 25, 4, 1988, ss. 451-477.
- Herek, G. M., **The Context of Anti-Gay Violence Notes on Cultural And Psychological Heterosexism**, Journal of Interpersonal Violence, 5, 3, 1990, ss. 316-333.

Herek, G. M., **Heterosexuals' Attitudes Toward Bisexual Men and Women in The United States**, Journal of Sex Research, 39, 4, 2002, ss. 264-274.

Herek, G. M., **Beyond "Homophobia": Thinking About Sexual Prejudice and Stigma in The Twenty-First Century**, Sexuality Research & Social Policy, 1, 2, 2004, ss. 6-24.

Hines, M., **Similarities and Differences in Group and Family Therapy**, Journal for Specialists in Group Work, 1988.

Hudson, W. W. ve Ricketts, W. A., **A Strategy for The Measurement of Homophobia**, Journal of Homosexuality, 5, 4, 1980, ss. 357-372.

Johnson, J. L. ve Repta, R., **Sex and Gender: Beyond The Binaries**, J. L. Oliffe ve L. Greaves (Eds.), (Designing and Conducting Gender, Sex & Health Research içinde), Sage, Los Angeles, 2012.

Johnston, L. B. ve Jenkins, D., **Coming Out in Mid-Adulthood: Building A New Identity**, Journal of Gay & Lesbian Social Services, 16, 2, 2003, ss. 19-42.

Kameguchi, K., ve Murphy-Shigematsu, S., **Family Psychology And Family Therapy in Japan**, American Psychologist, 56, 2001, ss. 65-70.

Karahan, F.T., Dicle, N. A. ve Eplikoç H., **Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Sosyal Beceri Düzeylerine ve Mutluluk Algılarına Göre İncelenmesi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 40, 2, 2007, ss. 41-61.

Kaslow, F. W., **History of Family Therapy in the United States: A Kaleidoscopic Overview**, Marriage and Family Review, 1980

Kaya B., Sungur M. Z., **Travma Sonrası Stres Bozukluğu**, Psikiyatri Dünyası, 1, 2007, ss. 40-3.

Kitzinger, C., **Speaking of Oppression: Psychology, Politics and The Language of Power**, E. D. Rothblum ve L. Bond (Ed.), (Preventing Heterosexism and Homophobia içinde (s. 3-19)), Sage, California, 1996.

Kraliyet Psikiyatri Koleji (The Royal College of Psychiatrists), **Submission to The Church of England's Listening Exercise on Human Sexuality**, 2007,

<http://www.rcpsych.ac.uk/workinpsychiatry/specialinterestgroups/gaylesbian/submissiontothecofe/psychiatryandlgbpeople.aspx>, Erişim tarihi: 17/03/2016.

LeVay, S., **Gay, Straight and The Reason Why: The Science of Sexual Orientation**, Oxford University Press, New York, 2010.

Lingiardi, V. ve Capozzi, P., **Psychoanalytic Attitudes Towards Homosexuality: An Empirical Research**, The International Journal of Psychoanalysis, 85, 1, 2004, ss. 137-157.

Lukoff, D., **Transpersonal Psychologist Given The Abraham H. Maslow Award**, Association for Humanistic Psychology Perspective, December/January, 2005/2006, 4

Malyon, A. K., **Psychotherapeutic Implications of Internalized Homophobia in Gay Men**, Journal of Homosexuality, 7, 2-3, 1982, ss. 59-69.

McCarn, S. R. ve Fassinger, R. E., **Revisioning Sexual Minority Identity Formation: A New Model of Lesbian Identity and Its Implications For Counseling and Research**, Counseling Psychologist, 24, 3, 1996, ss. 508-534.

Miller, B. C., **Family Research Methods**, Sage, Beverly Hills, CA, 1986.

Minton, H. L. ve McDonald, G. J., **Homosexual Identity Formation As A Developmental Process**, Journal of Homosexuality, 9, 2-3, 1984, ss. 91-104.

Moe, J. L., Reicherzer, S. ve Dupuy, P. J., **Models of Sexual and Relational Orientation: A Critical Review and Synthesis**, Journal of Counseling & Development, 89, 2, 2011, ss. 227-233.

Morrison, M. A. ve Morrison, T. G., **Development and Validation of A Scale Measuring Modern Prejudice Toward Gay Men and Lesbian Women**, Journal of Homosexuality, 43, 2, 2003, ss. 15-37.

Obear, K., **Opening Doors to Understanding and Acceptance: A Facilitator's Guide to Presenting Workshops On Lesbian and Gay Issues**, Human Advantage, 1990, http://crc-global.org/wp-content/uploads/2012/06/3_-_Opening_Doors_to_Understanding.pdf, Erişim tarihi: 24/03/2016.

- Ogden, P., **Trauma and The Body: A Sensorimotor Approach to Psychotherapy**, Norton, New York, 2006.
- Öner, N., **Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1994.
- Özmete, E., **Aile Yaşam Kalitesi Dinamikleri: Aile İletişimi, Ebeveyn Sorumlulukları, Duygusal, Refah, Fiziksel / Materyal Refahın Algılanması**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research 3, 11, Spring, 2010.
- Pickett, B. L., **Historical Dictionary of Homosexuality (Vol. 96)**, Scarecrow Press, Maryland, 2009.
- Plummer, K., **Sexual Stigma: An Interactionist Account**, Routledge and Kegan Paul, London, 1975.
- Ponse, B., **Identities in The Lesbian World: The Social Construction of Self**, Greenwood Pub Group, Westport, CT, 1978.
- Prause, N. ve Graham, C. A., **Asexuality: Classification and Characterization**, Archives of Sexual Behavior, 36, 3, 2007, ss. 341-356.
- Rosaldo, M. Z., **The Use And Abuse Of Anthropology: Reflections On Feminism And Cross-Cultural Understanding**, Signs, 5, 1980, ss. 389-417.
- Rosario, M., Hunter, J., Maguen, S., Gwadz, M. ve Smith, R., **The Coming-Out Process And Its Adaptational and Health-Related Associations Among Gay, Lesbian and Bisexual Youths: Stipulation and Exploration of A Model**, American Journal of Community Psychology, 29, 1, 2001, ss. 133-160.
- Rosario, M., Schrimshaw, E. W. ve Hunter, J., **Ethnic/Racial Differences in The Coming-Out Process of Lesbian, Gay and Bisexual Youths: A Comparison of Sexual Identity Development Over Time**, Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 10, 3, 2004, ss. 215.
- Rostosky, S. S., Riggle, E. D. B., ve Horne, S. G., **Marriage Amendments and Psychological Distress in Lesbian, Gay and Bisexual (LGB) Adults**, Journal of Counseling Psychology, 56, 2009, ss. 56–66.

Sears, J. T. ve Williams, W. L., **Overcoming Heterosexism and Homophobia: Strategies That Work**, Columbia University Press, New York, 1997.

Secord, P. F. ve Backman, C. W., **Personality Theory and The Problem of Stability and Change in Individual Behavior: An Interpersonal Approach**. Psychological Review, 68, 1, 1961, ss. 21-32.

Sell, R. L., **Defining and Measuring Sexual Orientation: A Review**, Archives of Sexual Behavior, 26, 6, 1997, ss. 643-658.

Siegel, D., **Emotion As Integration: A Possible Answer to The Question, What is Emotion?**, D. Fosha, D. Siegel, & M. Solomon (Eds.), (The Healing Power of Emotion: Affective Neuroscience, Development & Clinical Practice (pp. 145-171)). Norton, New York, NY, 2009.

Smith, I., Oades, L. G. ve McCarthy, G., **Homophobia To Heterosexism: Constructs in Need of Re-Visitation**. Gay and Lesbian Issues and Psychology Review, 8, 1, 2012, ss. 33-44.

Stryker, S. ve Whittle, S. **The Transgender Studies Reader**, Taylor & Francis, New York, 2006.

Şahin, N. H ve Durak, A., **Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği: Üniversite Öğrencileri İçin Uyarlanması**, Türk Psikoloji Dergisi, 10, 1995, ss. 56-73.

Taylor, B., **‘Coming Out’ As A Life Transition: Homosexual Identity Formation and Its Implications for Health Care Practice**, Journal of Advanced Nursing, 30, 2, 1999, ss. 520-525.

Tekingündüz, S., Kurtuldu, A. ve Öksüz, S., **İş-Aile Yaşam Çatışması, İş Tatmini ve İş Stresi Arasındaki İlişkiler**, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 3, 4, 2015.

Troiden, R. R., **The Formation of Homosexual Identities**, Journal of Homosexuality, 17, 1-2, 1989, ss. 43-73.

Udry, J. R., **The Nature of Gender**, Demography, 31, 4, 1994, ss. 561-573.

- Vatan, S., ve Dağ, İ., **Problem Çözme, Umutsuzluk, Çaresizlik ve Talihsizlik İle Ölçülen Psikopatolojinin Yordayıcıları Olabilir Mi?**, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 10, 2009, ss. 187-197.
- Walls, N. E., **Toward A Multidimensional Understanding of Heterosexism: The Changing Nature of Prejudice**, Journal of Homosexuality, 55, 1, 2008, ss. 20-70.
- West, C. ve Zimmerman, D. H., **Doing Gender**, Gender & Society, 1, 2, 1987, ss. 125-151.
- Whitley Jr, B. E. ve Aegisdottir, S., **The Gender Belief System, Authoritarianism, Social Dominance Orientation and Heterosexuals' Attitudes Toward Lesbians and Gay Men**, Sex Roles, 42, 11-12, 2000, ss. 947-967.
- Williamson, I. R., **Internalized Homophobia and Health Issues Affecting Lesbians and Gay Men**, Health Education Research, 15, 1, 2000, ss. 97-107.
- Wright Jr, L. W., Adams, H. E. ve Bernat, J., **Development and Validation of The Homophobia Scale**, Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 21, 4, 1999, ss. 337-347.

EKLER

ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anket Beykent Üniversitesi'nde yüksek lisans programı çerçevesinde yürütölmekte olan “Açılım Yapmış Gay ve Lezbiyen Birey Ailelerinin Geçirdiğı Evrelerin Aile Sistem Teorisine Göre Açıklanması” isimli bir araştırmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

- Bu bir test değildir. Ankette yer alan hiçbir sorunun doğru ya da yanlış yanıtı yoktur.
- Lütfen, **hiçbir soruyu yanıtsız bırakmayınız.**
- Anket formlarına isim-soyadı yazılması gerekmemektedir.
- Bu araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütölebilmesi, sizin sorulara vereceğiniz yanıtların samimiyetine bağılı olacaktır.
- Anket 4 bölümden oluşmaktadır ve cevaplamak yaklaşık 10 dakikanızı alacaktır.

Değerli katkı ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

I. BÖLÜM: AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ						
Aşağıda aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, ifadenin sizin ailenize ne derece uyduğuna karar veriniz. Her cümle için 5 seçenek söz konusudur. Size uyan seçeneğe (X) işareti koyunuz		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız	1	2	3	4	5
2	Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz	1	2	3	4	5
3	Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenini bilir.	1	2	3	4	5
4	Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	1	2	3	4	5
5	Evde birinin başı derde girdiğinde diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	1	2	3	4	5
6	Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	1	2	3	4	5
7	Ailemizde acil bir durum olsa şaşırıp kalırız	1	2	3	4	5
8	Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız	1	2	3	4	5
9	Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız	1	2	3	4	5
10	Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız	1	2	3	4	5
11	Evde dertlerimizi, üzüntülerimizi birbirimize söylemeliyiz.	1	2	3	4	5
12	Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız	1	2	3	4	5
13	Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğinizde sizi dinlerler.	1	2	3	4	5
14	Bizim evde bir kişinin söylemlerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	1	2	3	4	5
15	Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	1	2	3	4	5
16	Ailemiz üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	1	2	3	4	5
17	Evde herkes başına buyruktur.	1	2	3	4	5
18	Bizim evde herkes söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	1	2	3	4	5
19	Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz	1	2	3	4	5
20	Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	1	2	3	4	5
21	Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız	1	2	3	4	5
22	Sevgi ve şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirlerimize belli etmekte güçlük çekeriz.	1	2	3	4	5
23	Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	1	2	3	4	5
24	Ailemiz bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	1	2	3	4	5
25	Bizim ailede herkes kendini düşünür.	1	2	3	4	5
26	Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz	1	2	3	4	5
27	Evimizde banyo ve tuvalet (yüznumara) bir türlü temiz durmaz	1	2	3	4	5
28	Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz	1	2	3	4	5
29	Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	1	2	3	4	5
30	Ailemizde her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	1	2	3	4	5
31	Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	1	2	3	4	5
32	Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	1	2	3	4	5
33	Ancak hepimizi ilgilendiren durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	1	2	3	4	5

34	Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz	1	2	3	4	5
35	Evde genellikle söylediklerimizle söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	1	2	3	4	5
36	Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız.	1	2	3	4	5
37	Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz	1	2	3	4	5
38	Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz,	1	2	3	4	5
39	Ailemizde sevgi, şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	1	2	3	4	5
40	Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	1	2	3	4	5
41	Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	1	2	3	4	5
42	Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterirler.	1	2	3	4	5
43	Evde birbirimize karşı açık sözlüyüz.	1	2	3	4	5
44	Ailemizde hiçbir kural yoktur.	1	2	3	4	5
45	Evde birinden birşey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	1	2	3	4	5
46	Aile içinde herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	1	2	3	4	5
47	Evde kuralara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz	1	2	3	4	5
48	Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	1	2	3	4	5
49	Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz	1	2	3	4	5
50	Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz	1	2	3	4	5
51	Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz	1	2	3	4	5
52	Sinirlenince birbirimize küseriz	1	2	3	4	5
53	Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez: çünkü genellikle umduğumuz görevler verilemez.	1	2	3	4	5
54	Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz	1	2	3	4	5
55	Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (Yangın, kaza gibi") ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı, aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	1	2	3	4	5
56	Aile içinde birbirimize güveniriz.	1	2	3	4	5
57	Ağlamak istediğimizde birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz	1	2	3	4	5
58	İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz	1	2	3	4	5
59	Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız birşey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	1	2	3	4	5
60	Problemlerimizi çözmek için ailece çeşitli yollar bulmaya çalışırız	1	2	3	4	5

II. BÖLÜM: TRAVMATİK STRES BELİRTİ ÖLÇEĞİ						
Aşağıda, insanların bir travmatik olayın ardından yaşayabileceği bazı sorunlar belirtilmiştir. Her maddeyi dikkatlice okuyun ve travmatik olay olarak çocuğunuzun açılımını düşünerek, süreç içerisinde bu sorunun sizi ne sıklıkta rahatsız ettiğini en iyi ifade ettiğini düşündüğünüz sayıyı işaretleyin. 0=hiç ya da yalnızca bir kez 1=haftada bir ya da daha az/kısa bir süre 2=haftada 2-4 kez/yarım gün 3=haftada 5 ya da daha fazla/neredeyse bütün gün						
1	Bu travmatik olay hakkında, istemediğiniz halde aklınıza rahatsız edici düşünceler ya da imgelerin gelmesi.	0	1	2	3	
2	Bu travmatik olay ile ilgili kötü rüyalar ya da kabuslar görme.	0	1	2	3	
3	Bu travmatik olayı yeniden yaşama, sanki tekrar oluyormuş gibi hissetme ya da öyle davranma.	0	1	2	3	
4	Bu travmatik olayı hatırladığınızda duygusal olarak altüst olduğunuzu hissetme(örneğin korku, öfke, üzüntü, suçluluk vb. gibi duygular yaşama).	0	1	2	3	

5	Bu travmatik olayı hatırladığınızda vücudunuzda fiziksel tepkiler meydana gelmesi (örneğin ter boşalması, kalbin hızlı çarpması).	0	1	2	3
6	Bu travmatik olayı düşünmeme, hakkında konuşmamaya ya da hissetmemeye çalışma.	0	1	2	3
7	Bu travmatik olayı hatırlatan etkinliklerden, kişilerden ya da yerlerden kaçınmaya çalışma.	0	1	2	3
8	Bu travmatik olayın önem taşıyan bir bölümünü hatırlayamama.	0	1	2	3
9	Önemli etkinliklere çok daha az sıklıkta katılma ya da bu etkinliklere çok daha az ilgi duyma.	0	1	2	3
10	Çevrenizdeki insanlarla aranızda bir mesafe hissetme ya da onlardan koptuğunuz duygusuna kapılma.	0	1	2	3
11	Duygusal açıdan kendinizi donuk, uyuşuk hissetme (örneğin, ağlayamama ya da sevecen duygular yaşayamama).	0	1	2	3
12	Gelecekle ilgili planlarınızın ya da umutlarınızın gerçekleşmeyeceği duygusuna kapılma (örneğin, bir meslek yaşamınızın olmayacağı, evlenmeyeceğiniz, çocuğunuzun olmayacağı ya da ömrünüzün uzun olmayacağı duygusu).	0	1	2	3
13	Uykuya dalma ya da uyumada zorluklar yaşama.	0	1	2	3
14	Çabuk sinirlenme ya da öfke nöbetleri geçirme.	0	1	2	3
15	Düşüncenizi ya da dikkatinizi belli bir noktada toplamada sıkıntı yaşama (örneğin, bir konuşma sırasında konuyu kaçırma, televizyondaki bir öyküyü takip edememe, okuduğunuz şeyi unutma).	0	1	2	3
16	Aşırı derecede tetikte olma (örneğin, çevrenizde kimin olduğunu kontrol etme, sırtınız bir kapıya dönük olduğunda rahatsız olma, vb.).	0	1	2	3
17	Diken üstünde olma ya da kolayca irkilme (örneğin, birisi peşinizden yürüdüğünde).	0	1	2	3

III. BÖLÜM: STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ						
Lütfen çocuğunuzun açılım sürecini göz önünde bulundurarak olay ile başa çıkmak için genellikle neler yaptığınızı hatırlayın ve aşağıdaki davranışların sizi tanımlama yada size uygunluk derecesini işaretleyin. Herhangi bir davranış size hiç uygun değilse, kesinlikle katılmıyorum (%0)'ı işaretleyin. Çok uygun ise kesinlikle katılıyorum (%100)'ü işaretleyin.		Kesinlikle katılmıyorum)	Katılmıyorum	Kararsız	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Çocuğumun durumunun kimse tarafından bilinmesini istemiyorum.	1	2	3	4	5
2	Çocuğumun durumu karşısında iyimser olmaya çalışıyorum.	1	2	3	4	5
3	Çocuğun durumu karşısında bir mucize gerçekleşmesini ve bu olayın hiç yaşanmamış olmasını bekliyorum.	1	2	3	4	5
4	Çocuğumun durumunu fazla büyütmeyip üzerinde durmamaya çalışıyorum.	1	2	3	4	5
5	Çocuğumun durumu karşısında “başa gelen çekilir” demekteyim.	1	2	3	4	5
6	Çocuğumun bu durumu karşısında sakın kafa ile düşünmeye, öfkelenmemeye çalışıyorum.	1	2	3	4	5
7	Çocuğumun bu durumu karşısında kendimi kapana kısılmış gibi hissediyorum.	1	2	3	4	5
8	Çocuğumun açılımından sonar olayın değerlendirmesini yaparak en iyi kararı vermeye çalıştım.	1	2	3	4	5
9	Çocuğumun açılımının beni sürüklediği kötü psikolojiden kimsenin haberdar olmasını istemiyorum.	1	2	3	4	5
10	Çocuğumun bu durumu karşısında, ne olursa olsun direnme ve mücadele etme gücünü kendimde buldum.	1	2	3	4	5
11	Çocuğumun bu durumunu kafama takıp, sürekli düşünmekten kendimi alamıyorum.	1	2	3	4	5

12	Çocuğumunun açılımının bende yarattığı sıkıntıya karşılık, kendime karşı hoşgörülü olmaya çalıştım.	1	2	3	4	5
13	Çocuğumunun açılımından sonra “her iş olacağına varır” diye düşündüm.	1	2	3	4	5
14	Çocuğumunun bu durumu karşısında mutlaka bir yol bulabileceğime inandım ve bunun için uğraştım.	1	2	3	4	5
15	Çocuğumunun açılımı karşısında her şeyin eskisi gibi olması için adak adadım.	1	2	3	4	5
16	Çocuğumunun açılımından sonra her şeye yeniden başlayacak gücü kendimde buldum.	1	2	3	4	5
17	Çocuğumunun bu durumu karşısında elimden hiçbir şeyin gelmeyeceğine inandım.	1	2	3	4	5
18	Çocuğumunun açılımından olumlu bir şey çıkarmaya çalıştım.	1	2	3	4	5
19	Çocuğumunun bu durumu karşısında her şeyin isteğim gibi olamayacağına inandım.	1	2	3	4	5
20	Çocuğumunun açılım süreci ile birlikte oluşan sıkıntıları adım adım çözmeye çalışmaktayım.	1	2	3	4	5
21	Çocuğumunun bu durumunun çözümsüz olduğunu düşünüp, mücadeleden vazgeçtim.	1	2	3	4	5
22	Çocuğumunun bu durumunun oluşturduğu sıkıntıların benden kaynaklandığını düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
23	Çocuğumunun açılımından sonar onun haklarını savunabileceğimi düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
24	Çocuğumunun bu durumunu kabullenip, “kaderim buymuş” dedim.	1	2	3	4	5
25	Çocuğumunun açılımıyla birlikte “keşke daha güçlü bir insan olsaydım” diye düşündüm.	1	2	3	4	5
26	Çocuğumunun açılımı sonrasında iyi yönde değiştiğimi ve olgunlaştığımı hissettim.	1	2	3	4	5
27	Çocuğumunun açılımından sonra ‘benim suçum ne?’ diye düşündüm.	1	2	3	4	5
28	Çocuğumunun açılımından sonra ‘Hep benim yüzümden oldu’ diye düşündüm.	1	2	3	4	5
29	Çocuğumunun açılımından sonar başkalarına danıştım, çözüm için destek aradım.	1	2	3	4	5
30	Çocuğumunun açılımından sonra bana destek olabilecek kişilerin varlığı beni rahatlatmıştı.	1	2	3	4	5

IV. BÖLÜM: KİŞİSEL BİLGİLER	
Lütfen aşağıdaki soruları yanıtlayınız	
1	Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
2	Çocuğunuzun cinsiyeti: ☐ Kadın ☐ Erkek
3	Eğitim Düzeyiniz: ☐ Ortaöğretim ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü
4	Yaş Grubunuz: ☐ 35 ve altı ☐ 36-49 ☐ 50 ve üzeri

5	Medeni durumunuz: ☐ Evli ☐ Bekar ☐ Eşi ölmüş ☐ Ayrı yaşıyor ☐ Diğer
6	Çocuk sayınız nedir: ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve üzeri
7	Gelir düzeyiniz: ☐ Düşük (0-1500 TL) ☐ Orta (1501 TL – 3000 TL) ☐ Yüksek (3001 ve üzeri)
8	Çocuğunuz açıldığında kaç yaşındaydı?.....
9	Açılımdan önce şüpheleriniz olmuş muydu? ☐ Evet ☐ Hayır
10	Geçmişte bunun işaretlerini görmüş müydünüz? ☐ Evet ☐ Hayır
11	Açılım anında ilk tepkiniz ne oldu? ☐ Şok ve inkar ☐ Kızgınlık ve isyan ☐ Kabullenme
12	Konu ile ilgili kimse ile dertleştiniz mi? ☐ Evet ☐ Hayır

BİTTİ
Yanıtlarınız için teşekkür ederiz

ÖZGEÇMİŞ

Tuğçe Kürkçüoğlu.1990 yılında İstanbul'un Kadıköy ilçesinde doğmuştur. İlkokul. Ortaokul ve lise eğitimini Özel Eyüboğlu Lisesi'nde tamamlamıştır. Lisans eğitimini, Koç Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. Lisans eğitimi devam ederken; Koç Üniversitesin'de psikoloji bölümünün yürüttüğü 2 araştırmada yardımcı asistanlık, İlişki Psikoterapileri Enstitüsü, Uzm. Dr. Bülent Madi, İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Psikiyatri ve Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde stajlarını gerçekleştirmiştir. 2013 Yılında İstanbul Beykent Üniversitesi'nde Klinik Psikoloji tezli Yüksek Lisans programına başlamıştır. Şuan da özel bir eğitim kurumunda psikolojik danışman olarak hizmet vermekte olan Tuğçe Kürkçüoğlu, halen Beykent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans tez dönemi öğrencisi olarak öğrenim hayatına devam etmektedir.

Tuğçe KÜRKÇÜOĞLU